

**ΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ
ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ
ΚΑΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ
ΚΑΙ
Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥΣ**



του Μιλτιάδη Μιλτιάδου

Συγγραφέας και Εκδότης:
© Μιλτιάδης Μιλτιάδου

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Μιλτιάδης Μιλτιάδου είναι πτυχιούχος της Νομικής Σχολής Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ, και Humphrey Fellow Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου της Ουάσιγκτον.

Ύστερα από μακρά και ευδόκιμη υπηρεσία στο Τμήμα Τελωνείων και την Υπηρεσία ΦΠΑ διορίστηκε γενικός διευθυντής της Chartis στην Κύπρο.

.

ISBN 978-9963-7824-8-2

Η παρούσα μελέτη έχει συνταχθεί για να παρέχει μια απλή καθοδήγηση στους ενδιαφερόμενους για την προσωπική ευθύνη των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων και την ασφάλισή της. Δεν αποτελεί περιεκτική ή πλήρη ανάλυση της νομοθεσίας ούτε συνιστά νομική συμβουλή. Οι απόψεις που εκφράζονται είναι αυστηρά προσωπικές του συγγραφέα και δεν δεσμεύουν την εταιρεία που τον εργοδοτεί ή οποιαδήποτε άλλη εταιρεία του ομίλου στον οποίο ανήκει. Αν υπάρχουν οποιαδήποτε λάθη, είναι του συγγραφέα. Οι αναγνώστες προτρέπονται να εξασφαλίσουν ανεξάρτητη νομική ή ασφαλιστική συμβουλή πριν εφαρμόσουν τις πληροφορίες που περιέχονται σ' αυτή τη μελέτη σε συγκεκριμένες καταστάσεις.

Λευκωσία 2010

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι νομικές ευθύνες των Διοικητικών Συμβούλων, αλλά κυρίως η ασφάλισή τους, είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα που θα πρέπει να απασχολεί κάθε υπεύθυνο Διοικητικό Σύμβουλο. Καθένας από εμάς είναι υποχρεωμένος να γνωρίζει αναλυτικά τα όρια των καθηκόντων και των ευθυνών του, τόσο έναντι του Οργανισμού που υπηρετεί όσο και έναντι του κοινού και των επενδυτών, ώστε να είναι σε θέση να αποφύγει, να αποτρέψει ή να αντεπεξέλθει αποτελεσματικότερα στους κινδύνους που εμπεριέχονται ή απορρέουν μέσα από την εκτέλεση των καθηκόντων του.

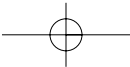
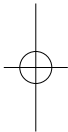
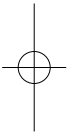
Ο Μίλτος, με το βιβλίο του «Οι προσωπικές ευθύνες των Διοικητικών Συμβούλων και αξιωματούχων και η ασφάλισή τους», προσφέρει ένα πολύτιμο εργαλείο στην «κοινωνία» των διοικητικών συμβούλων, παρέχοντας συμπεκνωμένη γνώση και πληροφόρηση, ιδιαίτερα στο θέμα ασφάλισης.

Τονίζω περισσότερο το θέμα της ασφάλισης, γιατί δυστυχώς οι περισσότεροι αξιωματούχοι στην Κύπρο αγνοούν την ύπαρξή της. Αγνοούν το γεγονός ότι μέσα από το ασφαλιστήριο Ευθύνης Συμβούλων και Αξιωματούχων, όπως πολύ ξεκάθαρα περιγράφει και ο Μίλτος, «μπορούν να εξασφαλίσουν κάλυψη της ευθύνης τους για οικονομική ζημιά που προκαλούν σε τρίτα μέρη».

Το βιβλίο –εύστοχα και απλά– επιχειρεί να ενημερώσει, να προβληματίσει και να δώσει ταυτόχρονα τις χρήσιμες απαντήσεις που ο κάθε διοικητικός σύμβουλος αναζητεί. Η γλώσσα γραφής είναι απλή και κατανοητή και τα παραδείγματα που χρησιμοποιεί συμβάλλουν στην πλήρη κατανόηση των όρων και των περιστάσεων, γεγονός που προσδίδει στο βιβλίο ένα χαρακτήρα «απόλυτου οδηγού» για κάθε διοικητικό σύμβουλο.

Με την ιδιότητά μου ως Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Κυπριακού Συνδέσμου Διοικητικών Συμβούλων, συγχαίρω και ευχαριστώ το Μίλτο για τη μεθοδική του εργασία και για τη συμβολή του στην αναβάθμιση του επαγγελματία Διοικητικού Συμβούλου.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ
Πρόεδρος ΔΣ CyAD.



ΠΟΙΟΙ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Cootie got me in as a director of something or other. Very good business for me- nothing to do except to go down into the City once or twice a year to one of those hotel places and sit around a table where they have some nice new blotting paper. Then Cootie or some clever Johnny makes a speech simply bristling with figures, but fortunately you needn't listen to it – and I can tell you, you often get a jolly good lunch out of it.

AGATHA CHRISTIE

The Seven Dials

(1) Η εταιρεία ως νομικό πρόσωπο

Η εταιρεία διαθέτει νομική προσωπικότητα χωριστή και διακεκριμένη από τους ιδιοκτήτες της, τους μετόχους (*Salomon v Salomon (1897)*). Το εταιρικό δίκαιο την αναγνωρίζει ως οντότητα ικανή να έχει δική της περιουσία, να συνομολογεί συμβάσεις και να διαπράττει αστικά αδικήματα, να ενάγει και να ενάγεται στα δικαστήρια. Μόνο κατ' εξαίρεση το δικαστήριο μπορεί να άρει το εταιρικό πέπλο (lift the corporate veil) και να επιρρίψει ευθύνη στους μετόχους ή τους διοικητικούς συμβούλους.

Η νομολογιακή αρχή που έχει καθιερώσει η απόφαση *Salomon*, ότι δηλαδή μια εταιρεία περιορισμένης ευθύνης αποτελεί μια διαφορετική νομική οντότητα που έχει τα δικά της δικαιώματα και υποχρεώσεις, σε αντίθεση με τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των μετόχων της υιοθετήθηκε και από τα κυπριακά δικαστήρια όπως φαίνεται στην *Προσφυγή αρ. 846/87 – Stereo Development Co Ltd και Έφορος Φόρου Εισοδήματος*, ημερ. 05.08.1998, όπου λέχθηκαν τα εξής:

«Στην υπόθεση *Salomon* (πιο πάνω), ο *Aron Salomon* που διατηρούσε τη δική του επιτυχημένη επιχείρηση διάθεσης δερμάτινων ειδών, αποφάσισε να μετατρέψει την επιχείρηση του σε εταιρεία για να έχει τα πλεονεκτήματα της περιορισμένης ευθύνης. Ο ίδιος ήταν αξιόχρεος. Από το ονομαστικό κεφάλαιο της νεοϊδρυθέας εταιρείας (£40.000 διημερές σε μετοχές της £1,00) η γυναίκα του και τα πέντε παιδιά του πήραν από μια μετοχή και ο ίδιος 20.000 μετοχές. Ο *Aron Salomon* πήρε επίσης ενυπόθηκα χρεωστικά ομόλογα (*mortgage debentures*) ύψους £10.000. Αργότερα η εταιρεία αντιμετώπισε οικονομικές δυσκολίες και αφού διορίστηκε παραλήπτης (*receiver*), ακολούθησε διαδικασία εκκαθάρισης (*liquidation*). Τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας μπορούσαν να ικανοποιήσουν τα ενυπόθηκα χρεωστικά ομόλογα αλλά οι μη εξασφαλισμένοι πιστωτές (*unsecured creditors*) που είχαν να παίρνουν £7.000 δεν θα μπορούσαν να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους. Ο εκκαθαριστής ζήτησε να ακυρώσει τα ενυπόθηκα χρεωστικά ομόλογα, αφού ισχυρίστηκε ότι η εταιρεία που είχε δημιουργηθεί ήταν μια “απάτη” και ενεργούσε ως αντιπρόσωπος του *Aron Salomon* που έπρεπε να εξοφλήσει προσωπικά τους μη εξασφαλισμένους πιστωτές ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι μετοχές της

εταιρείας είχαν εξοφληθεί. Η Δικαστική Επιτροπή της Βουλής των Λόρδων αποφάσισε ότι η εταιρεία είχε τη δική της νομική οντότητα και είχε επίσης το δικαίωμα να εκδώσει τα ενυπόθηκα χρεωστικά ομόλογα....

Η νομική αρχή ότι μια εταιρεία αποτελεί μια ανεξάρτητη νομική οντότητα και πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν οποιοδήποτε άλλο ανεξάρτητο πρόσωπο με τα δικά του δικαιώματα και υποχρεώσεις σε αντιπαράθεση με εκείνα των μετόχων, μπορεί να παραβλεφθεί σε ορισμένες περιπτώσεις από τα Δικαστήρια σε μια διαδικασία που έχει ονομαστεί ως “η ανασήκωση του πέπλου” (lifting the veil of incorporation). Οι περιπτώσεις που επιτρέπουν την ανασήκωση του πέπλου συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη μείωση του αριθμού των μελών της εταιρείας κάτω από τις ελάχιστες νομοθετικές προϋποθέσεις (7 για δημόσια εταιρεία και 2 για ιδιωτική εταιρεία), σε φορολογικές περιπτώσεις όταν εγείρεται θέμα ελέγχου (controlling interest), όπως επίσης και σε περιπτώσεις όπου η εγγραφή μιας εταιρείας γίνεται για κάποιο παράνομο ή ακατάλληλο (improper) σκοπό.....

Στην Κύπρο το θέμα εξετάστηκε στην υπόθεση *O. Galanos Tax Free Shops Ltd v. Κυπριακής Δημοκρατίας* (424/87 της 27/6/90) όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι καθ'ων η αίτηση δικαιολογημένα παρεξέκλιναν από την αρχή που καθιερώθηκε στην υπόθεση *Salomon*, αφού η αιτήτρια εταιρεία προσπαθούσε να επιτύχει την παραβίαση της μυστικότητας των προσφορών και του ελεύθερου συναγωνισμού.

Στην παρούσα περίπτωση οι καθ'ων η αίτηση θεώρησαν ότι τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα που καθόρισαν το ύψος των διαχειριστικών δικαιωμάτων ήταν η αιτήτρια εταιρεία και η εταιρεία “Καλησπέρας Ατδ”. Είναι κοινά αποδεκτό ότι η αιτήτρια εταιρεία και η εταιρεία “Καλησπέρας Ατδ” είναι αδελφές εταιρείες.

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω και τα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η απόφαση των καθ'ων η αίτηση να παραγνωρίσουν τη νομολογιακή αρχή που καθιέρωσε η απόφαση *Salomon*, ότι δηλαδή κάθε μια από τις δύο εταιρείες αποτελούσε διαφορετική νομική οντότητα και ότι οι δύο εταιρείες έπρεπε να θεωρηθούν ότι ήταν τα ίδια πρόσωπα, ήταν εύλογα επιτρεπτή.»

Η εταιρεία είναι «περιορισμένης ευθύνης» υπό την έννοια ότι η πιθανή ευθύνη της προς τρίτους με τους οποίους συναλλάσσεται περιορίζεται στα δικά της περιουσιακά στοιχεία που είναι ανεξάρτητα και ξεχωριστά από τα περιουσιακά στοιχεία των μετόχων της. Επίσης ο όρος αυτός σημαίνει ότι σε περίπτωση διάλυσης της εταιρείας, η ευθύνη των μετόχων περιορίζεται στο να καταβάλουν οποιοδήποτε απλήρωτο ποσό που συνεχίζουν να οφείλουν προς την εταιρεία για αγορά μετοχών κατά την έκδοση του αρχικού κεφαλαίου ή οποιαδήποτε μεταγενέστερη αύξηση κεφαλαίου.

(2) Ορισμός του διοικητικού συμβούλου

Η διεύθυνση της εταιρείας ουσιαστικά είναι στα χέρια των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Σύμφωνα με το άρθρο 80 του Μέρους I του Πίνακα Α του Πρώτου Παραρτήματος του περί Εταιρειών Νόμου (Κεφ. 113) «οι εργασίες της εταιρείας διεξάγονται από τους συμβούλους» και οι σύμβουλοι «δύνανται να ασκούν όλες τις εξουσίες της εταιρείας» εκτός από εκείνες που απαιτείται να ασκεί η εταιρεία σε γενική συνέλευση.

Δεν υπάρχει περιεκτικός ορισμός του διοικητικού συμβούλου στο νόμο, απλώς το άρθρο 2 του περί Εταιρειών Νόμου ορίζει ότι «*σύμβουλος περιλαμβάνει κάθε πρόσωπο που κατέχει τη θέση του συμβούλου με οποιοδήποτε όνομα και αν αποκαλείται*». Γενικά μιλώντας ο όρος διοικητικός σύμβουλος περιλαμβάνει τους *de jure*, τους *de facto* και τους σκιώδεις διοικητικούς συμβούλους.

(α) De jure διοικητικός σύμβουλος

De jure διοικητικός σύμβουλος είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει διοριστεί και έχει εγγραφεί στον Έφορο Εταιρειών ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας.

(β) De facto διοικητικός σύμβουλος

De facto είναι ο διοικητικός σύμβουλος που ενεργεί ως τέτοιος χωρίς να έχει τυπικά διοριστεί, για παράδειγμα ο γενικός διευθυντής που διαχειρίζεται την εταιρεία εκ μέρους απόντων διοικητικών συμβούλων.

(γ) Σκιώδης διοικητικός σύμβουλος (*shadow director*)

Σκιώδης διοικητικός σύμβουλος είναι «*οποιοδήποτε πρόσωπο με τις οδηγίες ή εντολές του οποίου οι σύμβουλοι της εταιρείας ενεργούν*» (σύμφωνα με διάφορα άρθρα του περί Εταιρειών Νόμου). Για παράδειγμα μέτοχος πλειοψηφίας απομακρύνεται από την εταιρεία αλλά ουσιαστικά κατευθύνει τους διορισμένους διοικητικούς συμβούλους.

Η διάκριση μεταξύ *de facto* και σκιωδών διοικητικών συμβούλων διευκρινίστηκε στην υπόθεση *Re Hydrodam (Corby) Ltd (1994)*, όπου το δικαστήριο αποφάσισε ότι ένας *de facto* διοικητικός σύμβουλος είναι κάποιος που παρουσιάζεται ως διοικητικός σύμβουλος έστω και αν δεν διορίστηκε έγκυρα ως τέτοιος, ενώ ένας σκιώδης διοικητικός σύμβουλος δεν επικαλείται τέτοια ιδιότητα αλλά «κρύβεται στις σκιές» πίσω από εκείνους που την επικαλούνται. Το δικαστήριο καθόρισε τέσσερις ερωτήσεις που πρέπει να απαντηθούν για να εξακριβωθεί κατά πόσο ένα συγκεκριμένο πρόσωπο είναι σκιώδης διοικητικός σύμβουλος:

- Ποιοι ήταν οι διοικητικοί σύμβουλοι, είτε *de facto* είτε *de jure* (δηλ. στην πραγματικότητα ή σύμφωνα με το νόμο);
- Τους έδωσε οδηγίες ο κατ' ισχυρισμό σκιώδης διοικητικός σύμβουλος ως προς το πώς να ενεργούν σχετικά με την εταιρεία;
- Ενήργησαν πράγματι σύμφωνα με εκείνες τις οδηγίες;
- Ήταν συνηθισμένοι να ενεργούν με αυτό τον τρόπο;

Αν οι απαντήσεις στις τελευταίες τρεις ερωτήσεις είναι θετικές, το πρόσωπο που δίνει τις οδηγίες θεωρείται ότι είναι σκιώδης διοικητικός σύμβουλος.

Στην υπόθεση *Secretary of State for Trade and Industry v Deverell & Another (2000)* το δικαστήριο συνόψισε τις διατάξεις του νόμου που αφορούν σκιώδεις διοικητικούς συμβούλους ως εξής:

- Ο ορισμός δεν πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά.

- Ο σκοπός της νομοθεσίας είναι να αναγνωρίσει εκείνους, εκτός από τους επαγγελματίες συμβούλους, με πραγματική επιρροή στις εταιρικές υποθέσεις, αλλά αυτή η επιρροή δεν έπρεπε να ήταν επί ολόκληρου του πεδίου των εταιρικών δραστηριοτήτων.
- Το κατά πόσο μια επικοινωνία ταξινομείται ως «καθοδήγηση ή οδηγία» θα πρέπει να επιβεβαιωθεί από το δικαστήριο υπό το φως ολόκληρης της μαρτυρίας.
- Μη επαγγελματική συμβουλή μπορεί να εμπίπτει μέσα στον ορισμό του νόμου.
- Ένα πρόσωπο μπορεί να είναι σκιάδης διοικητικός σύμβουλος έστω και αν το συμβούλιο δεν είχε υιοθετήσει ρόλο υποταγής σ' αυτόν ή δεν είχε αποποιηθεί τη διακριτική του ευχέρεια.

Στην υπόθεση *Ultraframe (UK) Ltd v Gary Fielding & Ors (2005)* αποφασίστηκε ότι η απλή έκδοση οδηγιών δεν καθιστά κάποιον σκιάδη διοικητικό σύμβουλο. Για να θεωρηθεί κάποιος σκιάδης διοικητικός σύμβουλος, το συμβούλιο πρέπει να «πράξει» κάτι προς συμμόρφωση με τις οδηγίες του.

(3) Μη εκτελεστικός σύμβουλος (non executive director)

Ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης αναφερόμενος στη σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου διακρίνει μεταξύ εκτελεστικών και μη-εκτελεστικών συμβούλων. Οι εκτελεστικοί είναι εκείνοι που εκτός από τη θέση τους στο διοικητικό συμβούλιο κατέχουν εκτελεστική ή διευθυντική θέση στην οποία διορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο που καθορίζει τις απολαβές και τα παρεμφερή ωφελήματά τους. Οι μη εκτελεστικοί σύμβουλοι συμμετέχουν στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων σε συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου και λαμβάνουν μέρος σε ορισμένες επιτροπές που συστήνει το διοικητικό συμβούλιο. Η αμοιβή τους, όχι και τόσο ψηλή όσο των εκτελεστικών, καθορίζεται από τη γενική συνέλευση.

Η διάκριση μεταξύ εκτελεστικών και μη εκτελεστικών δεν έχει καμία σημασία όσον αφορά τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις των διοικητικών συμβούλων. Οι ευθύνες των διοικητικών συμβούλων που απορρέουν από το κοινό δίκαιο και την κείμενη νομοθεσία είναι για όλους οι ίδιες ανεξάρτητα από την κατηγοριοποίησή τους για σκοπούς εταιρικής διακυβέρνησης.

Αυτό επιβεβαιώθηκε και στην υπόθεση *Dorchester Finance Co Ltd v Stebbing (1989)* όπου ο δικαστής είπε ότι «τα καθήκοντα του διοικητικού συμβούλου είτε εκτελεστικού είτε όχι είναι τα ίδια». Στην αυστραλέζικη υπόθεση *Daniels v Anderson (1995)* το δικαστήριο υπέδειξε ότι ακόμη και οι μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι απαιτείται κατ' ελάχιστο «να λάβουν μέτρα να τοποθετήσουν τον εαυτό τους σε θέση να καθοδηγούν και να ελέγχουν τη διεύθυνση της εταιρείας».

Όπως είναι ευρέως γνωστό η άγνοια δεν αποτελεί υπεράσπιση και έτσι ο διοικητικός σύμβουλος δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν είχε πρόσβαση στην επιχείρηση ή τη διευθυντική της ομάδα, ή ότι δεν συμμετείχε στη λήψη αποφάσεων. Το πιο πιθανό είναι ότι το δικαστήριο θα υποθέσει ότι ως διοικητικός σύμβουλος είχε ευθύνη να γνωρίζει τα τεκταινόμενα, ότι είχε επαρκή πληροφόρηση και ότι είχε ανάμιξη στη διεύθυνση της εταιρείας.

The Equitable Life Assurance Society v Roger Bowley & 14 Others (2003)

Η απόφαση στην πολύκροτη αυτή υπόθεση αποκαλύπτει τις επιπτώσεις της νομοθεσίας στην ευθύνη που φέρουν οι μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι. Πριν το 1998 η ασφαλιστική επιχείρηση Equitable Life εξέδωσε μεγάλο αριθμό συνταξιοδοτικών ασφαλιστηρίων με κέρδη, που παρείχαν κατά τη λήξη τους ετήσια πρόσοδο. Τα ασφαλιστήρια περιείχαν επιλογή εγγυημένης ετήσιας προσόδου η οποία επέτρεπε στον κάτοχο του ασφαλιστηρίου κατά την αφυπηρέτησή του, αν το επιθυμούσε, να επιλέξει να λάβει ετήσια πρόσοδο με εγγυημένο ετήσιο συντελεστή (ΕΕΣ) παρά με τον τρέχοντα συντελεστή προσόδων που επικρατούσε κατά το χρόνο της αφυπηρέτησης. Οι διοικητικοί σύμβουλοι της Equitable Life είχαν τη διακριτική ευχέρεια να διανείμουν τα πλεονάσματα υπό μορφή έκτακτου μερίσματος μεταξύ των κατόχων των ασφαλιστηρίων.

Αρχικά, η Equitable Life κατέβαλλε το ίδιο τελικό έκτακτο μέρισμα κατά τη λήξη σε όλους τους κατόχους ασφαλιστηρίων, ανεξάρτητα από την επιλογή που είχαν κάνει. Όμως, ύστερα από την πτώση του τρέχοντος συντελεστή προσόδων κάτω από τον ΕΕΣ, η Equitable Life αποφάσισε να καταβάλει σ' εκείνους τους κατόχους ασφαλιστηρίων που είχαν επιλέξει τον ΕΕΣ λιγότερο τελικό έκτακτο μέρισμα από εκείνο που καταβλήθηκε σε όσους είχαν επιλέξει τις άλλες επιλογές, εφάρμοσε δηλαδή διαφοροποιημένη πολιτική έκτακτων μερισμάτων. Ύστερα από παράπονα από αριθμό κατόχων ασφαλιστηρίων με ΕΕΣ, το θέμα της εγκυρότητας της διαφοροποιημένης πολιτικής έκτακτων μερισμάτων έφθασε μέχρι το House of Lords που αποφάσισε ότι τα ασφαλιστήρια δεν ήταν έγκυρα. Το κόστος αυτής της απόφασης για την Equitable Life υπολογίστηκε σε:

- £200 εκ. για να αποζημιωθούν οι κάτοχοι ασφαλιστηρίων που θα είχαν ασκήσει το δικαίωμα επιλογής αν δεν εφαρμοζόταν η διαφοροποιημένη πολιτική έκτακτων μερισμάτων,
- £200 εκ. για να αποζημιωθούν οι κάτοχοι ασφαλιστηρίων με ΕΕΣ για παραπλανητική πώληση (mis-selling), και
- £1.3 δισεκατομμύρια για να τιμήσουν το αποτέλεσμα των επιλογών στο μέλλον.

Εν τω μεταξύ διατάχθηκε δημόσια έρευνα και η έκθεση (Penrose Report) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο αναλογιστής της εταιρείας είχε το “de facto” εκτελεστικό έλεγχο των σχετικών τομέων της επιχείρησης, ενώ τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου φαινόταν να είχαν περιορισμένη αντίληψη της εταιρείας για την οποία ήταν υπεύθυνα. Είχε αφεθεί στον αναλογιστή όχι μόνο να αναγνωρίζει τα προβλήματα και τους κινδύνους της επιχείρησης, αλλά επίσης σε μεγάλη έκταση να αποφασίζει για τη στρατηγική χειρισμού τους.

Μετά την αντικατάσταση του διοικητικού συμβουλίου της η Equitable Life καταχώρισε αγωγή εναντίον των πρώην διοικητικών συμβούλων της (έξι εκτελεστικών και εννέα μη εκτελεστικών) για ισχυριζόμενη αμέλεια να λάβουν έγκαιρα νομική συμβουλή και, αφού έλαβαν νομική συμβουλή, να ενεργήσουν με βάση αυτή και να συμβουλέψουν τους κατόχους των ασφαλιστηρίων για τις πιθανές επιπτώσεις. Οι διοικητικοί σύμβουλοι υπέβαλαν αίτημα για απόρριψη της αγωγής με συνοπτική απόφαση με τον ισχυρισμό ότι η Equitable Life δεν είχε πραγματική προοπτική να επιτύχει στις απαιτήσεις της. Ο δικαστής απέρριψε το αίτημα και επέτρεψε την εκδίκαση της αγωγής. Παρόλον ότι πρόκειται περί ενδιάμεσης απόφασης,

υποδεικνύει σαφώς τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι:

- Πρώτο, επιβεβαιώνει ότι οι μη εκτελεστικοί σύμβουλοι, όπως και οι εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι, οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα να βεβαιωθούν ότι αντιλαμβάνονται τις εργασίες της εταιρείας και όλους τους σημαντικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει. Οι κίνδυνοι αυτοί περιλαμβάνουν κινδύνους τεχνικής φύσης, κινδύνους που προέκυψαν πριν να διοριστούν στο διοικητικό συμβούλιο, ή κινδύνους σε σχέση με τους οποίους ανατίθεται η εκτέλεση έργου σε άλλο πρόσωπο.
- Δεύτερο, φαίνεται ότι περιορίζει περαιτέρω τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες οι μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι μπορούν να αναθέσουν υπεύθυνη εργασία με το σωστό τρόπο. Επίσης επιβεβαιώνει το καθήκον τους να επιβλέπουν την άσκηση παραχωρηθείσας αρμοδιότητας και ξεκαθαρίζει ότι τέτοια ανάθεση δεν είναι υποκατάστατο της σωστής αντίληψης των εργασιών της εταιρείας.
- Τρίτο, είναι δύσκολο στην πράξη να γνωρίζει ο μη εκτελεστικός σύμβουλος πότε μπορεί να στηριχθεί σε συμβουλή των εκτελεστικών διοικητικών συμβούλων, πότε να επιμένει σε λήψη νομικής ή άλλης επαγγελματικής συμβουλής, ή ακόμη πότε μπορεί να στηριχθεί πάνω σε άλλο μη εκτελεστικό σύμβουλο.

Lexi Holdings Plc (In Administration) v Luqman & Ors (2009)

Στην πρόσφατη αυτή υπόθεση δύο αδελφές μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι, που είχαν μικρή ανάμιξη στην άσκηση της επιχείρησης, κρίθηκαν υπεύθυνες προς την εταιρεία για την ανέντιμη οικειοποίηση χρηματικών ποσών από τον διευθύνοντα σύμβουλο που ήταν αδελφός τους επειδή η οικειοποίηση ήταν το αποτέλεσμα της αδράνειάς τους ενόσω υπηρετούσαν ως διοικητικοί σύμβουλοι. Ο διευθύνων σύμβουλος είχε αποσπάσει κατά τη διάρκεια τεσσάρων ετών σχεδόν £60 εκ. μέσω εικονικών δανείων προς διοικητικούς συμβούλους, πλαστών επιστολών διευκόλυνσης και οικειοποίησης τριών τραπεζικών λογαριασμών της εταιρείας. Οι μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι γνώριζαν ότι ο διευθύνων σύμβουλος είχε προηγούμενες καταδίκες για ανεντιμότητα και απόσπαση περιουσίας δια ψευδών παραστάσεων. Αυτές οι πληροφορίες δεν είχαν αρχικά αποκαλυφθεί στην τράπεζα ή στους άλλους διοικητικούς συμβούλους. Οι δύο μη εκτελεστικοί σύμβουλοι έπρεπε να γνώριζαν ότι οι επιχειρηματικές συναλλαγές του διευθύνοντα συμβούλου, ιδιαίτερα σε σχέση με το Λογαριασμό Δανείου προς Διοικητικό Σύμβουλο (που θεωρήθηκε από το πρωτόδικο δικαστήριο ως εντελώς εικονικός), θα απαιτούσαν μια πειστική δικαιολογία. Τα καθήκοντα πίστης που είχαν ως διοικητικοί σύμβουλοι απαιτούσαν να υποβάλουν τις κατάλληλες ερωτήσεις και να είναι επιφυλακτικές σε σχέση με τις εξηγήσεις που έδινε ο αδελφός τους, και αν το έκαναν, ο αδελφός τους δεν θα μπορούσε να τις ικανοποιήσει. Το Εφετείο ήταν της άποψης ότι έπρεπε να λάμβαναν μέτρα να πληροφορήσουν τους ελεγκτές της εταιρείας και τους άλλους διοικητικούς συμβούλους κατά το χρόνο του διορισμού τους. Αν το είχαν κάνει, οι ελεγκτές δεν θα ετοίμαζαν λογαριασμούς χωρίς επιφύλαξη και, εφόσον αυτό ήταν όρος για τις αυξημένες διευκολύνσεις δανειοδότησης της εταιρείας, οι μεταγενέστερες οικειοποιήσεις δεν θα μπορούσαν να είχαν διαπραχθεί.

Το κύριο σημείο ήταν «*ότι οποιοδήποτε άτομο που αναλαμβάνει τα νομικά καθήκοντα και τα*

καθήκοντα πίστης του διοικητικού συμβούλου εταιρείας θα πρέπει να αντιληφθεί ότι αυτά είναι αναπόδραστες προσωπικές ευθύνες».

Η απόφαση αυτή είναι σημαντική για δύο λόγους:

- Πρώτο, τονίζει ότι τα δικαστήρια είναι έτοιμα να επιβάλουν ευθύνες σε μη εκτελεστικούς διοικητικούς συμβούλους που επιδεικνύουν αμέλεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους προς την εταιρεία αποτυγχάνοντας να αντιληφθούν την καταδολίευση από τον εκτελεστικό διοικητικό σύμβουλο και παραλείποντας να αναφέρουν τις υποψίες τους όπου πρέπει.
- Δεύτερο, επεξηγεί ότι οι μη εκτελεστικοί σύμβουλοι δεν θα καταφέρουν να αποσείσουν την ευθύνη τους με βάση το ότι πείσθηκαν να ενδώσουν στη μεγαλύτερη εμπειρία και δεξιότητες του εκτελεστικού συμβούλου και γι' αυτό δεν έπαιξαν καθόλου ενεργό ρόλο στη διεύθυνση της εταιρείας.

Προφανώς έχει παρέλθει ο καιρός που η αδράνεια ή η παθητική στάση των μελών των διοικητικών συμβουλίων ήταν ανεκτές, στη σύγχρονη εποχή οι αδρανείς και παθητικοί μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι διατρέχουν τον κίνδυνο να θεωρηθούν αμελείς με όλες τις συνέπειες που μπορεί να συνεπάγεται τέτοιος κίνδυνος.

Ιδιαίτερα οι μη εκτελεστικοί σύμβουλοι εισηγμένων εταιρειών δεν θα πρέπει να εφησυχάζουν απλώς και μόνο επειδή όλα πάνε καλά. Τα δύσκολα δεν αργούν να έλθουν και όταν τα πράγματα δεν πάνε καλά, τότε οι μη εκτελεστικοί σύμβουλοι βρίσκονται μεταξύ σφύρας και άκμιος. Όπως εύστοχα έχει λεχθεί, οι σύμβουλοι μπορούν να συμβουλευούν, αλλά οι διοικητικοί σύμβουλοι – εκτελεστικοί και μη εκτελεστικοί – πρέπει να αποφασίζουν και να αναλαμβάνουν ευθύνη.

Εκείνοι που αποδέχονται διορισμό ως μη εκτελεστικοί σύμβουλοι θα πρέπει να βεβαιωθούν ότι εξοικειώνονται με την επιχείρηση και να συμμετέχουν στην άσκηση της επιχείρησης, και ιδιαίτερα στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι μη εκτελεστικοί διοικητικοί σύμβουλοι πρέπει να ασκούν την επιχειρηματική τους κρίση με ανεξαρτησία και να είναι έτοιμοι να προκαλέσουν άλλα μέλη του διοικητικού συμβουλίου – όποιοι και να είναι. Αν διαφωνούν με απόφαση του συμβουλίου θα πρέπει να βεβαιωθούν ότι η διαφωνία τους καταγράφεται στα πρακτικά των συνεδριάσεων. Σε τελική ανάλυση μπορεί να αναγκαστούν εκ των πραγμάτων να παραιτηθούν.

Australian Securities & Investments Commission v Rich (2003)

Στην αυστραλέζικη αυτή υπόθεση ο κύριος Greaves ήταν μη εκτελεστικός πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής οικονομικών και εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας τηλεπικοινωνιών One.Tel Limited και λάμβανε αμοιβή \$50,000 ετησίως. Η εταιρεία μπήκε σε διαδικασία εκκαθάρισης και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ως εποπτική αρχή, άρχισε διαδικασία αποκλεισμού από διοικητικά συμβούλια προβάλλοντας το επιχείρημα ότι ο κύριος Greaves είχε παραβεί το καθήκον επιμέλειας προς την εταιρεία διότι παρέλειψε να λάβει λογικά μέτρα να βεβαιωθεί ότι πληρώθηκαν τα χρέη προς τους οφειλότες, ότι παρασχέθηκαν επαρκείς πληροφορίες προς το διοικητικό συμβούλιο, και ότι έγιναν αρκετά για να διευθύνεται η εταιρεία με τρόπο που να αποφευγόταν η αφερέγγυότητα.

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι μπορεί να υπάρχουν περιστάσεις κάτω από τις οποίες ο πρόεδρος να οφείλει ανώτερα καθήκοντα και να έχει μεγαλύτερες ευθύνες από οποιοδήποτε άλλο μέλος του διοικητικού συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένου και του διευθύνοντα συμβούλου. Παραδοσιακά ο ρόλος του προέδρου θεωρείτο ως διαδικαστικός και τελετουργικός και επικρατούσε η άποψη ότι τα καθήκοντά του δεν είναι πιο επαχθή από εκείνα που επιβάλλονται στους άλλους διοικητικούς συμβούλους. Η απόφαση αυτή αποτελεί προειδοποίηση προς τους μη εκτελεστικούς προέδρους ότι πρέπει να αναλαμβάνουν τις επιπρόσθετες ευθύνες τους και να εκπληρώνουν τα διευρυμένα καθήκοντά τους που τους επιβάλλει η νομοθεσία πέραν των καθηκόντων που οφείλουν οι άλλοι διοικητικοί σύμβουλοι, έχοντας υπόψη την εμπειρία τους, την ειδικότητά τους και τις περιστάσεις της εταιρείας τους.

(4) Διορισμένος διοικητικός σύμβουλος (nominee director)

Ο όρος αυτός στη νομική επιστήμη σημαίνει διοικητικό σύμβουλο που δεν έχει εκλεγεί από τους μετόχους γενικά αλλά διορίζεται από μεγαλομέτοχο ή από συγκεκριμένη τάξη κατόχων εξασφαλίσεων ή δανειστών για να προστατέψουν τα συμφέροντά τους. Οι διορισμένοι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν καθήκοντα πίστης, επιμέλειας και δεξιότητας προς την εταιρεία και όχι προς εκείνους που τους διορίζουν στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.

Στην επιχειρηματική πρακτική διορισμένος διοικητικός σύμβουλος σημαίνει πρόσωπο που έχει τη μόνιμη κατοικία του σε χώρα με ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς και το οποίο δανείζει το όνομά του σε μη κάτοικο ως εμπιστευματοδόχος στο διοικητικό συμβούλιο υπεράκτιας εταιρείας εγγεγραμμένης στη χώρα με ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς. Διορίζοντας ημεδαπό διοικητικό σύμβουλο, ο αλλοδαπός δικαιούχος ιδιοκτήτης (beneficial owner) παραμένει ανώνυμος, εφόσον δεν καταχωρούνται τα στοιχεία του στο Μητρώο του Εφόρου Εταιρειών. Στην Κύπρο την υπηρεσία παροχής διορισμένων διοικητικών συμβούλων (συνήθως μη εκτελεστικών) την παρέχουν δικηγορικά γραφεία, λογιστικά γραφεία και πάροχοι εταιρικών υπηρεσιών.

Ο διορισμένος διοικητικός σύμβουλος θα πρέπει να εξισορροπήσει το καθήκον του προς την εταιρεία με τις υποχρεώσεις που έχει προς εκείνο που τον διορίζει (nominator). Το κατά πόσο θα επιτευχθεί αυτή η ισορροπία εξαρτάται από το βαθμό εμπλοκής εκείνου που διορίζει το διοικητικό σύμβουλο.

Boulting v ACTT (1963)

Στην απόφαση αυτή λέχθηκαν τα εξής:

«*Η πάρτε ένα διορισμένο διοικητικό σύμβουλο, ήτοι ένα διοικητικό σύμβουλο εταιρείας που διορίζεται από ένα μεγαλομέτοχο να αντιπροσωπεύει τα συμφέροντά του. Δεν υπάρχει οτιδήποτε κακό με αυτό. Γίνεται κάθε μέρα. Τίποτε το κακό. Τίποτε το κακό, ήτοι, ενόσω ο διοικητικός σύμβουλος αφήνεται να ασκεί την κάλλιστη κρίση του προς το συμφέρον της εταιρείας στην οποία υπηρετεί. Αλλά αν δεσμευτεί με όρους ότι είναι υποχρεωμένος να ενεργεί για τις υποθέσεις της εταιρείας σύμφωνα με τις οδηγίες του πάτρωνά του, είναι πέραν πάσης αμφιβολίας παράνομο (Kregor v. Hollins (1913)), ή αν συμφωνεί να υπαγάγει τα συμφέροντα της εταιρείας στα συμφέροντα του πάτρωνά του, είναι συμπεριφορά καταπιεστική προς τους άλλους μετόχους... (Scottish Co-operative Wholesale Society Ltd. v. Meyer (1959)).*»

Kuwait Asia Bank E. C. v National Mutual Life Nominees Ltd (1991)

Στην υπόθεση αυτή επιβεβαιώθηκε πως εκείνοι που διορίζουν μέλη στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας δεν φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη προς τρίτους, την ευθύνη τη φέρει η ίδια η εταιρεία για παράβαση όρων της σύμβασης ή οι διορισμένοι διοικητικοί σύμβουλοι της για παράβαση καθήκοντος προς τον ενάγοντα.

Balestreri v. Robert (1992)

Στην καναδέζικη αυτή υπόθεση το θέμα της κάλυψης του διορισμένου διοικητικού συμβούλου είχε αχθεί ενώπιον του δικαστηρίου ως παράπονο για καταπίεση της μειοψηφίας. Ύστερα από αίτηση το δικαστήριο είχε διατάξει το 1982 να περιέλθει η διαχείριση της εταιρείας Javelin International Ltd στα χέρια του κυρίου Robert. Το επίδικο θέμα της έφεσης ήταν το δικαίωμα του κυρίου Balestreri, διοικητικού συμβούλου της εταιρείας, σε κάλυψη σε σχέση με τις δικαστικές διαδικασίες που λάμβαναν χώρα από το 1982, καθώς και σε σχέση με δικηγορικά έξοδα για γνωματεύσεις που ο κύριος Balestreri ένιωσε ότι χρειαζόταν. Το δικαστήριο καθόρισε ότι ο κύριος Balestreri δεν δικαιούταν κάλυψη, ανέλυσε τη συμπεριφορά του και παρέθεσε το ακόλουθο απόσπασμα από την πρωτόδικη απόφαση το οποίο και ενέκρινε:

«Αφού ακούσαμε τον αιτητή ως μάρτυρα είναι φανερό ότι δεν αντιλαμβάνεται τώρα και δεν έχει αντιληφθεί ποτέ ότι το καθήκον του διοικητικού συμβούλου και αξιωματούχου μιας εταιρείας είναι να ενεργεί, να ψηφίζει και να διαχειρίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να επωφελείται η εταιρεία ως σύνολο. Οτιδήποτε γίνεται για το αποκλειστικό όφελος ενός ή μερικών μετόχων, προς βλάβη της εταιρείας και των άλλων μετόχων είναι μη ενδεδειγμένο και ανέντιμο. Η πρώτη αφοσίωση του αιτητή φαίνεται ότι ήταν πάντοτε προς τον κύριο Doyle (τον κύριο μέτοχο) παρά την ευθύνη του να επιδεικνύει καθήκον πίστης προς την Javelin. Η παράλειψή του να εκπληρώσει το πρωταρχικό καθήκον αφοσίωσης προς την εταιρεία, διακρινόμενο από την εμφανή επιθυμία του να προστατέψει το πρόσωπο που προκάλεσε το διορισμό του ως διοικητικού συμβούλου και πρόεδρου μιας σημαντικής δημόσιας εταιρείας, είναι αρκετό από μόνο του να πείσει το δικαστήριο ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ενεργούσε με καλή πίστη».

Hawkes v. Cuddy & Ors (2009)

Στην πρόσφατη αυτή απόφαση το Εφετείο δέχθηκε ότι ένας διορισμένος διοικητικός σύμβουλος θα μπορούσε να λάβει υπόψη του τα συμφέροντα εκείνου που τον διόρισε, νοουμένου ότι αυτό δεν παραβιάζει τα καθήκοντα που οφείλει προς την εταιρεία και νοουμένου ότι λαμβάνει τις αποφάσεις του ως διοικητικός σύμβουλος σύμφωνα με εκείνο που γνήσια θεωρεί ότι είναι προς το συμφέρον της εταιρείας.

Τα γεγονότα αυτής της υπόθεσης ήταν ότι οι κύριοι Hawkes και Cuddy ήταν 50:50 μέτοχοι στη Neath Rugby Ltd (Neath). Η Neath ήταν 50% μέτοχος στη Neath-Swansea Ospreys Ltd (Ospreys), μια από τις τέσσερις ομάδες επαγγελματικού ράγκμπι στην Ουαλία. Ο κύριος Cuddy διορίστηκε από τη Neath ως διοικητικός σύμβουλος στην Ospreys. Ο κύριος Hawkes καταχώρισε αγωγή εναντίον του κυρίου Cuddy ζητώντας τον αποκλεισμό του από το διοικητικό συμβούλιο της Neath και την πώληση των μετοχών του στον κύριο Hawkes.

Προέβαλε ισχυρισμούς που περιλάμβαναν πλαστογραφία, προσπορισμό κρυφού κέρδους και καταπίεση. Το παράπονό του ήταν ότι όταν ο κύριος Cuddy ενεργούσε ως διοικητικός σύμβουλος της Ospreys και παρέλειπε να εκπροσωπεί τα συμφέροντα της Neath, παραβιάζοντας τα καθήκοντά του προς τη Neath. Το επίδικο θέμα της έφεσης ήταν ποια καθήκοντα όφειλε ο Cuddy ως διορισμένος σύμβουλος (nominee) της Ospreys προς τη Neath που τον διόρισε (nominator) και προς την Ospreys. Το σχετικό απόσπασμα της απόφασης έχει ως εξής:

«... το γεγονός ότι ένας διοικητικός σύμβουλος μιας εταιρείας έχει διοριστεί σ' αυτό το αξίωμα από ένα μέτοχο δεν επιβάλλει, από μόνο του, οποιοδήποτε καθήκον στο διοικητικό σύμβουλο που να οφείλεται σε εκείνο που τον διόρισε. Ο διοικητικός σύμβουλος μπορεί να οφείλει καθήκοντα σ' εκείνο που τον διόρισε αν είναι υπάλληλος ή αξιωματούχος εκείνου που τον διόρισε, ή λόγω τωπικής ή άτυπης συμφωνίας με εκείνο που το διόρισε, αλλά τέτοια καθήκοντα δεν μπορούν όμως, να μειώσουν το καθήκον του προς την εταιρεία στην οποία είναι διοικητικός σύμβουλος όταν ενεργεί ως τέτοιος ένας διορισμένος διοικητικός σύμβουλος, χωρίς να παραβιάζει τα καθήκοντά του προς την εταιρεία, μπορεί να λάβει υπόψη του τα συμφέροντα εκείνου που τον διόρισε, νοουμένου ότι οι αποφάσεις του ως διοικητικός σύμβουλος είναι προς εκείνο που ειλικρινά θεωρεί πως είναι το καλώς νοούμενο συμφέρον της εταιρείας, αλλά αυτό είναι ένα πολύ διαφορετικό πράγμα από το να έχει καθήκον προς εκείνο που τον διόρισε λόγω του διορισμού του από αυτό.»

Στο μυαλό κάθε διορισμένου διοικητικού συμβούλου ενυπάρχει σύγκρουση συμφερόντων και έτσι θα πρέπει να μεριμνήσει:

- να εξοικειωθεί με το καταστατικό της εταιρείας και να γνωρίζει τα όρια της εξουσιοδότησης και τους περιορισμούς του,
- να γνωρίζει τις ευθύνες και υποχρεώσεις του με βάση τον περί Εταιρειών Νόμο,
- να γνωρίζει τα καθήκοντα πίστης προς την εταιρεία με βάση το κοινοδίκαιο,
- να γνωρίζει τι αναμένει από αυτόν εκείνος που τον διόρισε, αν αυτό που του ζητείται είναι ρεαλιστικό ή και νόμιμο.

Οι κίνδυνοι που αναλαμβάνει ένας διορισμένος διοικητικός σύμβουλος είναι ανάλογοι με τους κινδύνους που διατρέχει η εταιρεία λόγω της φύσης των εργασιών της. Συνήθως ο δικαιούχος ιδιοκτήτης υπογράφει επιστολή κάλυψης (indemnity letter) που αποσκοπεί να καλύψει το διορισμένο διοικητικό σύμβουλο έναντι όλων των ευθυνών που μπορεί να του καταλογιστούν για πράξεις ή παραλείψεις του υπό την ιδιότητά του ως διοικητικός σύμβουλος. Η καλυπτική επιστολή από μόνη της δεν πρέπει να θεωρείται αξιόπιστη λύση εφόσον ο παρέχων την κάλυψη μπορεί να παρουσιαστεί απρόθυμος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του ή να περιέλθει σε δεινή οικονομική κατάσταση και να μη μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Είναι γι' αυτό το λόγο που ο διορισμένος διοικητικός σύμβουλος θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι διαθέτει εκτός από καλυπτική επιστολή και κατάλληλη ασφάλιση, μήπως δεν ανταποκριθεί ο παρέχων την κάλυψη.

Εκείνο που πρέπει να έχει συνεχώς υπόψη του ο διορισμένος διοικητικός σύμβουλος είναι ότι τα καθήκοντά του τα οφείλει προς την εταιρεία στο συμβούλιο της οποίας έχει διοριστεί, και αν οι απαιτήσεις του διορισμού τον βάζουν σε δύσκολα διλήμματα, δεν πρέπει να αποκλείει ακόμη και την παραίτηση.

(5) Εταιρικός διοικητικός σύμβουλος (corporate director)

Ο περί Εταιρειών Νόμος δεν απαιτεί να διορίζεται τουλάχιστον ένα φυσικό πρόσωπο ως διοικητικός σύμβουλος της εταιρείας και έτσι επιτρέπεται να διοριστεί από μόνο του ένα νομικό πρόσωπο ως διοικητικός σύμβουλος (εταιρικός διοικητικός σύμβουλος) μιας εταιρείας (της βασικής εταιρείας). Στην Κύπρο είναι μάλλον σύνηθες φαινόμενο να διορίζονται οι εταιρείες που παρέχουν εταιρικές υπηρεσίες ή οι θυγατρικές τους ως εταιρικοί διοικητικοί σύμβουλοι των εταιρειών που είναι πελάτες τους, των εταιρειών που αρχικά αποκαλούνταν υπεράκτιες και τώρα αποκαλούνται εταιρείες διεθνών δραστηριοτήτων.

Re Paycheck Services 3 Ltd, Revenue and Customs Commissioners v Holland and another (2009)

Το επίδικο θέμα στην υπόθεση αυτή ήταν κατά πόσο ένα φυσικό πρόσωπο που υπηρετεί ως διοικητικός σύμβουλος στο συμβούλιο εταιρικού διοικητικού συμβούλου θεωρείται de facto ή σκιώδης διοικητικός σύμβουλος της βασικής εταιρείας.

Ο κύριος Holland και η σύζυγός του ίδρυσαν μια εταιρεία, την Paycheck Services Ltd, στην οποία κατείχαν από 50% των εκδομένων μετοχών και στην οποία ήταν οι μοναδικοί διοικητικοί σύμβουλοι. Η εταιρεία αυτή κατείχε το 100% των εκδομένων μετοχών της Paycheck (Directors Services) Ltd και της Paycheck (Secretarial Services) Ltd. Αυτές οι δύο εταιρείες ενεργούσαν ως μοναδικοί εταιρικοί διοικητικοί σύμβουλοι σε άλλες 42 συνδεδεμένες εταιρείες που είχαν ιδρυθεί για φορολογικούς σκοπούς. Όμως οι φοροθέτες χρησιμοποιώντας τις διατάξεις για συνδεδεμένες εταιρείες θεώρησαν την όλη διάρθρωση ως κατασκευάσμα φοροαποφυγής και φορολόγησαν με εταιρικό φόρο το άθροισμα των κερδών όλων αυτών των εταιρειών. Η φορολόγηση αυτή καθιστούσε μερικές ή όλες τις εταιρείες αφερέγγυες.

Οι Έφοροι Προσόδων και Τελωνείων ως πιστωτές καταχώρισαν αγωγή με βάση τις διατάξεις περί αφερεγγυότητας εναντίον του κυρίου Holland και της συζύγου του για να καταβάλουν στις 42 εταιρείες τους τα ποσά των απλήρωτων φόρων με το επιχείρημα ότι ως de facto διοικητικοί σύμβουλοι εκείνων των εταιρειών είχαν παραβεί τα καθήκοντά τους προς αυτές διότι προκάλεσαν τις εταιρείες να διανεμούν παράνομα τα μερίσματα εφόσον δεν είχαν επαρκή διανεμητέα κέρδη εξαιτίας της εκκρεμούσας φορολογικής υποχρέωσής τους.

Το Εφετείο ανέτρεψε την πρωτόδικη απόφαση και ο δικαστής Rimer που εξέδωσε την κύρια απόφαση είπε ότι «δεν μας έδειξαν ... οποιαδήποτε αυθεντία στην οποία κάποιος που ενεργούσε ως διοικητικός σύμβουλος του μοναδικού εταιρικού διοικητικού συμβούλου μιας εταιρείας θεωρήθηκε, απλώς ενεργώντας τοιοιτοτρόπως, επίσης ως de facto διοικητικός σύμβουλος της βασικής εταιρείας». Στη συνέχεια διερωτήθηκε γιατί ένας διοικητικός σύμβουλος ενός de jure εταιρικού διοικητικού συμβούλου, ενεργώντας τοιοιτοτρόπως, θα έπρεπε να καταστεί de facto διοικητικός σύμβουλος της βασικής εταιρείας όταν ήταν συνταγματικά επιτρεπτό για μια εταιρεία να έχει άλλη εταιρεία στο συμβούλιό της. Πρόσθεσε ότι τέτοιος διοικητικός σύμβουλος μπορεί να θεωρηθεί ως διοικητικός σύμβουλος της βασικής εταιρείας μόνο αν «εξέλθει από τα όρια του ρόλου του ως μέλος του συμβουλίου του εταιρικού διοικητικού συμβούλου και ενεργεί άμεσα σε σχέση με τις υποθέσεις της βασικής εταιρείας». Δεν υπήρχε ισχυρισμός ότι το είχε κάνει ο κύριος Holland.

Ο δικαστής Elias συμφώνησε: «Δεν βλέπω πως οι διοικητικοί σύμβουλοι ενός εταιρικού διοικητικού συμβούλου, ενεργώντας καθαρά υπό αυτή την ιδιότητα, μπορούν δυνάμει μόνο εκείνου του γεγονότος να καταστούν *de facto* διοικητικοί σύμβουλοι της εταιρείας της οποίας το νομικό πρόσωπο είναι ο μοναδικός διοικητικός σύμβουλος». Πρόσθεσε ότι εν πάση περιπτώσει ο κύριος Holland δεν ήταν *de facto* διοικητικός σύμβουλος εφόσον δεν φερόταν ότι ενεργούσε ως διοικητικός σύμβουλος των 42 εταιρειών. Ίσως θα μπορούσε να ήταν σκιώδης διοικητικός σύμβουλος «ασκώντας επιρροή στην πράξη αλλά αποκρύπτοντας εκείνη την επιρροή πίσω από τον μανδύα του εταιρικού διοικητικού συμβούλου των συνθέτων εταιρειών». Όμως, η θέση του ως διοικητικού συμβούλου στην Paycheck (Directors Services) Ltd ήταν ανεπαρκής να τον καταστήσει σκιώδη διοικητικό σύμβουλο.

Το συμπέρασμα από αυτή την απόφαση είναι ότι ο διοικητικός σύμβουλος εταιρικού διοικητικού συμβούλου θα πρέπει να είναι προσεκτικός να μην εξέρχεται των ορίων του ρόλου του ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου του εταιρικού διοικητικού συμβούλου έτσι ώστε να μπορεί να συνδεθεί άμεσα με την βασική εταιρεία (συνήθως την εταιρεία των πελατών).

(6) Ποιοι θεωρούνται αξιωματούχοι

Το άρθρο 2 του περί Εταιρειών Νόμου ορίζει ότι «αξιωματούχος σε σχέση με νομικό πρόσωπο περιλαμβάνει διευθυντή, διευθύνοντα σύμβουλο ή γραμματέα».

(α) Ο γραμματέας

Κάθε εταιρεία οφείλει να έχει γραμματέα. Ο ρόλος του γραμματέα καθορίστηκε από το Λόρδο Denning στην υπόθεση *Panorama Developments (Guilford) Ltd v Fidelis Furnishing Fabrics Ltd (1971)* ως εξής:

«Αλλά οι καιροί έχουν αλλάξει. Ο γραμματέας της εταιρείας είναι πιο πολύ σημαντικό πρόσωπο τώρα παρά απ' ότι ήταν το 1897. Είναι αξιωματούχος της εταιρείας με εκτεταμένα καθήκοντα και ευθύνες. Αυτό δεν φαίνεται μόνο στους σύγχρονους περί Εταιρειών Νόμους, αλλά επίσης και από το ρόλο που παίζει στην καθημερινή εργασία των εταιρειών. Δεν είναι πλέον ένας απλός γραφέας. Συνήθως προβαίνει σε παραστάσεις εκ μέρους της εταιρείας και συνομολογεί συμβάσεις εκ μέρους της που υπεισέρχονται στον καθημερινό χειρισμό των εργασιών της εταιρείας. Τόσο πολύ που μπορεί να θεωρηθούν ως κατέχοντες εξουσιοδότηση να κάνουν τέτοια πράγματα εκ μέρους της εταιρείας. Βέβαια δικαιούται να υπογράψει συμβάσεις που σχετίζονται με τη διοικητική πλευρά των υποθέσεων της εταιρείας, όπως εργοδότηση προσωπικού, και να παραγγέλλει αυτοκίνητα και ούτω καθεξής. Όλα αυτά τα θέματα τώρα εντάσσονται στην φαινόμενη εξουσία του γραμματέα της εταιρείας...»

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο γραμματέας κατατάσσεται ως αξιωματούχος εφόσον τούτο καθορίζεται ρητά στο νόμο και διαθέτει ουσιαστική εξουσιοδότηση στο διοικητικό τομέα και με εξουσία και καθήκοντα που πηγάζουν απευθείας από το καταστατικό και το εταιρικό δίκαιο. Κατά την εκτέλεση των νόμιμων καθηκόντων του σαφώς δικαιούται να αντισταθεί στις επεμβάσεις των μελών, του διοικητικού συμβουλίου ή του διευθύνοντα συμβούλου. Διαφέρει από τους διοικητικούς συμβούλους διότι δεν είναι υπεύθυνος για την εταιρική

πολιτική. Ο ρόλος του είναι διοικητικός, να βεβαιώνεται ότι οι αποφάσεις πολιτικής τίθενται σε εφαρμογή.

Ανάμεσα στα τυπικά καθήκοντα του γραμματέα περιλαμβάνονται και τα εξής:

- Τήρηση των αρχείων και βιβλίων της εταιρείας.
- Καταχώρηση των ετήσιων καταστάσεων στον Έφορο Εταιρειών.
- Ετοιμασία ημερήσιας διάταξης και τήρηση πρακτικών των συνεδριάσεων και συνελεύσεων.
- Πληροφόρηση του Εφόρου Εταιρειών για οποιεσδήποτε σημαντικές αλλαγές, π.χ. στο διοικητικό συμβούλιο.
- Ασφαλής φύλαξη των εταιρικών εγγράφων και αρχείων.

Επιπλέον είναι δυνατόν να ανατεθούν στο γραμματέα επιπρόσθετα διοικητικά καθήκοντα, όπως:

- Αγορά ασφάλισης.
- Συνταξιοδοτικό σχέδιο.
- Εγγραφή στο Μητρώο ΦΠΑ.
- Διαχείριση των εγκαταστάσεων της εταιρείας.
- Διεύθυνση του γραφείου.
- Συμβουλές προς τους διοικητικούς συμβούλους και επιβεβαίωση ότι συμμορφώνονται με το εταιρικό δίκαιο και το καταστατικό της εταιρείας.
- Σε δημόσιες εισηγμένες εταιρείες ο γραμματέας ευθύνει για συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του Χρηματιστηρίου και τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης.

(β) Ο διευθύνων σύμβουλος

Σύμφωνα με το άρθρο 107 του Μέρους Ι του Πίνακα Α του Πρώτου Παραρτήματος του περί Εταιρειών Νόμου οι διοικητικοί σύμβουλοι δύνανται να διορίσουν ένα από αυτούς στο αξίωμα του διευθύνοντα συμβούλου. Οι διοικητικοί σύμβουλοι δύνανται να εμπιστευονται και να χορηγούν στο διευθύνοντα σύμβουλο οποιεσδήποτε από τις εξουσίες τους. Ο επηρεασμός από την αμερικανική ορολογία είχε ως αποτέλεσμα ορισμένες φορές να αποκαλείται ο διευθύνων σύμβουλος ως πρώτος εκτελεστικός διευθυντής.

Μεταξύ άλλων ο διευθύνων σύμβουλος είναι υπεύθυνος:

- Να διατηρεί μια αποτελεσματική διευθυντική ομάδα.
- Να αναπτύσσει στρατηγικά σχέδια που να αντανakλούν τους μακροχρόνιους στόχους και τις προτεραιότητες που καθόρισε το διοικητικό συμβούλιο.
- Να κατευθύνει τη στρατηγική του προς την επικερδή ανάπτυξη και λειτουργία της εταιρείας.
- Να βεβαιώνεται ότι οι στόχοι και τα επίπεδα απόδοσης γίνονται αντιληπτά από τους διευθυντές και το προσωπικό.

- Να καταφέρει τους διευθυντές και το προσωπικό να καταστούν ιδιοκτήτες του έργου που τους ανατίθεται και να το εκπληρώνουν με επιτυχία.
- Να παρακολουθεί τα οικονομικά αποτελέσματα και να βεβαιώνεται ότι υλοποιείται ο προϋπολογισμός.
- Να εφαρμόσει κατάλληλα συστήματα εσωτερικού ελέγχου.
- Να λαμβάνει διορθωτικές ενέργειες όπου είναι απαραίτητο.
- Να αναλαμβάνει την ευθύνη για τις εργασίες της εταιρείας προς το διοικητικό συμβούλιο.
- Να εκπροσωπεί την εταιρεία σε σημαντικούς πελάτες και επαγγελματικούς συνδέσμους.

(γ) Οι υπάλληλοι

Όσον αφορά τους υπαλλήλους της εταιρείας φαίνεται ότι η νομολογία υιοθετεί περιοριστική ερμηνεία. Στην υπόθεση *Registrar of Restrictive Trade Agreements v. W. H. Smith & Sons Ltd (1969)* δύο διευθυντές κλάδων (branch managers) δεν θεωρήθηκαν αξιωματούχοι και ο δικαστής Λόρδος Denning έκρινε ότι ο αξιωματούχος κατά την έννοια του νόμου πρέπει να είναι πρόσωπο που διευθύνει τις υποθέσεις της εταιρείας συνολικώς. Αντίθετα στην υπόθεση *Re Vic Groves & Co Ltd (1964)* ένας τμηματάρχης (divisional manager) θεωρήθηκε αξιωματούχος.

(δ) Οι επαγγελματίες

Ακόμη και διάφοροι επαγγελματίες, όπως ελεγκτές, διαχειριστές, παραλήπτες και εκκαθαριστές, μπορούν να θεωρηθούν ως αξιωματούχοι της εταιρείας, ανάλογα με τη φύση και την έκταση των καθηκόντων και των ενεργειών τους.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΔΙΚΑΙΟ

The burden on directors, whether executive or non executive will become heavier; the test for negligence will become more stringent, and the number of cases in which directors will be held to be liable to exercise due diligence will increase.

THE HONOURABLE JUSTICE IPP

The Diligent Director

(1) Τα είδη ευθύνης

Η ευθύνη που μπορεί να δημιουργηθεί διακρίνεται σε ποινική, διοικητική ή αστική ευθύνη.

(α) Ποινική Ευθύνη

Η ποινική ευθύνη προκύπτει από παράβαση του ποινικού κώδικα ή συγκεκριμένων διατάξεων άλλων νομοθετημάτων που επισύρει ποινή. Σε περίπτωση που υπάρχουν εύλογες υποψίες για διάπραξη ποινικού αδικήματος διεξάγεται ανάκριση με σκοπό τη συλλογή μαρτυρίας για τις συνθήκες διάπραξης και την ταυτότητα των ενόχων. Αν η μαρτυρία κριθεί ικανοποιητική, ακολουθεί ποινική δίωξη με σκοπό την τιμωρία των ενόχων. Η δίκη διεξάγεται ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων και αν οι κατηγορούμενοι βρεθούν ένοχοι, το δικαστήριο επιβάλλει ποινή (φυλάκιση ή πρόστιμο ή και τα δύο). Οι ύποπτοι δικαιούνται σε κάθε στάδιο της ανάκρισης και της δίκης να συμβουλευονται το δικηγόρο τους.

(β) Διοικητική Ευθύνη

Παραβάσεις κανόνων μικρότερης σημασίας τιμωρούνται με διοικητικά πρόστιμα που τα επιβάλλουν εποπτικά όργανα όπως π.χ. η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, ο Έφορος ΦΠΑ, ο Έφορος Ασφαλίσεων κλπ. Τα διοικητικά πρόστιμα είναι μέσα εκτέλεσης κανόνων δικαίου δηλαδή μέσα που οδηγούν στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλει ο νόμος στους διοικούμενους και συντελούν στην εφαρμογή του νόμου. Η επιβολή διοικητικού προστίμου συνιστά εκτελεστή διοικητική πράξη εναντίον της οποίας ο ενδιαφερόμενος μπορεί να προσφύγει στο Ανώτατο Δικαστήριο και να ζητήσει ακύρωσή της.

(γ) Αστική Ευθύνη

Η αστική ευθύνη δημιουργείται είτε δυνάμει του κοινού δικαίου ή νόμου είτε δυνάμει σύμβασης και προϋποθέτει έγερση αγωγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Οι επιτυχείς αγωγές κατά κανόνα συνεπάγονται καταβολή λογικών αποζημιώσεων. Η μελέτη αυτή

επικεντρώνεται στην αστική ευθύνη που υπέχουν οι διοικητικοί σύμβουλοι και αξιωματούχοι για παράβαση καθήκοντος που οφείλουν προς την εταιρεία ή τρίτους. Είναι αυτήν την ευθύνη που λαμβάνουν υπόψη όταν εξετάζουν το ενδεχόμενο να εξασφαλίσουν ασφάλιση της προσωπικής ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων.

Είδαμε πιο πάνω ότι ο όρος εταιρεία περιορισμένης ευθύνης αναφέρεται στον περιορισμό της ευθύνης της εταιρείας μέχρι την αξία των δικών της περιουσιακών στοιχείων και στον περιορισμό της ευθύνης των μετόχων μέχρι το απλήρωτο ποσό που οφείλουν στην εταιρεία για τις μετοχές τους. Αντίθετα η ευθύνη των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων είναι απεριόριστη και αμεταβίβαστη.

Έστω και αν το απεριόριστο της ευθύνης των διοικητικών συμβούλων είναι ο κανόνας, το άρθρο 194 (1) του περί Εταιρειών Νόμου προβλέπει ότι «*Σε εταιρεία η ευθύνη των συμβούλων ή διαχειριστών ή του διευθύνοντα συμβούλου, δύναται να είναι απεριόριστη αν προβλέπεται με τον τρόπο αυτό από το ιδρυτικό έγγραφο*». Τέτοια πρόβλεψη σε ιδρυτικό έγγραφο δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο. Αν υπάρχει τέτοια εταιρεία, όταν διαλυθεί οι διοικητικοί σύμβουλοι θα έχουν ευθύνη να συνεισφέρουν στα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας ωσάν να ήταν κατά την έναρξη της διάλυσης μέλη εταιρείας απεριόριστου ευθύνης.

Σύμφωνα με το κοινό δίκαιο (που κληρονομήσαμε από την εποχή της αγγλοκρατίας και που συνεχίζει να εφαρμόζεται στην Κύπρο δυνάμει του άρθρου 29(1)(γ) του περί Δικαστηρίων Νόμου) τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων έχουν καθήκοντα πίστης (fiduciary) καθώς και καθήκοντα επιμέλειας και δεξιοτήτας (care and skill). Ορισμένες φορές η αναφορά σε αποφάσεις αγγλικών δικαστηρίων μας υποβοηθά να κατανοήσουμε το θέμα της ευθύνης. Παρόλον που δεν είναι δεσμευτικές, θεωρούνται καθοδηγητικές και συνήθως υιοθετούνται από τα κυπριακά δικαστήρια.

(2) Καθήκοντα πίστης με βάση το κοινό δίκαιο

Τα καθήκοντα πίστης πηγάζουν από τη θέση εμπιστοσύνης στην οποία τοποθετείται σύμφωνα με το κοινό δίκαιο ο διοικητικός σύμβουλος έναντι της εταιρείας. Ο ρόλος του διοικητικού συμβούλου έχει περιγραφεί ως προσομοιάζων προς τους συνδυασμένους ρόλους του εμπιστευματοδόχου και του αντιπροσώπου.

Τα καθήκοντα πίστης οφείλονται προς την εταιρεία και μόνο προς την εταιρεία. Η απόφαση *Percival v. Wright (1902)* καθιέρωσε την αρχή ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι δεν οφείλουν καθήκοντα προς τους μετόχους ατομικά. Η απόφαση αυτή κατέστη το αντικείμενο σφοδρής κριτικής από τις διάφορες επιτροπές αναθεώρησης του εταιρικού δικαίου. Τώρα έχει διευκρινιστεί ότι η αρχή πως τα καθήκοντα των διοικητικών συμβούλων δεν οφείλονται προς τους μετόχους ατομικά ισχύει μόνο σε σχέση με εκείνα τα καθήκοντα τα οποία οφείλουν να τηρούν οι διοικητικοί σύμβουλοι απλώς δυνάμει του διορισμού τους και των ενεργειών τους ως διοικητικοί σύμβουλοι. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου συναλλαγές μεταξύ ενός ή περισσότερων διοικητικών συμβούλων και ενός ή περισσότερων μετόχων δημιουργούν καθήκοντα οφειλόμενα από διοικητικό σύμβουλο προς ένα ή περισσότερους μετόχους. Αυτή η αρχή έχει υιοθετηθεί στην απόφαση *Peskin v. Anderson (2001)* όπου το δικαστήριο έκανε σαφή διάκριση μεταξύ των καθηκόντων πίστης που οφείλονται από τους

διοικητικούς συμβούλους προς την εταιρεία, τα οποία προκύπτουν από τη σχέση μεταξύ του διοικητικού συμβούλου και της εταιρείας, και των καθηκόντων πίστης που οφείλονται προς τους μετόχους, τα οποία εξαρτώνται από τη δημιουργία «μιας ειδικής πραγματικής σχέσης μεταξύ των διοικητικών συμβούλων και των μετόχων στη συγκεκριμένη υπόθεση».

Τα καθήκοντα πίστης διακρίνονται σε θετικά και αρνητικά. Τα θετικά καθήκοντα πίστης είναι το καθήκον να ενεργεί ο διοικητικός σύμβουλος με καλή πίστη και για ενδεδειγμένο σκοπό. Τα αρνητικά καθήκοντα πίστης είναι να μη δεσμεύει τη διακριτική του εξουσία και να μη περιέρχεται σε θέση όπου μπορεί να υπάρξει σύγκρουση μεταξύ των προσωπικών του συμφερόντων και των καθηκόντων του προς την εταιρεία.

(α) Καλή πίστη

Ενώ η εξουσία των διοικητικών συμβούλων να δεσμεύουν την εταιρεία κανονικά εξαρτάται από τη συλλογική τους ενέργεια ως συμβούλιο, το καθήκον καλής πίστης το οφείλει ο κάθε διοικητικός σύμβουλος ατομικά. Το καθήκον να ενεργεί με καλή πίστη (bona fide) σημαίνει ότι ο διοικητικός σύμβουλος οφείλει να ενεργεί προς το συμφέρον της εταιρείας ως σύνολο. Το τεστ είναι αντικειμενικό και τα δικαστήρια επιτρέπουν πλατεία διακριτική εξουσία στο διοικητικό συμβούλιο για να αποφασίσει ποια είναι τα συμφέροντα της εταιρείας. Το δικαστήριο θα επέμβει μόνο αν ο διοικητικός σύμβουλος, πιστεύοντας ότι ενεργεί προς το συμφέρον της εταιρείας, λαμβάνει μια απόφαση που δεν θα λάμβανε ένας λογικός διοικητικός σύμβουλος κάτω από τις ίδιες περιστάσεις.

Όταν μια συγκεκριμένη απόφαση πρέπει αναγκαστικά να επηρεάσει αρνητικά τα συμφέροντα μιας τάξης μετόχων και να αποβεί προς όφελος των συμφερόντων μιας άλλης τάξης μετόχων, είναι δύσκολο να εφαρμοστεί το κριτήριο της ενέργειας προς όφελος των συμφερόντων της εταιρείας ως συνόλου. Το ζήτημα που εγείρεται κάποτε δεν είναι ζήτημα συμφερόντων της εταιρείας, αλλά τι είναι δίκαιο μεταξύ διαφορετικών τάξεων μετόχων.

Οι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν να ενεργούν προς το συμφέρον της εταιρείας, αλλά δεν αναμένεται να λαμβάνουν υπόψη μόνο τα οικονομικά δεδομένα του νομικού προσώπου και να αγνοούν τα συμφέροντα των μετόχων. Για παράδειγμα, δικαιούνται να εισηγηθούν καταβολή μερίσματος στους μετόχους και δεν αναμένεται να αφήνουν τα κέρδη στην εταιρεία για να αυξηθούν τα περιουσιακά της στοιχεία και το μέγεθός της. Όπως λέχθηκε χαρακτηριστικά στην αυστραλέζικη υπόθεση *Mills v. Mills (1938)*:

«δεν απαιτείται από το νόμο να ζουν σ' ένα φανταστικό κόσμο αμερόληπτου αλτρουισμού και να ενεργούν με μια αόριστη διάθεση ιδανικής αφηρημένης έννοιας αποτελούμενης από εμφανή γεγονότα που πρέπει να είναι παρόντα στο μυαλό οποιουδήποτε τίμιου και ευφυή ανθρώπου όταν ασκεί τις εξουσίες του ως διοικητικός σύμβουλος».

Υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις όπου οι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν καθήκον καλής πίστης προς τους μετόχους, π.χ. όταν παρέχουν συμβουλή προς τους μετόχους σε σχέση με πρόταση εξαγοράς των μετοχών τους. Γενικά μιλώντας τα καθήκοντα των διοικητικών συμβούλων θα πρέπει να θεωρείται ότι οφείλονται προς εκείνους που σε τελευταία ανάλυση έχουν οικονομικό συμφέρον στην εταιρεία: προς τους μετόχους όταν η εταιρεία είναι δρώσα οικονομική μονάδα και προς τους πιστωτές όταν απολεσθεί το κεφάλαιο της εταιρείας.

(β) Ενδεδειγμένος σκοπός

Οι διοικητικοί σύμβουλοι έχουν υποχρέωση να ενεργούν μέσα στα πλαίσια των εξουσιών που τους παραχωρούνται από το καταστατικό της εταιρείας. Έστω και αν ενεργούν μέσα στα όρια του καταστατικού, έχουν καθήκον να ασκούν τις εξουσίες τους για ενδεδειγμένους σκοπούς.

Στην υπόθεση *Howard Smith Ltd v. Ampol Petroleum (1974)* οι διοικητικοί σύμβουλοι είχαν αυξήσει το μετοχικό κεφάλαιο με κύριο σκοπό να αποτρέψουν πρόταση εξαγοράς, καθώς και για να παράσχουν επιπρόσθετα κεφάλαια στην εταιρεία. Το Εφετείο έκρινε ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι είχαν ασκήσει τις εξουσίες που τους παραχώρησε το καταστατικό για μη ενδεδειγμένο σκοπό και ακύρωσε την κατανομή.

Στην υπόθεση *Bishopsgate Investment Management Ltd v. Maxwell (1993)* η εταιρεία ήταν εμπιστευματοδόχος των επενδύσεων των συνταξιοδοτικών σχεδίων διάφορων εταιρειών του ομίλου Maxwell. Περίπου £428 εκ. που έπρεπε να ήταν υπό τον έλεγχο της εταιρείας ως εμπιστευματοδόχου είχαν δανειστεί ή οικειοποιηθεί από εταιρείες ή αξιωματούχους εταιρειών του ομίλου και δεν ανακτήθηκαν ποτέ.

Έγιναν μεταβιβάσεις εισηγμένων μετοχών από την εταιρεία χωρίς αντιπαροχή προς την εταιρεία RMG στην οποία ο Ian Maxwell ήταν επίσης διοικητικός σύμβουλος και η οποία είχε υπό τον έλεγχό της τα ιδιωτικά συμφέροντα του αποθανόντα πατέρα του. Ο Ian Maxwell υπέγραψε ως διοικητικός σύμβουλος κάτω από την υπογραφή του αδελφού του Kevin. Ταυτόχρονα ως διοικητικός σύμβουλος της RMG, επίσης υπέγραψε λευκές μεταβιβάσεις που κατέστησαν δυνατό τον ενεχυριασμό των μετοχών στην Credit Suisse για να εξασφαλίσει προκαταβολές προς όφελος των ιδιωτικών συμφερόντων. Όταν μεταγενέστερα πωλήθηκαν οι μετοχές, η εταιρεία δεν έλαβε τίποτε. Στην απόφασή του ο δικαστής ανέφερε και τα εξής:

«δεν είχε δικαίωμα ο διοικητικός σύμβουλος που επέλεξε να συμμετέχει στη διεύθυνση της εταιρείας και ασκούσε εξουσίες εκ μέρους της να ισχυριστεί ότι δεν είχε καθήκον να ενεργεί καθόλου. Ούτε μπορούσε ο Ian Maxwell να εξαιρεθεί με βάση το ότι ακολουθούσε τυφλά την ηγετική θέση του αδελφού του. Αν μια υπογραφή ήταν αρκετή, το καταστατικό θα το έλεγε. Η εταιρεία είχε δικαίωμα να έχει δύο αξιωματούχους να αποφασίζουν ανεξάρτητα ότι ήταν ενδεδειγμένο να υπογραφούν οι μεταβιβάσεις. Ο Ian Maxwell παρέβη το καθήκον πίστης διότι διέθεσε τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας χωρίς αντιπαροχή σε μια ιδιωτική οικογενειακή εταιρεία στην οποία ήταν διοικητικός σύμβουλος. Αυτό εκ πρώτης όψεως ήταν χρήση των εξουσιών του ως διοικητικός σύμβουλος για μη ενδεδειγμένο σκοπό και το βάρος της απόδειξης ήταν πάνω του να αποδείξει την ορθότητα της συναλλαγής.»

Ο Ian Maxwell διατάχθηκε να αποζημιώσει την εταιρεία για την απώλεια που υπέστη λόγω των μεταβιβάσεων στην Credit Suisse.

(γ) Αδέσμευτη διακριτική εξουσία

Η γενική αρχή είναι ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι δεν μπορούν να συμβληθούν έγκυρα (είτε μεταξύ τους είτε με τρίτα μέρη) ως προς το πώς θα ψηφίσουν σε μελλοντικές συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου ή ως προς το πώς θα συμπεριφερθούν διαφορετικά στο μέλλον.

Η αρχή αυτή εμποδίζει τους διορισμένους διοικητικούς συμβούλους (nominee directors) να λαμβάνουν υπόψη τους τα συμφέροντα εκείνου που τους διόρισε (nominator) και τους υποχρεώνει να ασκούν την κρίση τους με ανεξαρτησία.

(δ) Σύγκρουση συμφερόντων και καθηκόντων

Οι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν να μην περιέρχονται σε θέση όπου υπάρχει σύγκρουση μεταξύ των καθηκόντων τους προς την εταιρεία και των προσωπικών τους συμφερόντων ή των καθηκόντων τους προς άλλους.

Σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να παρουσιαστεί στις εξής περιστάσεις:

- (i) Όταν ο διοικητικός σύμβουλος έχει προσωπικό συμφέρον σε συναλλαγή της εταιρείας. Στην υπόθεση *Neptune (Vehicle Leasing Equipment) Ltd v. Fitzgerald (no2) (1995)*, ο μοναδικός διοικητικός σύμβουλος αποφάσισε να τερματίσει την εργοδότησή του από την εταιρεία και να καταβάλει στον εαυτό του περισσότερες από £100.000 ως αποζημίωση. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι ο διοικητικός σύμβουλος έχασε την εξουσιοδότηση να προβεί σε τέτοια πληρωμή (εφόσον έπαυσε να είναι διοικητικός σύμβουλος με δική του απόφαση) και ότι ενήργησε κατά παράβαση του καθήκοντος πίστης και όχι προς το συμφέρον της εταιρείας.
- (ii) Όταν ο διοικητικός σύμβουλος χρησιμοποιεί πληροφορίες, ευκαιρίες ή περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας προς ίδιον όφελος. Στην υπόθεση *Re Allied Business and Financial Consultants Ltd, O'Donnell v Shanahan & Others (2009)* η ενάγουσα κυρία O'Donnell ήταν διοικητικός σύμβουλος και μέτοχος της εταιρείας. Η εταιρεία παρείχε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στους πελάτες της, όπως διευθέτηση χρηματοδότησης για αγορά περιουσίας, αλλά κατέστη αφερέγγυα. Οι εναγόμενοι κύριοι Shanahan και Leonard ήταν και αυτοί διοικητικοί σύμβουλοι και μέτοχοι και ο ισχυρισμός της ενάγουσας ήταν ότι απέκτησαν προσωπικό συμφέρον σε ακίνητη περιουσία στο Λονδίνο και με αυτή την ενέργεια εκμεταλλεύτηκαν προς ίδιον όφελος μια επιχειρηματική ευκαιρία που ανήκε στην εταιρεία. Ένας πελάτης είχε αναθέσει στην εταιρεία να τον συμβουλέψει για την πώληση του συμφερόντός του στην περιουσία και είχε συστήσει ένα ενδιαφερόμενο αγοραστή. Όταν ο ενδιαφερόμενος δεν προχώρησε στην αγορά, κατά τον ισχυρισμό της ενάγουσας έπρεπε να δοθεί η ευκαιρία στην εταιρεία να αγοράσει το ακίνητο και οι εναγόμενοι δεν έπρεπε να προχωρήσουν στη συναλλαγή προς ίδιον όφελος. Οι εναγόμενοι ισχυρίστηκαν ότι η ενάγουσα γνώριζε το ζήτημα κατά τον κρίσιμο χρόνο και ούτε η ίδια ούτε η εταιρεία θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν οποιαδήποτε εμπλοκή τους. Το Εφετείο, ανατρέποντας την πρωτόδικη απόφαση, έκρινε ότι το γεγονός πως οι κύριοι Shanahan και Leonard έμαθαν για μια ευκαιρία και απέκτησαν πληροφορίες υπό την ιδιότητά τους ως διοικητικοί σύμβουλοι της εταιρείας, δημιούργησε καθήκον να πληροφορήσουν την εταιρεία και να της προσφέρουν την ευκαιρία. Έπρεπε να είχαν εξασφαλίσει τη συγκατάθεση της εταιρείας πριν να προχωρήσουν να αγοράσουν προσωπικά το ακίνητο, ακόμη και αν δεν υπήρχε πραγματική προοπτική για την εταιρεία να το εκμεταλλευτεί η ίδια, πράγμα το οποίο δεν έκαναν. Επιπρόσθετα οι κύριοι Shanahan και Leonard είχαν εμπλακεί

προσωπικά στη συναλλαγή και προτίμησαν τα προσωπικά τους συμφέροντα από εκείνα της εταιρείας θυσιάζοντας την προμήθεια που θα ήταν πληρωτέα στην εταιρεία από την πώληση. Το Εφετείο κατέληξε ότι οι κύριοι Shanahan και Leonard παρέβησαν τα καθήκοντα πίστης τους προς την εταιρεία.

- (iii) Όταν ο διοικητικός σύμβουλος συμβάλλεται με τη ίδια την εταιρεία. Το καθήκον αυτό ενισχύεται από τις διατάξεις του περί Εταιρειών Νόμο, όπως το άρθρο 191 που επιβάλλει την αποκάλυψη συμφέροντος του διοικητικού συμβούλου σε σύμβαση με την εταιρεία.
- (iv) Όταν ο διοικητικός σύμβουλος ανταγωνίζεται την εταιρεία του. Η σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να προκύψει όταν ο διοικητικός σύμβουλος ασκεί ο ίδιος ανταγωνιστική επιχείρηση ή όταν υπηρετεί στα διοικητικά συμβούλια δύο ανταγωνιστικών εταιρειών.
- (v) Όταν ο διοικητικός σύμβουλος προσπορίζεται κρυφό κέρδος. Ο προσπορισμός κρυφού κέρδους ήταν το αντικείμενο της πολύ παλιάς υπόθεσης *Boston Deep Sea Company v. Ansell (1888)* όπου ένας διοικητικός σύμβουλος είχε συμβληθεί εκ μέρους της εταιρείας με ένα προμηθευτή. Ο προμηθευτής κατέβαλε προμήθεια στο διοικητικό σύμβουλο με βάση το ότι ήταν μέλος του ιδίου εμπορικού συνδέσμου όπως και ο προμηθευτής. Παρόλον που η προμήθεια ήταν συνεπακόλουθο της ιδιότητας του μέλους (η ίδια η εταιρεία δεν δικαιούταν τέτοια προμήθεια), η εταιρεία ενήγαγε επιτυχώς το διοικητικό σύμβουλο για ανάκτηση της προμήθειας που είχε εισπράξει.

(3) Καθήκοντα επιμέλειας και δεξιοτήτας με βάση το κοινό δίκαιο

Η ευθύνη μπορεί να δημιουργηθεί δυνάμει του κοινού δικαίου (χωρίς οποιαδήποτε ανέντιμη πρόθεση) λόγω της έλλειψης επιμέλειας και δεξιοτήτας από μέρους του διοικητικού συμβούλου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Παραδείγματα που παραθέτει η βιβλιογραφία είναι και τα εξής:

- αμελής συμβουλή ή ανακριβής δήλωση, ιδιαίτερα στα πλαίσια συγχώνευσης ή εξαγοράς,
- ανακριβής πρόβλεψη για την απόδοση της εταιρείας,
- οποιαδήποτε υπέρβαση των ορίων του καταστατικού (*ultra vires*), έστω και αθώα,
- μη εξουσιοδοτημένες πληρωμές μερισμάτων, μισθών, αποζημιώσεων,
- υπερβολικός δανεισμός που ζημιώνει την εταιρεία,
- παράλειψη αποκάλυψης της πλήρους έκτασης των συμφερόντων συμβούλου,
- λάθη κρίσεως, για παράδειγμα να επιτρέψει στην εταιρεία να συνεχίσει να εμπορεύεται ενώ έπρεπε να είχαν παύσει οι εργασίες,
- αμελής επίβλεψη παραχωρηθείσας αρμοδιότητας,
- άφρονες επενδύσεις.

Re City Equitable Fire Insurance Co (1925)

Ο διοικητικός σύμβουλος οφείλει να επιδεικνύει τη δεξιότητα που θα αναμενόταν από κάποιον με τη δική του συγκεκριμένη γνώση και εμπειρία. Το τεστ για το κατά πόσο έχει επιδειχθεί δεξιότητα είναι αντικειμενικό όπως εξήγησε ο δικαστής:

«Ένας διοικητικός σύμβουλος δεν απαιτείται να επιδεικνύει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του μεγαλύτερο βαθμό επιδεξιότητας από εκείνο που λογικά μπορεί να αναμένεται από ένα πρόσωπο των δικών του γνώσεων και εμπειρίας. Ένας διοικητικός σύμβουλος ασφαλιστικής εταιρείας ζωής, για παράδειγμα, δεν εγγυάται ότι έχει τις δεξιότητες αναλογιστή ή ιατρού.»

Αυτή ήταν η παραδοσιακή άποψη στις αρχές του εικοστού αιώνα που διατυπώθηκε έχοντας υπόψη τα καθήκοντα επιμέλειας και δεξιότητας των μη εκτελεστικών διοικητικών συμβούλων παρά των εκτελεστικών συμβούλων. Η άποψη αυτή δεν θεωρείται κατάλληλη για τους εκτελεστικούς διοικητικούς συμβούλους που αμείβονται με ψηλούς μισθούς λόγω της ειδικότητάς τους.

Norman and another v. Theodore Goddard and others (1991)

Ο αντικειμενικός χαρακτήρας του τεστ δεξιότητας επιβεβαιώθηκε και σ' αυτή τη μεταγενέστερη υπόθεση όπου αποφασίστηκε ότι ο διοικητικός σύμβουλος πλέον απαιτείται να ενεργεί με τρόπο λογικά αναμενόμενο από πρόσωπα που ασκούν τα καθήκοντα που πραγματικά αναλαμβάνει:

«τα γεγονότα τα οποία ένας σύμβουλος εταιρείας έπρεπε να γνωρίζει ή να διαπιστώνει, τα συμπεράσματα που έπρεπε εξαγάγει και τα βήματα που έπρεπε να παίρνει είναι εκείνα που θα γνώριζε ή διαπίστωνε, ή εξήγαγε ή έπαιρνε, ένα λογικά επιμελές πρόσωπο, που έχει τόσο (α) τη γενική γνώση, επιδεξιότητα και εμπειρία που μπορεί λογικά να αναμένεται από ένα πρόσωπο που ασκεί τα ίδια καθήκοντα με εκείνα που ασκούνται από εκείνο το σύμβουλο σε σχέση με την εταιρεία, όσο και (β) τη γενική γνώση, επιδεξιότητα και εμπειρία που διαθέτει εκείνος ο σύμβουλος.»

Προφανώς οι διοικητικοί σύμβουλοι (εκτελεστικοί και μη) δεν θα πρέπει να υποθέτουν ότι θα κρίνονται με τα γενναϊόδωρα πρότυπα των πρώτων δεκαετιών του περασμένου αιώνα. Ο διοικητικός σύμβουλος της σημερινής εποχής άρχισε να θεωρείται ως επαγγελματίας και το αναμενόμενο καθήκον δεξιότητας εξισώνεται με εκείνο ενός επαγγελματία που ενεργεί υπό την επαγγελματική του ιδιότητα. Με άλλα λόγια, ένας προσοντούχος λογιστής ή δικηγόρος, που ενεργεί ως μη εκτελεστικό μέλος διοικητικού συμβουλίου, αναμένεται ότι θα εφαρμόζει τις γνώσεις και δεξιότητές του ως λογιστής ή δικηγόρος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ως διοικητικός σύμβουλος. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει τάση να ψηλώνει το επίπεδο δεξιότητας που απαιτείται από ένα διοικητικό σύμβουλο σύμφωνα με το κοινό δίκαιο. Αυτό ισχύει τόσο για συμβούλους πλήρους απασχόλησης, όσο και για μερικής απασχόλησης.

Dorchester Finance Co Ltd v. Stebbing (1989)

Στην υπόθεση αυτή δύο μη εκτελεστικοί σύμβουλοι άφησαν την καθημερινή διεύθυνση της εταιρείας σε τρίτο διοικητικό σύμβουλο, τον κύριο Stebbing, και σπάνια επισκέπτονταν την

εταιρεία. Υπέγραφαν κενές επιταγές που τις συμπλήρωνε αργότερα ο κύριος Stebbing. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι ο κύριος Stebbing υπεξείρεσε χρήματα της εταιρείας και απέρριψε τον ισχυρισμό ότι οι δύο μη εκτελεστικοί σύμβουλοι δεν είχαν οποιοδήποτε καθήκον να επιβλέπουν τις δραστηριότητες του κυρίου Stebbing. Και οι δύο ήταν λογιστές και, επομένως, σύμφωνα με το προαναφερθέν αντικειμενικό τεστ θα μπορούσε να αναμένεται ψηλότερο επίπεδο δεξιοτήτων σε σχέση με χρηματοοικονομικά θέματα. Το δικαστήριο έκρινε ότι και οι δύο είχαν ευθύνη για παράβαση του καθήκοντος δεξιοτήτων και επιμέλειας προς την εταιρεία:

«Για ένα εγκεκριμένο λογιστή και ένα έμπειρο λογιστή να προβάλλουν το επιχείρημα ότι ένας μη εκτελεστικός δεν έχει καθήκοντα να εκτελέσει, το βρίσκω ανησυχητικό... Η υπογραφή κενών επιταγών από τους Hamilton και Parsons ήταν κατά την κρίση μου αμελής, εφόσον επέτρεψε στον Stebbing να ενεργεί κατά βούληση. Εκτός από αυτό, όχι μόνο παρέλειψαν να επιδείξουν την απαραίτητη δεξιοτήτα και επιμέλεια στην εκτέλεση των καθηκόντων τους ως διοικητικοί σύμβουλοι, αλλά επίσης παρέλειψαν να εκτελέσουν ένα οποιοδήποτε καθήκον ως διοικητικοί σύμβουλοι της Dorchester. Στον περί Εταιρειών Νόμο του 1948 τα καθήκοντα του διοικητικού συμβούλου είτε εκτελεστικού είτε όχι είναι τα ίδια.»

Οι διοικητικοί σύμβουλοι μπορούν να αναθέσουν τη διεύθυνση της εταιρείας σε υφιστάμενο που εμπιστεύονται. Όμως, η ανάθεση της διεύθυνσης σε υφιστάμενο δεν σημαίνει ότι ο διοικητικός σύμβουλος απεκδύεται και την ευθύνη που έχει να επιδεικνύει επιμέλεια και φροντίδα.

Re D'Jan of London Ltd (1994)

Στην υπόθεση αυτή ο κύριος D'Jan, διοικητικός σύμβουλος της εταιρείας London Ltd, υπέγραψε μια πρόταση ασφάλισης, που συμπλήρωσε ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής του, χωρίς να τη διαβάσει ο ίδιος. Η πρόταση ασφάλισης περιείχε ένα λάθος και συγκεκριμένα απαντούσε «όχι» σε ερώτηση κατά πόσο είχε υπηρετήσει στο παρελθόν ως διοικητικός σύμβουλος οποιασδήποτε εταιρείας που κατέληξε σε εκκαθάριση. Ξέσπασε πυρκαγιά και κατέστρεψε αποθέματα της εταιρείας αξίας £174,000. Η ασφαλιστική εταιρεία αρνήθηκε να καταβάλει αποζημίωση λόγω της αναληθούς απάντησης. Η London Ltd μπήκε σε διαδικασία εκκαθάρισης και ο εκκαθαριστής καταχώρισε αγωγή εκ μέρους των πιστωτών εναντίον του κυρίου D'Jan για να ανακτήσει την απώλεια.

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η παράλειψή του ακόμη και να διαβάσει την πρόταση ασφάλισης ήταν αμελής, έστω και αν είναι κοινή πρακτική. *«Οι άνθρωποι συχνά αναλαμβάνουν κινδύνους κάτω από περιστάσεις που δεν ήταν αναγκαίο ή λογικό να το κάνουν».* Το δικαστήριο δέχθηκε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ίσως να είναι λογικό να μη διαβάζονται έγγραφα, όπως π.χ. έγγραφα 60 σελίδων με στομφώδη νομική ορολογία για τα οποία παρέχει διαβεβαιώσεις ο δικηγόρος, διότι ο δικηγόρος υπέχει επαγγελματική ευθύνη και θα μπορούσε να εναχθεί αυτός για αμέλεια. Στην παρούσα περίπτωση ήταν λογικό να διαβαστεί η πρόταση ασφάλισης γιατί ήταν σύντομη. Ο κύριος D'Jan παρέβηκε το καθήκον επιμέλειας.

(4) Ο περί Αστικών Αδικημάτων Νόμος

Η αναφορά σε «αμέλεια» μπορεί να σημαίνει είτε το συστατικό στοιχείο ενός αδικήματος είτε το συγκεκριμένο αστικό αδίκημα του άρθρου 51 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου που κωδικοποιεί το αγγλικό κοινό δίκαιο. Η αμέλεια ως αυτοτελές αδίκημα, μπορεί να οριστεί ως η παράβαση υποχρέωσης επιμέλειας, που οφείλεται από ένα πρόσωπο σε άλλο, η οποία προκαλεί ζημιά σ' αυτό το άλλο πρόσωπο. Σε μια αγωγή για αποζημιώσεις λόγω αμέλειας ο ενάγων πρέπει να αποδείξει ότι: (α) ο εναγόμενος υπείχε υποχρέωση επιμέλειας έναντι του, (β) ο εναγόμενος παρέβη την υποχρέωση αυτή, και (γ) ως συνέπεια της παράβασης ο ενάγων υπέστη κάποια ζημιά.

(α) Αμελείς ανακριβείς δηλώσεις

Έτσι, κάποιος μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για οικονομική απώλεια που προκαλείται από αμελείς ανακριβείς δηλώσεις στις οποίες είχε προβεί. Η αγγλική νομολογία (*Hedley Byrne & Co v. Heller & Partners Ltd (1963)*) αναφέρθηκε στην Πολιτική Έφεση αρ. 9224 - *Premier Chemical Co Ltd v. Τράπεζα Κύπρου κ.ά. (1998)* όπου η αρχή διατυπώθηκε ως εξής:

«Σύμφωνα με την αρχή αυτή, αν κατά τη συνήθη πορεία των εργασιών του ένα πρόσωπο ζητήσει πληροφορίες ή συμβουλές από ένα άλλο πρόσωπο, το οποίο δεν υπέχει έναντι του συμβατική ή άλλη ευθύνη να του δώσει πληροφορίες ή συμβουλές, κάτω από τέτοιες συνθήκες που ένας λογικός άνθρωπος θα έπρεπε εύλογα να γνωρίζει ότι του δίδεται εμπιστοσύνη, ότι δηλαδή, εκείνος που επιζητεί τις πληροφορίες ή τις συμβουλές βασίζεται στην εξειδικευμένη κατάρτιση και κρίση του, και αποφασίζει να παράσχει τις πληροφορίες ή τις συμβουλές, χωρίς να καθιστά σαφές ότι πληροφορεί ή συμβουλεύει χωρίς ανάληψη οποιασδήποτε ευθύνης, τότε το πρόσωπο αυτό έχει νομική υποχρέωση να επιδείξει την υπό τις περιστάσεις απαιτούμενη επιμέλεια προτού δώσει τις απαντήσεις του. Η δε τυχόν παράλειψη του να επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια στοιχειοθετεί το αδίκημα της αμέλειας αν, λόγω των απαντήσεων που έδωσε, το άλλο άτομο ενήργησε με αποτέλεσμα να υποστεί οικονομική απώλεια (*economic loss*).»

Επίσης στην Πολιτική Έφεση αρ. 9062 - *Γενικός Εισαγγελέας v. Pentaliotis κ. ά. & Parapetrou Estates Limited κ. ά. (1998)* επισημάνθηκε πως κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις ευθύνη μπορεί να υπάρξει και όπου κάποιος παραλείπει να μιλήσει.

(β) Συναδικοπραγούντες

Στην υπόθεση *C. Evans & Sons Ltd v Spritebrand Ltd (1985)* το δικαστήριο δέχθηκε ότι «ένας διοικητικός σύμβουλος που προσωπικά διευθύνει και κατευθύνει την εταιρεία να διαπράξει ένα αστικό αδίκημα είναι ο ίδιος υπεύθυνος προς το θύμα για τη διάπραξη του αστικού αδικήματος όχι λιγότερο από την εταιρεία». Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι ο διοικητικός σύμβουλος εμπλέκεται προσωπικά, δηλαδή δεν απαιτείται να υιοθετήσει τις αδικοπραγίες ως δικές του ενεργώντας εν γνώσει του, σκόπιμα ή απερίσκεπτα, εκτός αν τέτοιο συστατικό στοιχείο είναι προϋπόθεση για την απόδειξη του αστικού αδικήματος.

Η απόφαση *Spritebrand* υιοθετήθηκε στην υπόθεση *Mancetter Developments Ltd v. Garmanson and Givertz (1986)*, όπου ένας διοικητικός σύμβουλος κρίθηκε προσωπικά υπεύθυνος για τη διάπραξη του αστικού αδικήματος πρόκλησης ζημιάς στα βιομηχανικά υποστατικά που ενοικίαζε η εταιρεία του. Ο διοικητικός σύμβουλος είχε δώσει οδηγίες στους υπαλλήλους της εταιρείας να αφαιρέσουν προσαρτήματα ενοικιαστή που άφησαν τρύπες στους τοίχους με αποτέλεσμα τα νερά της βροχής να προκαλέσουν τις ζημιές.

Η απόφαση *Spritebrand* υιοθετήθηκε και στην κυπριακή *Πολιτική Έφεση αρ. 10884 – Evans & Sons Ltd και Σπύρος Ιωάννου κ.ά., ημερ. 20.12.2001* όπου το Εφετείο εξέδωσε προσωρινό διάταγμα εναντίον της εταιρείας και του διευθύνοντα συμβούλου της με το οποίο απαγορευόταν σ' αυτούς η διεξαγωγή επιχείρησης πώλησης ειδών ένδυσης λόγω ισχυριζόμενης παραβίασης εμπορικού σήματος (infringement of trade mark) και αθέμιτου συναγωνισμού (passing off).

Στην υπόθεση *MCA Records Inc. v. Charly Records (2002)* το δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ένας διοικητικός σύμβουλος της εταιρείας δεν μπορεί να αποφύγει την ευθύνη του παραμένοντας κρυμμένος πίσω από το εταιρικό πέπλο. Ο κύριος Young, διοικητικός σύμβουλος της Charly Records, είχε ευθύνη για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων μαζί με την εταιρεία ως συναδικοπραγών διότι παρέσυρε την εταιρεία να αντιγράψει δίσκους και να τους προσφέρει στο κοινό.

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ
ΚΕΙΜΕΝΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ**

...there was no attempt to make management accountable to anyone. On the contrary boards of directors – legally the governing body of the corporation – became increasingly impotent rubber stamps for a company's top management.

PETER DRUCKER

Post Capitalist Society, 1993

(1) Ευθύνη με βάση το Εταιρικό Δίκαιο

Ο περί Εταιρειών Νόμος (Κεφ.113) περιέχει πολλές διατάξεις που ρυθμίζουν τις εταιρείες και τους διευθύνοντές τους και που προβλέπουν κυρώσεις για τους παραβάτες.

(α) Πρόσκληση για εγγραφή

Όταν πρόσκληση για εγγραφή καλεί πρόσωπα να εγγραφούν για μετοχές ή χρεωστικά ομόλογα, το άρθρο 43 επιβάλλει στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου την υποχρέωση πληρωμής αποζημίωσης σε όλους όσους υπέστησαν ζημιά λόγω οποιασδήποτε αναληθούς δήλωσης στην πρόσκληση.

Σχετική είναι η Οδηγία 2009/101/EK της οποίας το άρθρο 8 προβλέπει ότι «*τα πρόσωπα που έχουν ενεργήσει επ'ονόματι της εταιρείας υπό ίδρυση και προ της κήσεως της νομικής της προσωπικότητας, εφόσον η εταιρεία δεν αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν εκ των ενεργειών τους, ευθύνονται απεριορίστως και εις ολόκληρον, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία*».

(β) Οικονομικές καταστάσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 141 οι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν να μεριμνούν να τηρούνται κατάλληλα λογιστικά βιβλία για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων που απαιτούνται από το νόμο. Κατάλληλα θεωρούνται τα λογιστικά βιβλία αν είναι επαρκή για την αληθινή και δίκαιη παρουσίαση των υποθέσεων της εταιρείας καθώς και για την εξήγηση των συναλλαγών της. Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Το άρθρο 151 προβλέπει ότι οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να συνοδεύονται από έκθεση του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με την κατάσταση και την προβλεπόμενη εξέλιξη των υποθέσεων της εταιρείας. Παράβαση των διατάξεων αυτών συνιστά ποινικό αδίκημα.

Σχετική είναι η Οδηγία 2006/46/EK που προβλέπει ότι τα διοικητικά συμβούλια κάθε εταιρείας έχουν συλλογικά το καθήκον να εξασφαλίζουν ότι οι ετήσιοι λογαριασμοί και η

ετήσια έκθεση συντάσσονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας και τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Τα κράτη μέλη οφείλουν να φροντίσουν ώστε οι νομοθετικές, διοικητικές και κανονιστικές διατάξεις τους περί αστικής ευθύνης να εφαρμόζονται για τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων, τουλάχιστον έναντι της εταιρείας, για παράβαση των εν λόγω καθηκόντων τους.

Όπως επεξηγείται στο προοίμιο της Οδηγίας «*Τούτο δεν θα πρέπει να εμποδίσει τα κράτη μέλη να προχωρήσουν περαιτέρω και να προβλέψουν διατάξεις άμεσης ευθύνης έναντι των μετόχων και άλλων ενδιαφερομένων. Τα κράτη μέλη, εντούτοις, θα πρέπει να αποφύγουν την επιλογή συστήματος ευθύνης περιοριζόμενης σε μεμονωμένα μέλη ενός συμβουλίου εταιρείας. Πάντως, τούτο δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα δικαστήρια και τα λοιπά όργανα εφαρμογής του νόμου στα κράτη μέλη από την επιβολή κυρώσεων σε μεμονωμένο μέλος συμβουλίου εταιρείας*».

(γ) Αποκάλυψη σύγκρουσης συμφερόντων

Το άρθρο 191 προβλέπει ότι ένας διοικητικός σύμβουλος που εμπλέκεται με οποιοδήποτε τρόπο σε σύμβαση ή προτεινόμενη σύμβαση με την εταιρεία έχει καθήκον να δηλώσει τη φύση του συμφέροντός του σε συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου. Αν δεν αποκαλύψει το συμφέρον του στη σύμβαση με την εταιρεία, η σύμβαση είναι ακυρώσιμη από την εταιρεία και ο διοικητικός σύμβουλος πρέπει να αποδώσει οποιοδήποτε κέρδος που πραγματοποίησε από τη σύμβαση. Ο κανόνας αυτός συμπληρώνει το καθήκον πίστης που οφείλει ο διοικητικός σύμβουλος να μη περιέρχεται σε κατάσταση σύγκρουσης των προσωπικών του συμφερόντων με εκείνα της εταιρείας.

Το άρθρο 191 είναι ένα από μια σειρά άρθρων που σκοπό έχουν να διασφαλίσουν ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι δεν θα καταχράνται τη θέση τους. Άλλα σχετικά άρθρα είναι το 182 που απαγορεύει στους διοικητικούς συμβούλους να δανείζονται από την εταιρεία, τα 183 – 186 που αφορούν πληρωμές σε διοικητικούς συμβούλους για απώλεια θέσης, τα 188 – 190 που ρυθμίζουν την αποκάλυψη απολαβών των διοικητικών συμβούλων και δανείων προς διοικητικούς συμβούλους.

(δ) Ευθύνη λόγω αφερεγγυότητας της εταιρείας

Το άρθρο 311 δημιουργεί απεριόριστη ευθύνη των εμπλεκομένων για τα χρέη της εταιρείας αν κατά την πορεία εκκαθάρισης διαφανεί ότι οι εργασίες της εταιρείας είχαν διεξαχθεί με πρόθεση καταδολίευσης των πιστωτών.

Το άρθρο 312 παρέχει εξουσία στο δικαστήριο να εξετάσει τη διαγωγή των αξιωματούχων της εταιρείας και αν διαπιστώσει ότι καταχράστηκαν ή κατακράτησαν ή είναι υπεύθυνοι ή υπόλογοι για οποιαδήποτε χρήματα ή περιουσία της εταιρείας ή είναι ένοχοι παράβασης ή αθέτησης εμπιστεύματος σχετικά με την εταιρεία, να επιδικάσει αποζημιώσεις εναντίον των παραβατών.

(ε) Σημαντική μείωση κεφαλαίου

Με βάση το άρθρο 169ΣΤ οι δημόσιες εταιρείες που έχουν απολέσει πέραν του 50% του κεφαλαίου τους λόγω ζημιών ή άλλων λόγων υποχρεούνται να συγκαλέσουν έκτακτη γενική

συνέλευση των μετόχων για να συζητηθεί κατά πόσο θα πρέπει να ληφθούν συναφή μέτρα ή να διαλυθεί η εταιρεία. Το εδάφιο (2) του εν λόγω άρθρου προβλέπει ότι *«Παράλειψη των συμβούλων της εταιρείας να ενεργήσουν ως ανωτέρω, συνιστά αστικό αδίκημα και τους καθιστά υπεύθυνους προς αποζημίωση. Η ευθύνη αυτή είναι προσωπική, απεριόριστη, από κοινού και κεχωρισμένη.»*

Το άρθρο αυτό μεταφέρει στο κυπριακό εταιρικό δίκαιο τις διατάξεις του άρθρου 17 της Δεύτερη Οδηγίας 77/91/ΕΟΚ.

(στ) Εταιρική αναδιοργάνωση

Το άρθρο 201Γ επιβάλλει στους συμβούλους των εταιρειών που συμμετέχουν σε εταιρική αναδιοργάνωση να συντάξουν σχέδιο αναδιοργάνωσης, συγχώνευσης ή διάσπασης, ανάλογα με την περίπτωση, καθώς και γραπτή έκθεση που να εξηγεί και δικαιολογεί από οικονομική και νομική άποψη το σχέδιο. Το άρθρο 201Ζ προβλέπει ότι *«οι σύμβουλοι, οι οποίοι υπέγραψαν το σχέδιο αναδιοργάνωσης και την εισηγητική έκθεση, ευθύνονται για πάσα ζημία εξ αμελούς συμπεριφοράς την οποία προκάλεσαν σε μετόχους της απορροφώμενης ή της διασπώμενης εταιρείας».*

Τα άρθρα αυτά μεταφέρουν στο κυπριακό εταιρικό δίκαιο τις διατάξεις της Τρίτης Οδηγίας 78/855/ΕΟΚ, το Άρθρο 20 της οποίας προβλέπει ότι *«Οι νομοθεσίες των Κρατών μελών ρυθμίζουν τουλάχιστον, την αστική ευθύνη εξ υπαιτίου συμπεριφοράς των μελών του οργάνου διοικήσεως ή διευθύνσεως της απορροφώμενης εταιρείας έναντι των μετόχων αυτής της εταιρείας, κατά την προετοιμασία και την πραγματοποίηση της συγχωνεύσεως».*

(2) Ευθύνη με βάση το Χρηματιστηριακό Δίκαιο

Ο περί της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου Νόμος του 2009

Το άρθρο 41 καθιερώνει το ποινικό αδίκημα ψευδών, παραπλανητικών ή απατηλών δηλώσεων και απόκρυψης στοιχείων. Το εδάφιο (1) του επόμενου άρθρου 42 καθορίζει ότι ποινική ευθύνη για ψευδείς δηλώσεις και απόκρυψη στοιχείων εκτός από το νομικό πρόσωπο υπέχει και οποιοδήποτε από τα μέλη του διοικητικού του συμβουλίου, ο γενικός διευθυντής, ο γραμματέας ή άλλο όργανο διοικήσεως του νομικού προσώπου που αποδεικνύεται ότι συναίνεσε ή συνέπραξε στην τέλεση του αδικήματος.

Το εδάφιο (2) προβλέπει ότι οι αξιωματούχοι αυτοί ευθύνονται αλληλεγγύως με το νομικό πρόσωπο ή κεχωρισμένως για κάθε ζημία που προσγίνεται σε τρίτους ένεκα της πράξεως ή παραλείψεως που στοιχειοθετεί το αδίκημα.

Ο περί Αξιών και Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου Νόμος του 1993

Το άρθρο 189 καθιερώνει και αυτό το ποινικό αδίκημα ψευδών, παραπλανητικών ή απατηλών δηλώσεων και απόκρυψης στοιχείων κατά την παροχή πληροφοριών για τους σκοπούς του νόμου ή των χρηματιστηριακών κανονισμών. Το εδάφιο (1) του επόμενου άρθρου 190 καθορίζει ότι ποινική ευθύνη για τα αδικήματα που προβλέπει ο νόμος

(συμπεριλαμβανομένου και αδικήματος συναφούς με δήλωση που περιέχεται σε ενημερωτικό δελτίο) εκτός από το νομικό πρόσωπο υπέχει και οποιοδήποτε από τα μέλη του διοικητικού του συμβουλίου, ο γενικός διευθυντής, ο γραμματέας ή άλλο όργανο διοικήσεως του νομικού προσώπου που αποδεικνύεται ότι συναίνεσε ή συνέπραξε στην τέλεση του αδικήματος.

Το εδάφιο (2) προβλέπει ότι οι αξιωματούχοι αυτοί ευθύνονται αλληλεγγύως με το νομικό πρόσωπο ή κεχωρισμένως για κάθε ζημία που προσγίνεται σε τρίτους ένεκα της πράξεως ή παραλείψεως που στοιχειοθετεί το αδίκημα.

Ο περί Δημόσιας Προσφοράς και Ενημερωτικού Δελτίου Νόμος του 2005.

Ο νόμος αυτός μεταφέρει στο κυπριακό δίκαιο τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/71/ΕΚ σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 ο εκδότης, ο προσφέρων ή ο αιτητής της εισαγωγής των κινητών αξιών προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά, οφείλει να καταρτίζει ενημερωτικό δελτίο. Τα πρόσωπα που υπογράφουν το ενημερωτικό δελτίο και είναι υπεύθυνα για την κατάρτισή του και που είναι υπεύθυνα για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων, είναι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τα ανώτερα διοικητικά στελέχη, οι σύμβουλοι και οι ελεγκτές του εκδότη.

Το ενημερωτικό δελτίο περιλαμβάνει περιληπτικό σημείωμα και το άρθρο 10 προβλέπει ότι «*Τα πρόσωπα που υπέβαλαν το περιληπτικό σημείωμα και κάθε μετάφρασή του και ζήτησαν τη δημοσίευσή ή την κοινοποίησή του, υπέχουν αστική ευθύνη, μόνον εάν το εν λόγω σημείωμα είναι παραπλανητικό, ανακριβές ή αντιφατικό προς άλλα μέρη του ενημερωτικού δελτίου.*»

Το άρθρο 21 (1) αντιστρέφει το βάρος της απόδειξης και προβλέπει ότι «*Εφόσον ασκηθεί αξίωση για αποζημίωση κατά προσώπων που υπογράφουν το ενημερωτικό δελτίο, τα πρόσωπα που υπογράφουν φέρουν το βάρος απόδειξης για θέματα ακρίβειας, πληρότητας, σαφήνειας και επικαιρότητας του ενημερωτικού δελτίου ή έλλειψης υπαιτιότητας ως προς πλημμέλειες του ενημερωτικού δελτίου, ανάλογα με την περίπτωση.*»

Το δε άρθρο 21 (2) προβλέπει ότι «*Τα πρόσωπα που υπέβαλαν το περιληπτικό σημείωμα και κάθε μετάφρασή του, και ζήτησαν τη δημοσίευσή ή την ανακοίνωσή του υπέχουν αστική ευθύνη μόνον εάν το εν λόγω σημείωμα είναι παραπλανητικό, ανακριβές ή αντιφατικό σε συνδυασμό και με τον κύριο κορμό του ενημερωτικού δελτίου, χωρίς να μπορεί να αποδοθεί ευθύνη αποκλειστικά και μόνο βάσει του περιληπτικού σημειώματος.*»

Ο περί των Προϋποθέσεων Διαφάνειας (Κινητές Αξίες προς Διαπραγμάτευση σε Ρυθμιζόμενη Αγορά) Νόμος του 2007

Ο νόμος αυτός μεταφέρει στο κυπριακό δίκαιο τις διατάξεις των Ευρωπαϊκών Οδηγιών 2004/109/ΕΚ και 2007/14/ΕΚ για την εναρμόνιση των προϋποθέσεων διαφάνειας αναφορικά με την πληροφόρηση σχετικά με εκδότες των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά.

Το άρθρο 52 (1) προβλέπει ότι οποιοσδήποτε ενεργεί κατά παράβαση του νόμου υποχρεούται να αποζημιώνει οποιοδήποτε υποστεί ζημιά ή απώλεια κέρδους ή και τα δύο, που τυχόν έχουν προκύψει λόγω ενέργειας ή παράλειψης του κατά παράβαση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από το νόμο ή από οδηγία που εκδίδεται δυνάμει του νόμου.

Με βάση το νόμο οι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν να επιβεβαιώσουν ότι οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίστηκαν σύμφωνα με τα εφαρμοστέα λογιστικά πρότυπα, παρέχουν αληθινή και δίκαιη εικόνα των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού, της οικονομικής κατάστασης και του κέρδους ή ζημιών του εκδότη και των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στους ενοποιημένους λογαριασμούς ως σύνολο.

Επίσης η έκθεση των διοικητικών συμβούλων πρέπει να παρέχει δίκαιη ανασκόπηση των εξελίξεων και της απόδοσης της επιχείρησης καθώς και της θέσης του εκδότη και των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στους ενοποιημένους λογαριασμούς ως σύνολο, μαζί με περιγραφή των κυριοτέρων κινδύνων και αβεβαιοτήτων που αντιμετωπίζουν.

Ο περί Δημοσίων Προτάσεων Εξαγοράς Νόμος του 2007

Ο νόμος αυτός μεταφέρει στο κυπριακό δίκαιο τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2004/25/EK σχετικά με τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς. Σκοπός του νόμου είναι να εξασφαλίσει ότι οι μέτοχοι της υπό εξαγορά εταιρείας τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης και ότι τους παρέχεται επαρκής χρόνος και ενημέρωση πριν να καταλήξουν σε απόφαση για τη δημόσια πρόταση.

Πολλές υποχρεώσεις απορρέουν από το νόμο, η πιο σημαντική είναι ότι το διοικητικό συμβούλιο της υπό εξαγορά εταιρείας οφείλει να δημοσιοποιήσει τη γνώμη του σχετικά με τη δημόσια πρόταση και τις απόψεις του όσον αφορά το αποτέλεσμα της υλοποίησής της στο σύνολο των συμφερόντων της εταιρείας, και ειδικότερα στην απασχόληση του προσωπικού και όσον αφορά τα στρατηγικά σχέδια του προτείνοντος. Αν διοικητικός σύμβουλος διαφωνεί με τη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου, οφείλει να το αναφέρει ρητά μαζί με τους λόγους της διαφωνίας του και να δηλώσει ότι δεν δεσμεύεται από τη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου και ότι δεν φέρει ευθύνη γι' αυτή.

Το άρθρο 48 (1) προβλέπει ότι οποιοσδήποτε ενεργεί κατά παράβαση του νόμου υποχρεούται να αποζημιώνει οποιοδήποτε υποστεί ζημιά ή απώλεια κέρδους ή και τα δύο, που τυχόν έχουν προκύψει λόγω ενέργειας ή παράλειψης του κατά παράβαση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από το νόμο ή από οδηγία που εκδίδεται δυνάμει του νόμου.

Ο περί των Πράξεων Προσώπων που Κατέχουν Εμπιστευτικές Πληροφορίες και των Πράξεων Χειραγώγησης της Αγοράς (Κατάχρηση Αγοράς) Νόμος του 2005.

Ο νόμος αυτός μεταφέρει στο κυπριακό δίκαιο τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2003/6/ΕΟΚ για τις πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και τις πράξεις χειραγώγησης της αγοράς.

Η θέσπιση του νόμου, σύμφωνα με το προοίμιό του, ήταν αναγκαία επειδή οι πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και η χειραγώγηση της αγοράς

εμποδίζουν τη δημιουργία συνθηκών πλήρους διαφάνειας στην αγορά, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τις συναλλαγές όλων των οικονομικών φορέων που δραστηριοποιούνται στην αγορά.

Το άρθρο 47 προβλέπει ότι οποιοσδήποτε ενεργεί κατά παράβαση του νόμου υποχρεούται να αποζημιώνει οποιοδήποτε υποστεί ζημιά ή απώλεια κέρδους ή και τα δύο, που τυχόν έχουν προκύψει λόγω ενέργειας ή παράλειψης του κατά παράβαση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από το νόμο.

Το άρθρο 9 απαγορεύει στα πρόσωπα που είναι κάτοχοι εμπιστευτικών πληροφοριών:

- να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές για να αποκτήσουν ή να διαθέσουν χρηματοοικονομικά μέσα που αφορούν αυτές οι πληροφορίες,
- να ανακοινώνουν την εμπιστευτική πληροφορία σε άλλο πρόσωπο,
- να συνιστούν σε άλλο πρόσωπο βάσει της εμπιστευτικής πληροφορίας να αποκτήσει ή να διαθέσει τα χρηματοοικονομικά μέσα που αφορά η πληροφορία αυτή,
- να χρησιμοποιούν τη πρακτική που είναι γνωστή ως προπορευόμενες συναλλαγές (δηλαδή γνωρίζοντας τις εντολές αγοράς ή πώλησης τρίτων που πρόκειται να εκτελεστούν, να προβαίνουν σε κατάρτιση αντίστοιχων συναλλαγών πριν από, ή παράλληλα με, την εκτέλεση τους).

Η νομοθεσία αυτή έχει σοβαρές επιπτώσεις εφόσον οι διοικητικοί σύμβουλοι εισηγμένων εταιρειών συνήθως κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και, επομένως, καθίστανται ευάλωτοι σε ισχυρισμούς συναλλαγών με γνώση εμπιστευτικών πληροφοριών (insider dealing / trading) ή κατάχρησης της προνομιακής τους θέσης.

(3) Ευθύνη με βάση άλλες νομοθεσίες

Λεπτομερής αναφορά στις άλλες νομοθεσίες εκφεύγει του παρόντος, γι' αυτό περιοριζόμαστε σε συνοπτική παράθεση των πιο σημαντικών νομοθεσιών που προβλέπουν ποινική ευθύνη των διοικητικών συμβούλων για την διάπραξη αδικημάτων από την εταιρεία.

Όμως εκτός από την προσωπική ποινική ευθύνη, πάντοτε υπάρχει η πιθανότητα καταλογισμού προσωπικής αστικής ευθύνης εκεί όπου καταδικάζεται η εταιρεία σε ουσιαστικό πρόστιμο ή σε άλλες χρηματικές κυρώσεις. Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι πιθανόν η ίδια η εταιρεία ή οι μέτοχοι να στραφούν προσωπικά εναντίον των εμπλεκόμενων διοικητικών συμβούλων εγείροντας αγωγή για αμέλεια με σκοπό να ανακτήσουν την απώλεια.

(α) Φορολογική νομοθεσία

Σύμφωνα με το άρθρο 51Α του περί Βεβαιώσεως και Εισπράξεως Φόρων Νόμου όταν διαπράττεται το αδίκημα της δόλιας παράλειψης ή καθυστέρησης καταβολής του ποσού του φόρου από εταιρεία και η αδικαιολόγητη άρνηση, παράλειψη ή καθυστέρηση οφείλεται σε διευθυντή της ή άλλο πρόσωπο που έχει την ευθύνη να εκτελεί τα καθήκοντα που επιβάλλονται από το νόμο, τότε το υπεύθυνο αυτό πρόσωπο είναι ένοχο αδικήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 48 (1) του περί Φόρου Προστιθέμενης Αξίας Νόμου όταν

διαπράττεται φορολογικό αδίκημα από νομικό πρόσωπο, την ευθύνη για τη διάπραξη του αδικήματος την φέρουν εκτός από το ίδιο το νομικό πρόσωπο και οι διοικητικοί σύμβουλοι και αξιωματούχοι του.

(β) Εργατική νομοθεσία

Ευθύνες μπορεί να προκύψουν για διοικητικό σύμβουλο που εμπλέκεται προσωπικά σε:

- παράνομη απόλυση ή πλασματική απόλυση (εξαναγκασμό σε παραίτηση) με βάση τον περί Τερματισμού Απασχολήσεως Νόμο του 1967,
- άνιση μεταχείριση λόγω φύλου όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση και τους όρους απασχόλησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, ανέλιξης και απόλυσης, δυσμενή μεταχείριση εγκύων ή μητέρων ή σεξουαλική παρενόχληση, με βάση τον περί Ίσης Μεταχείρισης Ανδρών και Γυναικών στην Απασχόληση και Εκπαίδευση Νόμο του 2002,
- παράβαση του περί της Διατήρησης και Διασφάλισης των Δικαιωμάτων των Εργοδοτούμενων κατά τη Μεταβίβαση Επιχειρήσεων, Εγκαταστάσεων ή Τμημάτων Επιχειρήσεων ή Εγκαταστάσεων Νόμου του 2000.

(γ) Υγεία και ασφάλεια στην εργασία

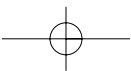
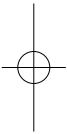
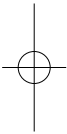
Σύμφωνα με το άρθρο 53(7) του περί Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία Νόμου του 1996 όταν αδίκημα που διαπράττεται με βάση το νόμο από εταιρεία, αποδειχθεί ότι έχει διαπραχθεί με τη συγκατάθεση ή τη συνεργασία, ή ότι η διάπραξή του έχει διευκολυνθεί από αμέλεια εκ μέρους οποιουδήποτε διευθύνοντος συμβούλου, προέδρου, διευθυντή, γραμματέα ή άλλου λειτουργού της εταιρείας, τόσο αυτός όσο και η εταιρεία θα θεωρούνται ένοχοι αδικήματος και θα υπόκεινται σε δίωξη και ποινή ανάλογα.

(δ) Κοινωνικές Ασφαλίσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 80 (9) του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 1980 όταν αποδεικνύεται ότι αδίκημα διαπραχθέν από νομικό πρόσωπο κατά παράβαση του νόμου ή των κανονισμών, διαπράχθηκε με τη συναίνεση ή συνενοχή ή αμέλεια διευθυντή, διοικητικού συμβούλου, γραμματέα ή άλλου αξιωματούχου του νομικού προσώπου, τόσο αυτός όσο και το νομικό πρόσωπο υπόκεινται σε ποινική δίωξη και στις προβλεπόμενες ποινές.

(ε) Προστασία του περιβάλλοντος

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του περί Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την Πρόληψη και Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς Νόμου του 2007 όταν αδίκημα που διαπράττεται από νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων, αποδειχθεί ότι έχει διαπραχθεί με τη συγκατάθεση και συνεργασία ή ότι η διάπραξη του έχει διευκολυνθεί λόγω αμέλειας οποιουδήποτε διευθύνοντος συμβούλου, προέδρου, διευθυντή, γραμματέα, ή άλλου λειτουργού του νομικού προσώπου ή της ένωσης προσώπων, τόσο το πρόσωπο αυτό όσο και η ένωση προσώπων θεωρούνται ένοχοι του αδικήματος.



ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ

It is impossible to conceive of the corporation's (General Motors) board of directors having intimate knowledge of, and business experience, in every one of the technical matters which require top level consideration or action.

Nevertheless the board can and should be responsible for the end result.

ALFRED P. SLOAN

*My Years with General Motors,
1963*

(1) Αποκλεισμός από διοικητικά συμβούλια

Η πιθανότητα να υποστεί κυρώσεις ο διοικητικός σύμβουλος ως αποτέλεσμα της παράβασης καθήκοντος έχει επεξηγηθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο. Συνοπτικά ο διοικητικός σύμβουλος μπορεί να αντιμετωπίσει ποινική δίωξη, επιβολή διοικητικού προστίμου και αστικές διαδικασίες.

Οι εμπειρογνώμονες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα εταιρικού δικαίου έχουν διαπιστώσει τις αδυναμίες των ποινικών κυρώσεων και των διοικητικών προστίμων και προτιμούν ως εναλλακτική κύρωση τον αποκλεισμό των παραβατών από διοικητικά συμβούλια εταιρειών, που είναι ευκολότερη στην εφαρμογή της, είναι πιο αποτρεπτική και τα αποτελέσματά της διαρκούν περισσότερο. Στην Κύπρο το δικαστήριο με βάση το άρθρο 180 του περί Εταιρειών Νόμου έχει εξουσία να εκδώσει διάταγμα που να απαγορεύει σε δόλια πρόσωπα να είναι διοικητικοί σύμβουλοι και γενικά να διαχειρίζονται εταιρείες.

Η υπόθεση *Re Barings plc and others (No 5) (1999)* αποτελεί κλασσικό παράδειγμα αποκλεισμού από διοικητικά συμβούλια. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ο Nick Leeson εμπορευόταν μη εξουσιοδοτημένα παράγωγα στο Χρηματιστήριο της Σιγκαπούρης και συσσώρευσε τεράστιες ζημιές. Σε μια προσπάθεια να διορθώσει την κατάσταση προέβηκε σε μη εξουσιοδοτημένα στοιχήματα για την άνοδο της Ιαπωνικής χρηματιστηριακής αγοράς. Ο σεισμός στο Kobe προκάλεσε απότομη πτώση της Ιαπωνικής χρηματιστηριακής αγοράς και τελικά ο Leeson ανέβασε τις ζημιές σε £791 εκ. και προκάλεσε την κατάρρευση ολόκληρης της τράπεζας. Η υπόθεση αυτή απαθανάτιστηκε και στην κινηματογραφική ταινία *Rogue Trader* με τον Ewan McGregor στον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Σε δικαστική διαδικασία εναντίον τριών διοικητικών συμβούλων της τράπεζας υποστηρίχθηκε ότι αμέλησαν να επιβλέψουν τις δραστηριότητες του και ότι ήταν ανίκανοι και, επομένως, ακατάλληλοι να ασχολούνται με τη διεύθυνση εταιρείας. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι έπρεπε να απαγορευτεί να συμμετέχουν σε διοικητικά συμβούλια εταιρειών. Η ακαταλληλότητα καθορίζεται από το αντικειμενικό επίπεδο που κανονικά θα αναμενόταν από πρόσωπα κατάλληλα να είναι διοικητικοί σύμβουλοι εταιρειών. Οι διοικητικοί σύμβουλοι πρέπει να τηρούνται ενήμεροι για τις υποθέσεις της εταιρείας και να

συνεργάζονται με τους άλλους διοικητικούς συμβούλους για να επιβλέπουν τις υποθέσεις αυτές. Η ανυπαρξία κατάλληλου συστήματος παρακολούθησης ήταν παράβαση αυτού του καθήκοντος. Το Εφετείο συμφώνησε με την ακόλουθη περίληψη του πρωτόδικου δικαστή αναφορικά με τα καθήκοντα των διοικητικών συμβούλων:

- (i) *Οι διοικητικοί σύμβουλοι έχουν, τόσο συλλογικά όσο και ατομικά, συνεχές καθήκον να αποκτούν και να διατηρούν επαρκή γνώση και αντίληψη της επιχείρησης της εταιρείας για να μπορούν να εκπληρώνουν ορθά τα καθήκοντά τους ως διοικητικοί σύμβουλοι.*
- (ii) *Ενώ οι διοικητικοί σύμβουλοι δικαιούνται (τηρουμένων των άρθρων του καταστατικού της εταιρείας) να αναθέσουν συγκεκριμένες λειτουργίες στους υφιστάμενούς τους στην αλυσίδα της διεύθυνσης, και να εμπιστευτούν την ικανότητα και ακεραιότητά τους σε λογική έκταση, η ύπαρξη της εξουσίας ανάθεσης δεν απαλλάσσει ένα διοικητικό σύμβουλο από το καθήκον του να επιβλέπει την εκτέλεση των ανατιθέμενων λειτουργιών.*
- (iii) *Δεν μπορεί να διατυπωθεί κανόνας γενικής εφαρμογής όσον αφορά το καθήκον που αναφέρεται πιο πάνω. Η έκταση του καθήκοντος, και το ερώτημα κατά πόσο έχει εκπληρωθεί, πρέπει να εξαρτάται από τα γεγονότα κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, περιλαμβανομένου και του ρόλου του διοικητικού συμβούλου στη διεύθυνση της εταιρείας.*

Στην υπόθεση *Secretary Of State For Trade & Industry V (1) John Kevin Ashcroft (2) Barry Copp-Barton (3) Colin Graham Fynlo Corlett (4) Victoria Lilian Gay Sutcliffe (2000)* άρχισε διαδικασία αποκλεισμού με βάση το ότι ο διοικητικός σύμβουλος (i) προκάλεσε τη συνέχιση της εταιρείας ενόσω ήταν αφερέγγυα, (ii) χρηματοδότησε την επιχείρηση της εταιρείας με έσοδα που κερδήθηκαν εκ μέρους της κυβέρνησης, και (iii) υπέγραφε επιταγές χωρίς πρόθεση να τις τιμήσει. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η συμπεριφορά του (μεταξύ άλλων) να εκδίδει ακάλυπτες επιταγές τον καθιστούσε ακατάλληλο να ενεργεί ως διοικητικός σύμβουλος:

«Ήταν παράλογο για ένα διοικητικό σύμβουλο εταιρείας σκόπιμα να παραλείπει να τιμήσει επιταγές της εταιρείας, που γνώριζε ότι είναι σε οικονομική δυσπραγία, υποθέτοντας ότι η εταιρεία θα λάμβανε οικονομική βοήθεια αν χρειαζόταν. Η συμπεριφορά του αναλογούσε σε ακαταλληλότητα αν παρέλειψε να βεβαιωθεί ότι τέτοια βοήθεια θα λαμβανόταν ή αν παράλογα στηρίχθηκε σ' αυτές τις διαβεβαιώσεις.... Ήταν οικονομικός διευθυντής της εταιρείας και εγκεκριμένος λογιστής (chartered accountant). Για να συμμετέχει σε τέτοια πρακτική τέτοιος αξιωματούχος ήταν καθαρή ένδειξη ότι αντιλαμβανόταν ότι η ρευστότητα της εταιρείας ήταν σε σοβαρή κατάσταση. Ήταν αδιανόητο το ότι ένας λογικός οικονομικός διευθυντής σε τέτοια θέση δεν θα εξασφάλιζε διαβεβαιώσεις ότι ήταν διαθέσιμη περαιτέρω χρηματοδότηση της εταιρείας.»

Στην υπόθεση *Re Chartmore (Ch D) (1990)* ένας διοικητικός σύμβουλος παρέλειψε να βεβαιωθεί ότι η εταιρεία του τηρούσε κατάλληλα λογιστικά βιβλία και ότι είχε επαρκή κεφάλαια, κρίθηκε τελείως ανίκανος και αποκλείστηκε από διοικητικά συμβούλια.

(2) Θεραπείες για παράβαση καθήκοντος

Όταν το δικαστήριο εκδίδει αγωγή υπέρ του ενάγοντος και εναντίον των εναγόμενων διοικητικών συμβούλων μπορεί να επιλέξει τις ακόλουθες θεραπείες.

(α) Διάταγμα ή δήλωση

Χρησιμοποιούνται κυρίως όταν επαπειλείται η παράβαση αλλά δεν έχει επέλθει ακόμη. Αν μπορούν να ληφθούν μέτρα έγκαιρα, προσφέρουν αποτελεσματική θεραπεία. Το διάταγμα μπορεί επίσης να είναι κατάλληλη θεραπεία όταν έχει ήδη επέλθει η παράβαση αλλά είναι δυνατόν να συνεχίζεται ή αν μπορούν να αποφευχθούν ορισμένες από τις συνέπειές της.

(β) Απόδοση λογαριασμών

Η απόδοση λογαριασμών (account) είναι θεραπεία που δίνεται δυνάμει του δικαίου της επεικειάς σε σχέση με οποιοδήποτε προσωπικό όφελος ή κέρδος που προσπορίστηκε παράνομα ο εναγόμενος διοικητικός σύμβουλος. Αν δοθεί τέτοια θεραπεία, τότε αυτή συνοδεύεται και από διάταγμα για να αποδοθεί το όφελος ή κέρδος στον ενάγοντα.

(γ) Ακύρωση της σύμβασης με την εταιρεία

Μια συμφωνία με την εταιρεία που παραβιάζει τους κανόνες σε σχέση με συμβάσεις στις οποίες έχουν συμφέρον διοικητικοί σύμβουλοι μπορεί να ακυρωθεί νοουμένου ότι η εταιρεία δεν προέβηκε σε οποιαδήποτε ενέργεια που να άφηνε να νοηθεί ότι είχε πρόθεση να επικυρώσει τη συμφωνία.

(δ) Ανάκτηση της περιουσίας

Όταν ο διοικητικός σύμβουλος οικειοποιείται παράνομα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας, μια από τις ενδεδειγμένες θεραπείες είναι και η ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή να διαταχθεί ο αδικοπράγών διοικητικός σύμβουλος να τα επαναφέρει στην εταιρεία.

(ε) Αποζημιώσεις

Ορισμένες νομοθετικές διατάξεις επιβάλλουν καθήκοντα και υποχρεώσεις και ταυτόχρονα προβλέπουν και καταβολή αποζημιώσεων για οποιαδήποτε παράβασή τους. Στις περιπτώσεις που το νομοθέτημα δεν κάνει ρητή αναφορά για αστική ευθύνη, το δικαστήριο θα πρέπει να αποφασίσει κατά πόσο η συγκεκριμένη διάταξη μπορεί να ερμηνευτεί ότι παρέχει δικαίωμα για πολιτική αγωγή.

Σε άλλες περιπτώσεις το νομοθέτημα μπορεί να μην επιτρέπει την έγερση πολιτικής αγωγής για παράβαση των διατάξεών του. Όμως, τέτοια απαγόρευση δεν εμποδίζει κάποιον να κινήσει αγωγή για το αστικό αδίκημα της αμέλειας και να χρησιμοποιήσει την παράβαση των διατάξεων ως μαρτυρία που αποδεικνύει την επίδειξη αμέλειας εκ μέρους του εναγομένου.

Ακόμη πιο ισχυρή είναι η θέση του ενάγοντος αν έχει επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο από την αρμόδια αρχή. Η επιβολή τέτοιου προστίμου είναι πιθανόν να στοιχειοθετεί επίδειξη αμέλειας εκ μέρους των αξιωματούχων της εταιρείας και να χρησιμοποιηθεί εναντίον τους. Η υπόθεση *Safeway Stores Ltd & others v Twigger & others (2010)* είναι η πρώτη υπόθεση όπου υπάρχει προοπτική για την εταιρεία να μπορέσει να ανακτήσει διοικητικό πρόστιμο από διοικητικούς συμβούλους και υπαλλήλους λόγω παραβάσεων του νόμου περί ανταγωνισμού.

Ύστερα από διερεύνηση της εποπτικής αρχής διαπιστώθηκε ότι η εταιρεία Safeway εμπλεκόταν σε παράνομο καθορισμό της τιμής του γάλακτος από υπεραγορές. Η εταιρεία σε διαδικασία συμβιβασμού παραδέχθηκε τις κατηγορίες και το πιθανό πρόστιμο ήταν πέραν των £10 εκατομμυρίων. Η εταιρεία καταχώρισε αγωγή εναντίον πρώην διοικητικών συμβούλων και πρώην υπαλλήλων διεκδικώντας αποζημιώσεις για παραβάσεις των καθηκόντων πίστης και των συμβάσεων εργοδότησης που προκάλεσαν τη συμμετοχή της στον παράνομο καθορισμό της τιμής. Οι εναγόμενοι υπέβαλαν αίτημα απορρίψης της αγωγής με συνοπτική απόφαση προβάλλοντας το επιχείρημα ότι η εταιρεία είχε συμμετάσχει στην παρανομία και, επομένως, δεν δικαιούταν να ανακτήσει το πρόστιμο, καθώς και ότι η απαίτηση ήταν αντίθετη προς το νόμο περί ανταγωνισμού. Το δικαστήριο απορρίπτοντας την αίτηση έκρινε ότι εταιρεία δεν ήταν η ίδια πρωταρχικά ή προσωπικά υπεύθυνη εφόσον κανένας από τους εναγομένους δεν ήταν ο ιθύνων νους της εταιρείας και ότι η ανάκτηση δεν ήταν αντίθετη με το καθεστώς της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Όπως επισήμανε το δικαστήριο *«είναι προφανές ότι ο πραγματικός στόχος της παρούσας απαίτησης δεν είναι τα περιουσιακά στοιχεία του καθενός των εναγομένων αλλά η ασφάλιση της ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων που είναι διαθέσιμη στους εναγόμενους»*.

Οι αποζημιώσεις (damages) είναι η ενδεδειγμένη θεραπεία για διάρρηξη του καθήκοντος στο κοινό δίκαιο και η αποκατάσταση (compensation) η αντίστοιχη θεραπεία στο δίκαιο της επεικειάς. Οι δύο θεραπείες έχουν στην πορεία του χρόνου χάσει την αυτονομία τους και δεν είναι πλέον ευδιάκριτες, αλλά αποδίδονται στη βάση της επαναφοράς (restitution) της ζημιάς που έχει επισυμβεί ως αποτέλεσμα της παραβίασης του καθήκοντος πίστης.

Όταν διαπράττεται ένα αστικό αδίκημα, το πρόσωπο που υφίσταται βλάβη ή ζημιά δικαιούται να αναζητήσει αποζημιώσεις από τον αδικοπραγούντα (άρθρο 3 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου). Το δικαστήριο επιδικάζει αποζημιώσεις που αποσκοπούν στο να θέσουν το ζημιωθέν μέρος πίσω στη θέση που ήταν πριν να διαπραχθεί το αστικό αδίκημα.

Σε περίπτωση παράβασης της σύμβασης, ο ζημιωθείς συμβαλλόμενος έχει δικαίωμα αποζημίωσης από τον υπαίτιο αντισυμβαλλόμενο (άρθρο 73 του περί Συμβάσεων Νόμου). Το δικαστήριο επιδικάζει αποζημιώσεις που αποσκοπούν στο να θέσουν το ζημιωθέν μέρος στην ίδια θέση που θα ήταν αν το υπαίτιο μέρος είχε εκτελέσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις, κατά την έκταση που αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την πληρωμή χρημάτων.

Κατά την επιμέτρηση των αποζημιώσεων υπερισχύει η αρχή ότι οι αποζημιώσεις πρέπει να είναι λογικές. Όμως, το δικαστήριο έχει εξουσία να επιδικάσει και τιμωρητικές αποζημιώσεις, δηλαδή αποζημιώσεις που συνδέονται αποκλειστικά με την άσχημη διαγωγή των εναγομένων και που λαμβάνουν μορφή τιμωρίας τους.

Ανεξάρτητα από τη φύση των διαδικασιών εναντίον του διοικητικού συμβούλου και της έκβασής τους, κατά πάσα πιθανότητα θα χρειαστεί δικηγόρο για να τον εκπροσωπήσει και να τον υπερασπιστεί. Το κόστος των δικηγορικών εξόδων έχει αυξητικές τάσεις ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που εγείρονται πολύπλοκα θέματα. Αν εκδοθεί απόφαση εναντίον του θα επωμιστεί εκτός από τα έξοδα υπεράσπισης, τις επιδικασθείσες αποζημιώσεις καθώς και τα έξοδα του ενάγοντα.

(3) Οι επιλογές του διοικητικού συμβούλου

(α) Επικύρωση

Εφόσον ο διοικητικός σύμβουλος οφείλει τα καθήκοντά του προς την εταιρεία, η εταιρεία έχει την εξουσία να επικυρώσει τις περισσότερες παραβάσεις αυτών των καθηκόντων. Η επικύρωση μπορεί να γίνει με ψήφο της πλειοψηφίας των μετόχων σε γενική συνέλευση που εγκρίνει τη συγκεκριμένη ενέργεια ή απόφαση που έλαβαν οι διοικητικοί σύμβουλοι. Η επικύρωση μπορεί να έχει είτε αναδρομική είτε μελλοντική ισχύ. Το αποτέλεσμα της επικύρωσης είναι ότι η εταιρεία εμποδίζεται να λάβει οποιαδήποτε μέτρα εναντίον των διοικητικών συμβούλων σε σχέση με τα θέματα που επικυρώθηκαν. Βέβαια η επικύρωση δεν ισχύει αν η επικυρωθείσα πράξη συνιστά δόλια πράξη και ιδιαίτερα σε βάρος της μειοψηφίας.

(β) Ρήτρα κάλυψης στο καταστατικό

Το άρθρο 197 του περί Εταιρειών Νόμου προβλέπει ότι οποιαδήποτε διάταξη, είτε στο καταστατικό ή σε οποιαδήποτε σύμβαση με την εταιρεία είτε διαφορετικά, που απαλλάσσει ή καλύπτει οποιοδήποτε αξιωματούχο από ευθύνη για αμέλεια, παράλειψη, παράβαση καθήκοντος ή παραβίαση εμπιστεύματος είναι άκυρη. Ωστόσο δεν επιβάλλει στην εταιρεία απόλυτη απαγόρευση να παράσχει απαλλαγή ή κάλυψη. Η εταιρεία δύναται να αποζημιώσει οποιοδήποτε αξιωματούχο για τα έξοδα υπεράσπισης στις περιπτώσεις που δόθηκε απόφαση υπέρ του σε αστική διαδικασία ή που αθώωθηκε σε ποινική διαδικασία. Αυτός ο περιορισμός της κάλυψης των διοικητικών συμβούλων εισήχθη για πρώτη φορά στον αγγλικό περί εταιρειών νόμο το 1929 ύστερα από την απόφαση στην υπόθεση *City Equitable* όπου το καταστατικό της εταιρείας εξαιρούσε τους διοικητικούς συμβούλους από κάθε ευθύνη για παράβαση των καθηκόντων τους εκτός αν εμπλεκόταν καταδολίευση.

Στην υπόθεση *Burgoine v. London Borough of Waltham Forest (1996)*, το εναγόμενο δημοτικό συμβούλιο ενέγραψε μια εταιρεία και διόρισε διάφορους υπαλλήλους του ως διοικητικούς συμβούλους. Η εταιρεία κατέστη αφερέγγυα και μπήκε σε διαδικασία εκκαθάρισης. Οι διοικητικοί σύμβουλοι αντιμετώπισαν απαιτήσεις για παράβαση καθήκοντος πίστης και δόλιας εμπορίας και ζήτησαν κάλυψη από το δημοτικό συμβούλιο. Αποφασίστηκε ότι το δημοτικό συμβούλιο ενήργησε καθ' υπέρβαση των εξουσιών του (*ultra vires*) ιδρύοντας την εταιρεία και ότι οι υπάλληλοί του δεν εκτελούσαν τα καθήκοντά τους ως υπάλληλοι όταν υπηρετούσαν ως διοικητικοί σύμβουλοι, και έτσι δεν δικαιούταν κάλυψη. Ωστόσο, αποφασίστηκε ότι το αντίστοιχο άρθρο του 197 δεν αποκλείει κάλυψη από τρίτο μέρος, αποκλείει την κάλυψη μόνο από την ίδια την εταιρεία.

(γ) Απαλλαγή από την ευθύνη

Σύμφωνα με το άρθρο 383 του περί Εταιρειών Νόμου αν σε οποιαδήποτε διαδικασία για αμέλεια, παράλειψη, παράβαση καθήκοντος ή κατάχρηση εμπιστοσύνης εναντίον συμβούλου ή αξιωματούχου ή ελεγκτή εταιρείας φανεί ότι έχει ενεργήσει έντιμα και λογικά, το δικαστήριο δύναται να τον απαλλάξει είτε ολικώς είτε μερικώς. Η απαλλαγή μπορεί να

δοθεί μόνο για εταιρικές απαιτήσεις, δεν αφορά απαιτήσεις τρίτων μερών εναντίον διοικητικού συμβούλου. Όπως φαίνεται από την αγγλική νομολογία η απαλλαγή με βάση το άρθρο 383 δεν είναι και εύκολη υπόθεση.

Στην υπόθεση *Re City Equitable Fire Insurance Co. (1925)* οι Β και Γ, δύο από τους διοικητικούς συμβούλους μιας εταιρείας, ήταν παρόντες σε μια οικονομική επιτροπή τον Ιούνιο όπου αποφασίστηκε να πωλήσουν £60.000 Ομολογίες Πολέμου και να επανεπενδύσουν το προϊόν κατά την κρίση του Β. Το Σεπτέμβρη, ο Γ ρώτησε για την επανεπένδυση του προϊόντος και του λέχθηκε ότι είχε επενδυθεί προσωρινά στο Χρηματιστήριο. Ο Β καταχράστηκε το προϊόν της πώλησης. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι (i) ο Γ ήταν αμελής διότι επέτρεψε να παραμείνουν τα χρήματα στην κατοχή του Β περισσότερο από ότι ήταν λογικό και διότι δεν έκανε έρευνες για τη μόνιμη επένδυσή τους, και (ii) παρόλον που ο Γ ενήργησε έντιμα, δεν είχε ενεργήσει λογικά και δεν έπρεπε να απαλλαχθεί.

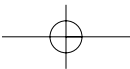
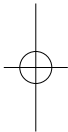
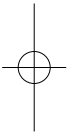
Στην υπόθεση *Selangor United Rubber Estates Ltd v. Cradock (No.3) (1968)* οι διορισμένοι διοικητικοί σύμβουλοι (nominee directors) μιας δημόσιας εταιρείας που διέθεσαν σχεδόν όλα τα περιουσιακά της στοιχεία χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους μετόχους μειοψηφίας, και χωρίς αντιπαροχή, αλλά στα τυφλά με τις οδηγίες του μετόχου πλειοψηφίας που τους είχε διορίσει στο διοικητικό συμβούλιο, κρίθηκε ότι δεν ενήργησαν λογικά και δεν μπόρεσαν να απαλλαχθούν.

Στην υπόθεση *Re Duomatic Ltd (1969)* ένας διοικητικός σύμβουλος που εξουσιοδότησε μια πληρωμή σε άλλο διοικητικό σύμβουλο για απώλεια αξιώματος, χωρίς να ζητήσει νομική συμβουλή για το τι μπορούσε να γίνει εκ μέρους της εταιρείας, δεν ενήργησε λογικά.

Τα γεγονότα της *The Equitable Life Assurance Society v Roger Bowley & 14 Others (2003)* αναφέρθηκαν πιο πάνω αναφορικά με το ρόλο των μη εκτελεστικών συμβούλων. Η αίτηση για απαλλαγή τους είχε υποβληθεί με βάση το άρθρο το αντίστοιχο του 383 του περί Εταιρειών Νόμου. Ο δικαστής απορρίπτοντας την αίτηση απαλλαγής σχολίασε το σχετικό άρθρο του νόμου ως εξής:

- (i) Το λεκτικό του άρθρου αναμφίβολα αφήνει να νοηθεί ότι ένας αξιωματούχος εταιρείας μπορεί να είναι αμελής και ακόμη να ενεργεί επαρκώς “λογικά” ώστε δικαιολογείται το δικαστήριο να τον απαλλάξει από την ευθύνη.
- (ii) Το άρθρο επίσης φαίνεται να υπονοεί την πιθανότητα ένα δικαστήριο να αποφασίσει ότι πρέπει να απαλλάξει ένα αξιωματούχο από την ευθύνη χωρίς πλήρη δίκη.
- (iii) Παρόλα αυτά κατά την κρίση μου θα απαιτείτο μια εντελώς εξαιρετική υπόθεση για να αποφασίσει το δικαστήριο με βάση αίτηση του παρόντος είδους ότι ήταν πρόπον να δοθεί θεραπεία. Το δικαστήριο, κατ’ ελάχιστο, θα έπρεπε να ικανοποιηθεί ότι ο διοικητικός σύμβουλος είχε ενεργήσει “λογικά” και ότι ήταν ενήμερο “ όλων των περιστάσεων” που θα επέτρεπαν να καθοριστεί κατά πόσο και σε ποια έκταση θα ήταν δίκαιο να απαλλαχθεί ο αξιωματούχος από ευθύνη. Πρέπει να είναι μάλλον απίθανο να μπορέσει να επιτευχθεί τέτοια κατάσταση διανόησης σε μια αίτηση για ενδιάμεση απόφαση.

Η αντίληψη ότι η εταιρεία θα αναλάβει να καλύψει το διοικητικό σύμβουλο αν διαπράξει κάποιο λάθος, είναι ένας μύθος που σιγά – σιγά καταρρέει. Σύμφωνα με την κυπριακή νομοθεσία ο διοικητικός σύμβουλος δεν μπορεί να αποζημιωθεί από την εταιρεία του εκτός αν αποδειχθεί αθώος ή στην απίθανη περίπτωση απαλλαγής του από το δικαστήριο. Αν καταχωρηθεί προσωπική αγωγή εναντίον του, θα πρέπει να ανταποκριθεί προσωπικά. Αν καταδικαστεί να καταβάλει αποζημιώσεις, θα πρέπει να επωμιστεί τόσο τα έξοδα υπεράσπισης όσο και τις ίδιες τις αποζημιώσεις και να πληρώσει από την προσωπική του περιουσία. Εκτός βέβαια αν διαθέτει κάλυψη κάτω από ασφαλιστήριο ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων.



ΠΙΘΑΝΟΙ ΑΠΑΙΤΗΤΕΣ

Although, understandably, those who sell any insurance product like to have a demonstrable claims history to support promotional activity, it is always difficult to speak with total knowledge and conviction about a specific claim unless one is the insurer concerned – and even then the unique features of every claim may tend to dilute its worth as an example.

REPORT OF ADVANCED STUDY GROUP 234

The Insurance Institute of London

Directors and Officers Liability Insurance, 1999

Τα πρόσωπα που είναι πιθανόν να υποβάλουν απαίτηση εναντίον των διοικητικών συμβούλων είναι εκείνα προς τα οποία οφείλουν οι διοικητικοί σύμβουλοι καθήκοντα επιμέλειας, δεξιότητας και πίστης. Ο κατάλογος των πιθανών απαιτητών περιλαμβάνει τις πιο κάτω κατηγορίες.

(1) Η εταιρεία

Εφόσον τα καθήκοντα πίστης τα οφείλει ο διοικητικός σύμβουλος προς την εταιρεία, κατά κανόνα ο ενάγων σε μια αγωγή για παράβαση των καθηκόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου είναι η ίδια η εταιρεία (εταιρική αγωγή - corporate action) και όχι οι μέτοχοι ως άτομα ή ως μειοψηφία (*Foss v. Hartbottle (1843)*).

Συνήθως οι αγωγές εγείρονται ύστερα από την αλλαγή στη σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου οπότε οι νέοι διοικητικοί σύμβουλοι πείθουν την εταιρεία να ασκήσει αγωγή εναντίον των πρώην διοικητικών συμβούλων διεκδικώντας αποζημιώσεις για παράβαση καθήκοντος ή κακοδιαχείριση.

Multichoice (Cyprus) PLC ν τριών διοικητικών συμβούλων (2006)

Στις 14.02.2006 η εταιρεία Multichoice (Cyprus) PLC ενημέρωσε το επενδυτικό κοινό ότι παρέλαβε επιστολές παραίτησης από τρεις διοικητικούς συμβούλους, από τους οποίους οι δύο επικαλέστηκαν την επαναξιολόγηση από τη Lumiere TV PLC της σκοπιμότητας της άμεσης συμμετοχής της στη Multichoice και ο τρίτος επικαλέστηκε την πιθανότητα σύγκρουσης συμφερόντων δεδομένου ότι ήταν νομικός σύμβουλος της Lumiere. Η Multichoice επίσης έλαβε επιστολή από τη Lumiere σύμφωνα με την οποία αποφάσισε να διαθέσει τις μετοχές της που κατείχε στη Multichoice και στη συνέχεια η συνεργασία των δύο εταιρειών τερματίστηκε.

Στις 31.03.2006 η Multichoice ανακοίνωσε ότι καταχώρισε αγωγή εναντίον των τριών απαιτώντας αποζημιώσεις πέραν του £1 εκ για παράβαση του καθήκοντος πίστης υπό την ιδιότητά τους ως διοικητικοί σύμβουλοι της εταιρείας. Επίσης απαιτούσε την απόδοση

λογαριασμών για τα κέρδη που πραγματοποίησαν μέσω της Lumiere καθώς και διάταγμα του δικαστηρίου που να διατάσσει τους εναγομένους να πληρώσουν οποιαδήποτε κέρδη στην εταιρεία.

Στις 18.02.2008 η Multichoice ανακοίνωσε ότι για το βέλτιστο συμφέρον της εταιρείας προέβηκε σε συμφωνία διευθέτησης με τους τρεις διοικητικούς συμβούλους και τη Lumiere, με την οποία όλες οι εκκρεμότητες μεταξύ τους δικαστικές υποθέσεις διευθετήθηκαν και αποσύρθηκαν.

(2) Παράγωγη αγωγή εκ μέρους της εταιρείας

Όμως ο κανόνας *Foss v. Harbottle* έχει και τις εξαιρέσεις του, όπου ακόμη και ένας μέτοχος μπορεί να εγείρει αγωγή μειοψηφίας μετόχων εκ μέρους του εαυτού του και όλων των άλλων μετόχων, εκτός των εναγομένων. Τέτοια παράγωγη αγωγή (derivative action) εγείρεται αντί αγωγής στο όνομα της εταιρείας και οι σύμβουλοι συνήθως είναι οι εναγόμενοι. Αν δεν μπορεί η εταιρεία να είναι η ενάγουσα, μπορεί να καταστεί εναγόμενη. Οι εξαιρέσεις του κανόνα έχουν επεξηγηθεί στην *Πολιτική Έφεση αρ.82/2007 – Ιάκωβος Χειμωνίδης και Investylia Public Co Ltd*, ημερ. 12.11.2008 ως εξής:

«Ο κανόνας στην υπόθεση *Foss v. Harbottle* (1843) είναι ότι τα δικαστήρια αρνούνται να ικανοποιήσουν αιτήματα μελών της μειοψηφίας των μετόχων, τα οποία μέλη είναι δυσαρεστημένα με τη διαχείριση των υποθέσεων της εταιρείας από την πλειοψηφία ή από το διοικητικό συμβούλιο και ούτε επεμβαίνουν στη διεύθυνση της εταιρείας. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται επέμβαση του δικαστηρίου ύστερα από αίτημα μελών της μειοψηφίας των μετόχων όταν:

1. η πράξη (act or transaction) της εταιρείας είναι παράνομη ή έγινε καθ' υπέρβαση εξουσίας (*ultra vires*),
2. η πράξη συνιστά δόλο (*fraud*) εναντίον της μειοψηφίας, οι δε αδικοπράγοντες διαθέτουν τον έλεγχο της εταιρείας,
3. η πράξη μπορεί να τελεσθεί ή επικυρωθεί, νόμιμα, μόνο με ειδική πλειοψηφία,
4. η πράξη παραβιάζει τα προσωπικά δικαιώματα συγκεκριμένου μετόχου ή μετόχων, και
5. η πράξη παραβιάζει το καταστατικό της εταιρείας..»

Ο κατάλογος των εξαιρέσεων δεν είναι εξαντλητικός και μπορεί να προστεθούν και άλλες νομολογιακά αν το απαιτεί το δίκαιο και οι αρχές της επιείκειας. Οι παράγωγες αγωγές εναντίον διοικητικών συμβούλων δεν είναι σπάνιο φαινόμενο στην κυπριακή δικαιοσύνη.

Πολιτική Έφεση αρ. 11387 - 1. Θεόδωρος Πιριλλής, 2. Theodoros Pirillis Enterprises Ltd v. Ελευθέριου Κουή (2004)

Ο κύριος Κουής και ο κύριος Πιριλλής ήταν μέτοχοι κατά 50% ο καθένας και ταυτόχρονα διοικητικοί σύμβουλοι στην εταιρεία Kouis & Pirillis Butchery Ltd που ασκούσε επιχείρηση κρεοπωλείου. Δημιουργήθηκαν προβλήματα στις σχέσεις των δύο μετόχων και κατά τη διάρκεια της όξυνσης των σχέσεων ο κύριος Κουής απομακρύνθηκε από το κρεοπωλείο. Χωρίς την έγκρισή του κυρίου Κουή ο κύριος Πιριλλής άρχισε να πωλεί κρέατα μόνος του

χρησιμοποιώντας ως όχημα την εταιρεία Theodoros Pirillis Enterprises Ltd που του ανήκε μετοχικά. Ο κύριος Κουής ήγειρε παράγωγη αγωγή εκ μέρους της Kouis & Pirillis Butchery Ltd και επιδίωξε την προστασία των συμφερόντων της αξιώνοντας αποζημίωση από τον κύριο Πιριλλή και από την Theodoros Pirillis Enterprises Ltd.

Το δικαστήριο έκρινε ότι ο κύριος Πιριλλής και η Theodoros Pirillis Enterprises Ltd οικειοποιήθηκαν παράνομα την επιχείρηση της Kouis & Pirillis Butchery Ltd και ότι ο κύριος Πιριλλής, ως διοικητικός σύμβουλος της εταιρείας, παρέβηκε τα καθήκοντά του έναντι της εταιρείας τόσο βάσει του κοινού δικαίου (καθήκοντα εμπιστοσύνης) όσο και βάσει του περί Εταιρειών Νόμου, Κεφ. 113. Ο πρωτόδικος δικαστής κατέληξε ότι η αξία της Kouis & Pirillis Butchery Ltd ήταν £90.000 και εξέδωσε απόφαση υπέρ της και εναντίον των Πιριλλή και Theodoros Pirillis Enterprises Ltd για το εν λόγω ποσό, πλέον νόμιμο τόκο. Περαιτέρω, έχοντας υπόψη τη δόλια συμπεριφορά του κυρίου Πιριλλή, τη συνέχιση της επιχείρησης κατά παράνομο τρόπο και τη διοχέτευση των εργασιών της εταιρείας στην Theodoros Pirillis Enterprises Ltd, επιδίκασε υπέρ του κυρίου Κουή και εναντίον των Πιριλλή και Theodoros Pirillis Enterprises Ltd το ποσό των £5.000 τιμωρητικές αποζημιώσεις πλέον έξοδα. Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση.

Πολιτική Έφεση αρ. 11784 - 1. Αιμίλιος Θωμά, 2. Στέλιος Θωμά, 3. Ανδρέας Ανδρέου, 4. N.M.T. HOTEL MANAGEMENT LTD, 5. J.A.M. RESTAURANT LTD v. Ιάκωβου Ηλιάδη (2006)

Η εταιρεία J.A.M. Ltd είχε ενοικιάσει υποστατικό το οποίο λειτούργησε ως εστιατόριο και νυκτερινό κέντρο. Στις 4.9.1997 σε έκτακτη γενική συνέλευση της εταιρείας αποφασίστηκε η καταβολή σε κάθε μέτοχο, κατά προτεραιότητα από το καθαρό κέρδος της εταιρείας, του ποσού που πλήρωσε για την αγορά των μετοχών του. Στη συνέχεια αποφασίστηκε ομόφωνα όπως ο κύριος Αιμίλιος Θωμά παραμείνει διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας, με εξουσία να διαχειρίζεται αποκλειστικά τη λειτουργία του κέντρου και τα οικονομικά της εταιρείας. Η εταιρεία N.M.T. Ltd ανέλαβε από το Σεπτέμβριο του 1997 τη διαχείριση της επιχείρησης του εστιατορίου της J.A.M. Ltd.

Ο κύριος Ηλιάδης ήγειρε αγωγή εναντίον της N.M.T. Ltd, υποστηρίζοντας ότι οικειοποιήθηκε τον εξοπλισμό, την εμπορική εύνοια και γενικά το ενεργητικό της J.A.M. Ltd, αλλά και εναντίον των κυρίων Αιμίλιου Θωμά και Ανδρέα Ανδρέου, που ήταν οι μέτοχοι και σύμβουλοι της. Η αγωγή στρεφόταν επίσης και εναντίον του κυρίου Στέλιου Θωμά γιατί ως διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας όχι μόνο επέδειξε ανοχή, αλλά και εκτελούσε εντολές του κυρίου Αιμίλιου Θωμά, ο οποίος ήταν και ο ιθύνων νους του όλου εγχειρήματος. Ο κύριος Ηλιάδης υποστήριξε ότι ο κύριος Αιμίλιος Θωμά σε συνεργασία με τους κυρίους Στέλιο Θωμά και Ανδρέα Ανδρέου, τον απέκλεισαν από οποιαδήποτε συμμετοχή στην J.A.M. Ltd, καταστρέφοντας οικονομικά τόσο την εταιρεία, όσο και τον ίδιο, που ήταν εγγυητής της σε αριθμό δανείων.

Το πρωτόδικο δικαστήριο, αφού δικαίωσε τον κύριο Ηλιάδη, διέταξε τους εναγόμενους όπως αποδώσουν ενόρκως λογαριασμό για τη διαχείριση της περιουσίας της J.A.M. Ltd εντός τριών μηνών από της επίδοσης του διατάγματος, στην περίπτωση δε που διαπιστωθεί η ύπαρξη κέρδους, στην καταβολή του αντίστοιχου ποσού σ' αυτή. Εξέδωσε επίσης απόφαση

υπέρ της J.A.M. Ltd για ποσό £85.000 που αντιπροσώπευε την αξία των αντικειμένων της που απωλέστηκαν. Τέλος, το πρωτόδικο δικαστήριο έκρινε ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις επιδίκασης τιμωρητικών αποζημιώσεων και επιδίκασε προσωπικά στον κύριο Ηλιάδη το ποσό των £10.000. Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση σ' αυτή την παράγωγη αγωγή.

Πολιτική Έφεση αρ. 159/2005 - Z & I MEDITERRANEAN LEISURE INVESTMENTS LTD (2007)

Το πρωτόδικο δικαστήριο εξέδωσε διάταγμα που απαγόρευε στους εφεσείοντες να διεξάγουν την έκτακτη γενική συνέλευση της εταιρείας που σκοπό είχε την παύση ή απομάκρυνση της εφεσίβλητης από το αξίωμά της ως διοικητικού συμβούλου της εταιρείας και που απαγόρευε στους εφεσείοντες να την παύσουν ή να την απομακρύνουν από την πιο πάνω θέση μέχρι την πλήρη αποπεράτωση της αγωγής.

Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση αποδεχόμενο τη θέση του δικαστή ότι στην παρούσα περίπτωση, πέρα από την ισχυριζόμενη παράβαση καταστατικού και Νόμου, η εφεσίβλητη επικαλέστηκε και παράβαση συμφωνίας μεταξύ της και του εφεσειόντα αδελφού της κατά τρόπο που να υπάγει την υπόθεση κάτω από την εξαίρεση της υπόθεσης Foss v. Harbottle. Οι ισχυριζόμενες άδικες πράξεις επηρέαζαν προσωπικά τα δικαιώματα της εφεσίβλητης, ενώ οι αδικοπραγούντες είχαν τον έλεγχο της εταιρείας. Σε τέτοια περίπτωση είναι επιτρεπτή η καταχώρηση αγωγής εκ μέρους της μειοψηφίας γιατί διαφορετικά δεν θα υπήρχε δυνατότητα προσφυγής στο Δικαστήριο: οι αδικοπραγούντες με πλήρη έλεγχο της εταιρείας, δεν θα επέτρεπαν στην τελευταία να κινήσει τη διαδικασία.

Αγωγή αρ. 11973/03 – 1. Ανδρέας Πελεκάνος, 2. Αντώνης Πελεκάνος και Γιαννάκης Πελεκάνος ως διαχειριστής της περιουσίας του Χριστόφορου Πελεκάνου, τέως εκ Λευκωσίας, κ.ά. (2007)

Οι ενάγοντες είχαν εγείρει την αγωγή ως αποτέλεσμα διαφορών με τους υπόλοιπους μετόχους της Pelmako Developments Ltd σε σχέση με τη διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων και ιδιαίτερα όσον αφορά την ανοικοδόμηση και εκμετάλλευση του έργου γνωστού ως «Αμπελοχώρι», στο χωριό Πισσούρι της επαρχίας Λεμεσού. Το δικαστήριο δέχθηκε ότι οι εναγόμενοι διοικητικοί σύμβουλοι χρησιμοποίησαν ένα μηχανισμό για να ληφθούν σε πολύ χαμηλή τιμή περιουσιακά στοιχεία της Pelmako από συγγενείς τους, οι οποίοι συμμετείχαν σ' αυτές τις δικαιοπραξίες όχι ως καλόπιστοι τρίτοι ανεξάρτητοι αγοραστές, αλλά ως γνωρίζοντες το τι γινόταν ενόψει της συγγένειας που είχαν με τους εναγόμενους διοικητικούς συμβούλους. Η διαχείριση των κοινόχρηστων χώρων ανατέθηκε στην εναγόμενη εταιρεία Aspis Estate Management Ltd, που ανήκε σε δύο από τους εναγόμενους διοικητικούς συμβούλους. Η Pelmako κατέβαλλε προμήθειες προς την Aspis και το δικαστήριο κατέληξε στα ευρήματά του ότι η Aspis είχε αποκομίσει εισοδήματα και κέρδη από τη διαχείριση της περιουσίας της Pelmako κατά λανθασμένο τρόπο, ενώ η διαχείριση αυτή θα μπορούσε να δοθεί στην ίδια την Pelmako.

Το δικαστήριο εξέδωσε τα πιο κάτω διατάγματα και/ή αποφάσεις υπέρ της Pelmako ως ακολούθως:

- Δηλωτική απόφαση ότι οι τρεις πρώτοι εναγόμενοι ως διοικητικοί σύμβουλοι και διαχειριστές της Pelmako είχαν διαχειριστεί τις εργασίες της και τα περιουσιακά στοιχεία της προς ίδιον όφελος και όφελος συγγενών και συνεργατών, κατά παράβαση του καθήκοντος εμπιστοσύνης και του καθήκοντος των καταπιστευματοδόχων της περιουσίας της Pelmako.
- Διάταγμα για την επαναμεταβίβαση από τους εναγόμενους των διαφόρων εκεί καταγραμμένων περιουσιακών στοιχείων (κτημάτων) πίσω στην Pelmako. Εφόσον η παράγωγη αγωγή έχει τις ρίζες της στο δίκαιο της επιείκειας, είναι ορθό εκεί όπου παράνομα αποξενώνεται περιουσία της εταιρείας, αυτή να επιστραφεί στην εταιρεία και δεν είναι αρκετό για τους αδικοπραγούντες διοικητικούς συμβούλους να πληρώσουν αποζημίωση ίση με τη διαφορά στην αξία της περιουσίας μεταξύ της ημερομηνίας αποξένωσης ή μεταβίβασης και της αξίας που είχε στην πραγματικότητα.
- Διάταγμα για απόδοση λογαριασμών από την Aspīs προς όφελος της Pelmako και όπως τα κέρδη αποδοθούν στην Pelmako.

Η εν λόγω απόφαση έχει εφεσιβληθεί, αλλά κατά τη στιγμή της συγγραφής του παρόντος δεν είχε εκδοθεί η απόφαση του Εφετείου.

Τονίζεται ότι σε περίπτωση επιτυχούς παράγωγης αγωγής εναντίον διοικητικών συμβούλων, θα ήταν σχήμα οξύμωρο να αναμένεται να τους καλύψει η εταιρεία για τις όποιες αποζημιώσεις θα υποχρεωθούν να καταβάλουν στην ίδια την εταιρεία. Αυτό σημαίνει ότι οι εναγόμενοι διοικητικοί σύμβουλοι εναντίον των οποίων εκδίδεται απόφαση σε παράγωγη αγωγή είτε θα καταβάλουν τις αποζημιώσεις και τα έξοδα υπεράσπισης από την προσωπική τους περιουσία είτε, αν διαθέτουν ασφάλιση ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων, να καταφύγουν στον ασφαλιστή τους.

Από την άλλη, όταν υπό τις περιστάσεις κρίνεται λογική και σφύρων η έγερση της παράγωγης αγωγής, οι ενάγοντες δικαιούνται να ζητήσουν από την εταιρεία να καλύψει τα δικηγορικά τους έξοδα (*Wallersteiner v. Moir (No 2) (1975)*).

(3) Οι μέτοχοι

Οι μέτοχοι μπορούν να εγείρουν προσωπική αγωγή (personal action) για προστασία των δικών τους δικαιωμάτων που δικαιούνται να απολαμβάνουν ως μέλη της εταιρείας. Ο κανόνας *Foss v. Harbottle* που δεν επιτρέπει την έγερση αγωγής από τους μετόχους ισχύει μόνο στις περιπτώσεις που οι μέτοχοι ενεργούν για προστασία των δικαιωμάτων της εταιρείας. Δεν ισχύει όταν εγείρουν την αγωγή για προστασία των ατομικών τους δικαιωμάτων ως μέλη της εταιρείας. Συνήθως κινούν αγωγές όταν παρατηρείται πτώση στη τιμή της μετοχής που οφείλεται σε συγχωνεύσεις ή εξαγορές, όταν γίνονται παραπλανητικές δηλώσεις, όταν γίνονται λανθασμένες προβλέψεις για την απόδοση της εταιρείας ή όταν λαμβάνονται λανθασμένες επιχειρηματικές αποφάσεις.

Σε μια καταγγελία εναντίον των διοικητικών συμβούλων της Claridge Public Ltd η Νομική Υπηρεσία αποφάνθηκε ότι δεν προέκυψε η διάπραξη ποινικών αδικημάτων και ταυτόχρονα επισήμανε ότι «παραμένει βεβαίως για τους παραπονούμενους η ευχέρεια σε συνεννόηση με τους δικηγόρους τους, να μελετήσουν το ενδεχόμενο προώθησης των οποιωνδήποτε απαιτήσεών τους με διαδικασίες αστικής φύσης» (Αλήθεια 17.10.2003).

Αναφορικά με τις υποθέσεις του Χρηματιστηρίου του 2000 ο Γενικός Εισαγγελέας κύριος Πέτρος Κληρίδης στο τέλος του 2005 δήλωσε ότι η ποινική πλευρά του θέματος έφθασε στο τέλος της και μεγάλος όγκος ποινικών διώξεων είχαν αποσυρθεί επειδή οι νόμοι στους οποίους στηρίζονταν οι κατηγορίες κρίθηκαν αντισυνταγματικοί. Επίσης υπέδειξε στους επενδυτές να προχωρήσουν με αστικές αγωγές προκειμένου να πάρουν τα χρήματά τους (Σημερινή 20.12.2005).

Σε συνέντευξή του ο πρώην πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς κύριος Μάριος Κληρίδης είχε δηλώσει «Οι διοικητικοί σύμβουλοι έχουν ευθύνες προς τους μετόχους για καλή διαχείριση. Αυτό το κομμάτι δεν είναι δικό μας θέμα. Είναι θέμα της γενικής συνέλευσης και είναι μέρος της θεσμικής διαδικασίας την οποία οι μικρομέτοχοι δεν χρησιμοποιούν. Περιμένουμε να δούμε την πρώτη υπόθεση όπου οι μικρομέτοχοι θα πάρουν τους διοικητικούς συμβούλους στο δικαστήριο για αμέλεια. Σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο, οι διοικητικοί σύμβουλοι έχουν καθήκον έναντι των επενδυτών» (Stockwatch 24.01.2005).

Από τις δηλώσεις των κρατικών αξιωματούχων επιβεβαιώνεται το δικαίωμα των μετόχων να στραφούν εναντίον των διοικητικών συμβούλων και μάλιστα με κάποια δόση προτροπής.

Αγωγή αρ. 13387 – Φιλελεύθερος Ατδ (2003)

Δύο διοικητικοί σύμβουλοι (που κατείχαν το 40% των μετοχών) της εταιρείας καταχώρισαν αγωγή προς όφελος της εταιρείας και εναντίον των άλλων τεσσάρων διοικητικών συμβούλων (που κατείχαν ή ήλεγχαν το 60% των μετοχών) και αξίωσαν διάφορες θεραπείες μεταξύ των οποίων:

- δήλωση του δικαστηρίου ότι οι εναγόμενοι εξάσκησαν τα καθήκοντα και/ή εξουσίες τους κατά παράβαση του καθήκοντος εμπιστοσύνης που όφειλαν προς την εταιρεία και/ή καθ' υπέρβαση εξουσίας (ultra vires) και/ή δολίως και/ή κατά παράβαση καταπιστεύματος με αποτέλεσμα να δεσμεύσουν την εταιρεία να αγοράσει μετοχές σε άλλες εταιρείες χωρίς έγκριση του διοικητικού συμβουλίου,
- διάταγμα αποζημίωσης της εταιρείας για κάθε απώλεια που υπέστη συνεπεία των ανωτέρω,
- διάταγμα για ακύρωση της απόφασης της πλειοψηφίας του διοικητικού συμβουλίου για αύξηση κεφαλαίου, την έκδοση μετοχών εις το άρτιο και προσφορά μετοχών σε τρίτους,
- διάταγμα για ακύρωση της απόφασης για αγορά άλλης εταιρείας,
- δήλωση ότι οι εναγόμενοι διοικητικοί σύμβουλοι συνωμότησαν για την αγορά από την εταιρεία μετοχών σε τρίτες εταιρείες,
- δήλωση του δικαστηρίου που να απαγορεύει στους εναγόμενους την οποιαδήποτε αύξηση κεφαλαίου της εταιρείας και/ή την επίτευξη συμβιβασμού για καταχρηστικές αγορές συγκεκριμένης περιόδου,
- διάφορες προσωπικές θεραπείες για τους ενάγοντες και αποζημιώσεις.

Ύστερα από την καταχώριση της αγωγής οι ενάγοντες υπέβαλαν μονομερή αίτηση με την οποία αιτήθηκαν έκδοση παρεμπιπτόντων διαταγμάτων από το δικαστήριο. Σε ενδιάμεση απόφασή του το δικαστήριο εξέδωσε στις 29.09.2003 δύο συντηρητικά διατάγματα για

διατήρηση της κατάστασης κατά την οποία προέκυψε η διαφορά ως εξής:

- διάταγμα που εμπόδιζε και/ή απαγόρευε στους εναγόμενους να εκτελέσουν την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου για αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας μέχρι την πλήρη εκδίκαση της αγωγής,
- διάταγμα που εμπόδιζε τους εναγομένους από του να εμποδίζουν τους ενάγοντες υπό την ιδιότητά τους ως διοικητικοί σύμβουλοι της εταιρείας να έχουν ελεύθερα πρόσβαση στην εταιρεία και/ή να έχουν πάντοτε στη διάθεσή τους τα λογιστικά βιβλία και/ή οποιαδήποτε άλλα έγγραφα της εταιρείας όπως προνοείται από το άρθρο 141 του περί Εταιρειών Νόμου με δικαίωμα λήψης αντιγράφων των εν λόγω εγγράφων.

Σε κατοπινό στάδιο οι διάδικοι συμβιβάστηκαν και έτσι το δικαστήριο δεν προχώρησε σε τελική εκδίκαση της αγωγής.

Πολιτική Έφεση αρ. 10953 - 1. Γιαννάκης Πελεκάνος ως διαχειριστής της περιουσίας του Χριστόφορου Πελεκάνου, 2. Γεώργιος Πελεκάνος, 3.C&A Pelecanos Associates Ltd , 4. Χριστόφορος Πελεκάνος Από ν Ανδρέα Πελεκάνου (2006)

Συnergασία πολλών χρόνων μεταξύ αδελφών ως μετόχων και διοικητικών συμβούλων αριθμού εταιρειών οδήγησε στη δημιουργία μεταξύ τους οικονομικών διαφορών και στην καταχώρηση από τον κύριο Ανδρέα Πελεκάνο μεταξύ άλλων αγωγών και της αγωγής στην οποία αφορά η έφεση. Μεταξύ των εν λόγω εταιρειών συγκαταλέγεται και η C&A Pelecanos Associates Ltd της οποίας οι κύριες εργασίες ήταν η ανέγερση πολυκατοικιών και η εκμετάλλυσή τους. Το πρωτόδικο δικαστήριο εξέδωσε απόφαση υπέρ του ενάγοντος κυρίου Ανδρέα Πελεκάνου ως εξής:

- (i) Από τη μαρτυρία που τέθηκε ενώπιόν του το δικαστήριο αποδέχθηκε ότι ο Χριστόφορος Πελεκάνος συμφώνησε και υπέγραψε έγγραφο με το οποίο η C&A Pelecanos Associates Ltd και ο ίδιος προσωπικά εξασφάλισαν την πληρωμή του ποσού των £96.591 το οποίο μέχρι τότε του όφειλε η εταιρεία. Αφαιρώντας τα ποσά που ήδη είχε εισπράξει ο κύριος Ανδρέας Πελεκάνος, εξέδωσε απόφαση εναντίον του κυρίου Χριστόφορου Πελεκάνου και της C&A Pelecanos Associates Ltd αλληλέγγυα και/ή κεχωρισμένα δια ποσό £38.882. Εναντίον του κυρίου Χριστόφορου Πελεκάνου εκδόθηκε και απόφαση για τόκο προς 9% ετησίως.
- (ii) Ο εναγόμενος κύριος Χριστόφορος Πελεκάνος με επιστολή του αξίωσε και χρέωσε τη C&A Pelecanos Associates Ltd με ποσό £48.833 για αύξηση μισθού και £3.750 για κάλυψη εξόδων οχήματος χωρίς απόφαση του διοικητικού συμβουλίου και με αυτό τον τρόπο προσεπορίσθη περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας χωρίς νομιμοποίηση. Το δικαστήριο εξέδωσε απόφαση εναντίον του κυρίου Χριστόφορου Πελεκάνου και υπέρ της C&A Pelecanos Associates Ltd για ποσό £52.583.
- (iii) Η πλειοψηφία του διοικητικού συμβουλίου της C&A Pelecanos Associates Ltd ανέστειλαν τις εργασίες της, την αδρανοποίησαν και «διευθέτησαν» είτε νόμιμα είτε παράνομα και αντικαταστατικά ώστε τα περιουσιακά της στοιχεία και άλλες εκκρεμότητές της, όπως οι ισολογισμοί της, να διατεθούν με διάφορους τρόπους. Όλα αυτά τα έπραξαν για να προωθήσουν τα δικά τους αποκλειστικά συμφέροντα δια μέσου της εταιρείας Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ αποκλείοντας τον κύριο

Ανδρέα Πελεκάνο και ένα άλλο μέτοχο και διοικητικό σύμβουλο, τον κύριο Αντώνη Πελεκάνο. Ενεργώντας με αυτό τον τρόπο ιδιαίτερα ο κύριος Χριστόφορος Πελεκάνος, ο οποίος ουσιαστικά διεύθυνε τη C&A Pelecanos Associates Ltd, παρέβηκε το καθήκον που είχε προς την εταιρεία για επίδειξη φροντίδας και ικανότητας (duty of care and skill). Το δικαστήριο σχημάτισε τη γνώμη ότι οι εναγόμενοι διοικητικοί σύμβουλοι με τον τρόπο που ενήργησαν ανταγωνίζονταν τη C&A Pelecanos Associates Ltd μέσω της Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ. Ουσιαστικά τερμάτισαν την επιχειρηματική της δραστηριότητα χωρίς γνωστοποίηση προς τους άλλους δύο μετόχους και διοικητικούς συμβούλους, τον ενάγοντα κύριο Ανδρέα Πελεκάνο και τον κύριο Αντώνη Πελεκάνο και διοχέτευσαν τις εργασίες της προς τη Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ κατά παράβαση του καθήκοντος εμπιστοσύνης και καλής πίστωσης προς τη C&A Pelecanos Associates Ltd. Η συμμετοχή των εναγομένων κυρίων Χριστόφορου Πελεκάνου και Γεώργιου Πελεκάνου στην εναγόμενη Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ ήταν αντίθετη με άρθρο του καταστατικού της C&A Pelecanos Associates Ltd. Η γνώση των εναγομένων κυρίων Χριστόφορου Πελεκάνου και Γεώργιου Πελεκάνου ήταν η ίδια γνώση της Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ και συνεπώς ευθυνόταν ως εξ αποτελέσματος εμπιστευματοδόχος. Η συνομωσία ήταν των ιδίων προσώπων που ενεργούσαν και από τα δύο άκρα. Το δικαστήριο εξέδωσε τα εξής διατάγματα:

- Διάταγμα με το οποίο οι εναγόμενοι κύριοι Χριστόφορος Πελεκάνος, Γεώργιος Πελεκάνος και Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ διατάσσονταν όπως αποδώσουν στον ενάγοντα κύριο Ανδρέα Πελεκάνο κατάσταση λογαριασμού κερδών από οικοδόμηση και πώληση δύο πολυκατοικιών και για μηχανήματα και εξοπλισμό που πωλήθηκαν στην Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ και ήταν ιδιοκτησία της C&A Pelecanos Associates Ltd.
- Διάταγμα με το οποίο οι εναγόμενοι κύριοι Χριστόφορος Πελεκάνος, Γεώργιος Πελεκάνος και Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ διατάσσονταν όπως αποδώσουν στον ενάγοντα κύριο Ανδρέα Πελεκάνο κατάσταση λογαριασμού κερδών από τη χρησιμοποίηση υπό της Χριστόφορος Πελεκάνος Λτδ μηχανημάτων, εξοπλισμού και προσωπικού της C&A Pelecanos Associates Ltd μέχρι την αποπεράτωση και πώληση όλων των διαμερισμάτων, καταστημάτων κλπ των δύο πολυκατοικιών.

Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση μειώνοντας το ποσό των £38.882 σε £22.307 λόγω αριθμητικού λάθους.

(4) Άλλα είδη αγωγών εκ μέρους των μετόχων

(α) Αντιπροσωπευτική αγωγή (representative action)

Η Δ.9, θ.9 (1) των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας αναφέρεται στην αντιπροσωπευτική αγωγή και σύμφωνα με αυτή, όπου διάφορα πρόσωπα έχουν το ίδιο συμφέρον σε αγώγιμο δικαίωμα, ένας ή περισσότερα από τα πρόσωπα αυτά μπορεί να εξουσιοδοτηθεί από το Δικαστήριο να εναγάγει ή να υπερασπιστεί στη συγκεκριμένη αγωγή, για λογαριασμό και επ' ωφελεία όλων των προσώπων που ενδιαφέρονται. Για να γίνει όμως αυτό θα πρέπει να καταχωρηθεί

πληρεξούσιο έγγραφο υπογεγραμμένο από τα πρόσωπα που αντιπροσωπεύονται, το οποίο δίδει την εξουσία στο πρόσωπο ή πρόσωπα που θα εναγάγουν ή θα υπερασπιστούν για λογαριασμό των υπολοίπων, να τους αντιπροσωπεύσουν στη συγκεκριμένη αγωγή. Το πληρεξούσιο έγγραφο θα πρέπει να καταχωρηθεί με το εναρκτήριο ένταλμα.

Αυτό σημαίνει ότι ένας κατάλληλα εξουσιοδοτημένος μέτοχος μπορεί να εγείρει αντιπροσωπευτική αγωγή εκ μέρους αριθμού μετόχων κατά διοικητικών συμβούλων.

(β) Καταπίεση μειοψηφίας

Οποιοσδήποτε μέτοχος που παραπονείται για καταπίεση της μειοψηφίας από την πλειοψηφία των μετόχων δικαιούνται να τύχει της προστασίας που παρέχει ο περί Εταιρειών Νόμος. Τα άρθρα 202 και 211(στ) δίνουν το δικαίωμα στη μειοψηφία να ζητήσει από το δικαστήριο τις ακόλουθες θεραπείες:

- να εκδώσει διάταγμα που να αίρει την ασυδοσία της πλειοψηφίας και να ρυθμίσει τη διεξαγωγή των υποθέσεων της εταιρείας στο μέλλον,
- να διατάσσει την αγορά των μετοχών οποιωνδήποτε μετόχων από άλλους μετόχους ή από την εταιρεία, και
- να εκδώσει διάταγμα διάλυσης της εταιρείας στη βάση ότι αυτό είναι ορθό και δίκαιο.

Στην Πολιτική Έφεση αρ. 8966 - *PELMACO DEVELOPMENT LTD (1999)* το πρωτόδικο δικαστήριο είχε εκδώσει διάταγμα με το οποίο οι μέτοχοι πλειοψηφίας (που ήταν και διοικητικοί σύμβουλοι) διατάχθηκαν να αγοράσουν τις μετοχές των αιτητών σε τιμή που θα καθοριζόταν από ανεξάρτητο εκτιμητή, όμως το Εφετείο ακύρωσε την πρωτόδικη απόφαση λόγω σοβαρής δικονομικής πλημμέλειας – οι αιτητές δεν είχαν εξειδικεύσει τη θεραπεία που ζητούσαν.

Στην αίτηση αρ. 552/2007 για διάλυση της εταιρείας *Alkis H. Hadjikyriacos (Frou Frou Biscuits) Public Ltd* η μέτοχος μειοψηφίας και διοικητικός σύμβουλος ισχυρίστηκε καταπιεστική συμπεριφορά εκ μέρους του μετόχου πλειοψηφίας που ήταν πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας. Το δικαστήριο εξέδωσε διάταγμα που απαγόρευε την απομάκρυνση της μετόχου μειοψηφίας από το διοικητικό συμβούλιο και την παρεμπόδιση της να ασκεί τα καθήκοντά της ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου. Τελικά συμφωνήθηκε η αγορά όλων των μετοχών της αιτήτριας και των μελών της οικογένειάς της από τον πρόεδρο και διευθύνοντα σύμβουλο και η αίτηση αποσύρθηκε στις 20.03.2009.

(5) Τρίτοι που έχουν συμβατική σχέση με την εταιρεία

Σ' αυτή την κατηγορία κατατάσσονται οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι υπεργολάβοι. Κανονικά τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου δεν φέρουν ευθύνη για τις συμβάσεις που συννομολογεί η εταιρεία με τρίτους. Όμως ένας αξιωματούχος της εταιρείας μπορεί να υπέχει προσωπική ευθύνη για αποζημιώσεις αν έχει προβεί σε δόλιες ή αμελείς παραστάσεις κατά τη διαπραγμάτευση της σύμβασης. Οι πιθανότητες προσωπικών αγωγών εναντίον των διοικητικών συμβούλων αυξάνονται όταν λαμβάνει χώρα δημόσια πρόσκληση, συγχώνευση ή εξαγορά.

Αγωγή αρ. 4321/03 - Rolandos Enterprises Ltd v. Ειρήνη Κέστα, Δημήτρη Βότση και Μαρίας Βότση

Την 22.02.2003 η Rolandos ανακοίνωσε προς πλήρη ενημέρωση του επενδυτικού κοινού ότι καταχώρισε αγωγή εναντίον των τριών προσώπων αξιώνοντας αποζημιώσεις πέραν του ενός εκατομμυρίου λιρών για απάτη και/ή ψευδείς παραστάσεις και/ή παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων τους αναφορικά με τις συμφωνίες εξαγοράς της εταιρείας MDI Beauty Centre Ltd (100% του μετοχικού κεφαλαίου) και Today's Woman Cosmetics Ltd (51% του μετοχικού κεφαλαίου). Μεταξύ άλλων η Rolandos ισχυρίστηκε παραποίηση των οικονομικών δεδομένων και λογαριασμών των πιο πάνω εταιρειών και αντισυμβατικό ανταγωνισμό από τα τρία πρόσωπα, τα οποία ήταν διοικητικοί σύμβουλοι και μέτοχοι των εν λόγω εταιρειών.

Η εκδίκαση της υπόθεσης δεν είχε ολοκληρωθεί κατά το χρόνο συγγραφής του παρόντος.

Elma Holdings PLC v Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ κ.ά.

Την 01.11.2003 δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Νέος Τύπος ότι τέσσερις επενδυτικές εταιρείες, οι Elma Holdings, Jupiter, Era Split και Δωδώνη καταχώρισαν αγωγή εναντίον της Λαϊκής Τράπεζας και του εκτελεστικού προέδρου της διεκδικώντας αποζημιώσεις £534.456 για τη ζημιά που έπαθαν από την αγορά 918,145 μετοχών της Λαϊκής Επενδυτικής. Οι μετοχές ήταν ονομαστικής αξίας 20 σεντ και διατέθηκαν στο κοινό προς 100 σεντ. Οι ενάγουσες ισχυρίστηκαν ότι η εκτίμηση της τιμής των 100 σεντ βασίστηκε σε πρόβλεψη κέρδους £13.4 εκ. για το έτος 2000 ενώ οι εκδότες κατά το χρόνο κυκλοφορίας του Ενημερωτικού Δελτίου ήταν σε θέση να γνωρίζουν τα αποτελέσματα των οκτώ πρώτων μηνών του έτους που κάθε άλλο παρά δικαιολογούσαν την πρόβλεψη κερδών που παρουσίαζε το Ενημερωτικό Δελτίο. Τελικά η εταιρεία πραγματοποίησε ζημιές £2.9 εκ. αντί των προβλεπόμενων κερδών £13.4 εκ για το 2000.

Στις 29.05.2007 η Elma Holdings PLC ανακοίνωσε προς ενημέρωση των μετόχων της και του επενδυτικού κοινού γενικά ότι υπέγραψε συμφωνία με τη Marfin Popular Bank PLC η οποία προέβλεπε επίλυση όλων των μεταξύ τους διαφορών και απόσυρση όλων των εκατέρωθεν αγωγών.

Αγωγή αρ. 14281/03 - G&K Exclusive Fashions Ltd v Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ κ.ά.

Στις 08.01.2004 η εταιρεία G&K Exclusive Fashions Ltd πληροφόρησε τους μετόχους και το επενδυτικό κοινό ότι την 31.12.2003 καταχώρισε την αγωγή εναντίον των εταιρειών Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ και ASA Fashion House Ltd και άλλων υπευθύνων (συμπεριλαμβανομένων διοικητικών συμβούλων τους) καταγγέλλοντας τη συμφωνία εξαγοράς των εταιρειών ASA Exclusive Ltd και Fashion Pages Ltd, ζητώντας μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- Απόφαση και/ή δήλωση του Δικαστηρίου που να αναγνωρίζει ότι η έγγραφη συμφωνία ημερομηνίας 07.06.2001 είναι καθ' ολοκληρία άκυρη και/ή ακυρώσιμη και/ή ως εκ

τούτου στερείται της δυνατότητας να επιφέρει οποιοδήποτε έννομο συμβατικό και/ή δεσμευτικό αποτέλεσμα έναντι οποιοδήποτε μέρους αυτής, ως συμφωνία επιτευχθείσα και/ή συνομολογηθείσα δια ψευδών παραστάσεων και/ή δόλου και/ή κοινού δόλου και/ή απάτης και/ή συμπαιγνίας.

- Απόφαση και/ή δήλωση και/ή διάταγμα του Δικαστηρίου που να αναγνωρίζει ότι ένεκα του ως άνω αναφερθέντος δόλου και/ή κοινού δόλου και/ή συμπαιγνίας και/ή εξαπάτησης η G&K Exclusive Fashions Ltd ζημιώθηκε το ποσό των £1.520.761 το οποίο κατέβαλε περιοδικά για εξαγορά του ποσοστού 63.5% και/ή άλλως του μετοχικού κεφαλαίου της ASA Exclusive Ltd.
- Απόφαση και/ή δήλωση και/ή διάταγμα του Δικαστηρίου που να διατάσσει την καταβολή του ποσού των £1.520.761 πλέον δεδουλευμένους τόκους και/ή ενδιάμεσα κέρδη αναμενόμενης και/ή συνήθους απόδοσης του εν λόγω κεφαλαίου.

Στις 05.05.2004 η G&K Exclusive Fashions Ltd ανακοίνωσε ότι κατόπιν πρότασης και διαβουλεύσεων με τη Λαϊκή Τράπεζα και την ASA Fashion House Ltd έχει προβεί σε διευθέτηση διαφορών που είχαν προκύψει κατά την υλοποίηση της εν λόγω συμφωνίας μεταξύ των μερών της εταιρείας ASA Exclusive Ltd.

***Πολιτική Έφεση αρ. 381/2006 - MUSKITA ALUMINIUM INDUSTRIES LTD κ.ά.
και ALSAKO ALUMINIUM LTD κ.ά. (2009)***

Στην υπόθεση αυτή είχε υπογραφεί συμφωνία εξαγοράς της ALSAKO από τη Muskita Aluminium Co Ltd με αντάλλαγμα 597,015 μετοχές της δημόσιας εταιρείας Muskita Aluminium Industries Ltd. Ο τότε πρόεδρος της Muskita εγγυήθηκε προφορικά την αξία των μετοχών προς £3 εκάστη. Την πρώτη ημέρα της εισαγωγής στο ΧΑΚ η μετοχή της Muskita άνοιξε στη £1,95 και έκλεισε στη £1,86.

Οι ενάγοντες διεκδίκησαν τη διαφορά και το δικαστήριο επιδίκασε υπέρ των εναγόντων και εναντίον των εναγομένων Muskita Aluminium Industries Ltd, Muskita Aluminium Co Ltd και του διαχειριστή της περιουσίας του προέδρου, που εν τω μεταξύ είχε αποβιώσει, αλληλέγγυα και κεχωρισμένα το ποσό των £1.391.045 πλέον τόκους. Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση.

(6) Ανταγωνιστές

Οι ανταγωνιστές μπορούν να στραφούν εναντίον των αξιωματούχων της εταιρείας για παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, για λίβελο ή δυσφήμιση κλπ.

MFS Holdings PLC v. Universal Life PLC κ.ά.

Στις 06.02.2007 η MFS Holdings PLC ανακοίνωσε ότι καταχώρισε αγωγή εναντίον της Universal Life PLC και όλων των μελών του διοικητικού συμβουλίου αξιωνοντας μεταξύ άλλων ζημιές που τους προκαλούνται από παράβαση καθήκοντος καθ' ενός και όλων των διοικητικών συμβούλων που σχετίζονται με τις δημόσιες προτάσεις δύο εταιρειών για απόκτηση των μετοχών της Universal Bank Public Ltd.

Στις 02.09.2008 η Aspis Holdings PLC (όπως είχε μετονομαστεί) ανακοίνωσε ότι είχε πωλήσει ολόκληρη τη συμμετοχή της στην Universal Life PLC και ότι έκλεισε τον κύκλο όσον αφορά την πολύκροτη υπόθεση Universal Life.

Marfin Popular Bank v. Τράπεζα Πειραιώς κ.ά.

Στις 08.02.2007 η Marfin Popular Bank ανακοίνωσε ότι μετά την άρνηση της Τράπεζας Πειραιώς για αμοιβαία παροχή στοιχείων και συνεργασία, που αποδεικνύει την έλλειψη σοβαρότητας της Δημόσιας Πρότασης της Τράπεζας Πειραιώς και τον απλά δυσφημιστικό της χαρακτήρα, προχώρησε άμεσα σε νομικές διαδικασίες για την προστασία των συμφερόντων της εταιρείας και των μετόχων της. Συγκεκριμένα, κατόπιν αδείας της αρμόδιας κυπριακής δικαστικής αρχής καταχωρήθηκε και σφραγίστηκε στο Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας κλητήριο ένταλμα κατά της Τράπεζας Πειραιώς και δύο διοικητικών συμβούλων της προς εμφάνιση σε αγωγή με την οποία ζητούνται αποζημιώσεις για περιουσιακές ζημιές και τιμωρητικές αποζημιώσεις λόγων παράνομης χρήσης εμπιστευτικών πληροφοριών, δημοσίευσης και διάδοσης συκοφαντιών, λιβελλογραφημάτων και ζημιολογίων ψευδολογιών σε βάρος της Marfin Popular Bank, χειραγώγησης της αγοράς σε σχέση με τις μετοχές της Marfin Popular Bank και παράνομης επέμβασης στην επιχείρηση και τις υποθέσεις της Marfin Popular Bank.

Στις 03.03.2007 τα διοικητικά συμβούλια των Marfin Popular Bank και Τράπεζας Πειραιώς ανακοίνωσαν ότι με γνώμονα το εταιρικό συμφέρον και το συμφέρον των μετόχων τους αποφάσισαν (μεταξύ άλλων) να απέχουν από την υποβολή δημόσιας πρότασης εξαγοράς των μετοχών της μιας τράπεζας από την άλλη και να αποκαταστήσουν τις φιλικές και εμπορικές τους σχέσεις

(7) Τρίτοι που επικαλούνται αστικό αδίκημα

Κατά κανόνα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου δεν είναι υπόλογοι για αστικά αδικήματα που διαπράττει η εταιρεία, οι υπάλληλοί της ή οι αντιπρόσωποί της, εκτός αν τα μέλη ενέκριναν, κατηύθυναν ή συμμετείχαν στη διάπραξη του αστικού αδικήματος, ή διότι διεπράχθη εξαιτίας της αμέλειάς τους. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου μπορούν, όμως, να φέρουν προσωπική ευθύνη για ανακριβείς δηλώσεις (π.χ. παραπλανητική δήλωση προβλέψεων) στις οποίες είχαν προβεί εκ μέρους της εταιρείας.

Πολιτική Έφεση αρ. 9565 – Κυριακίδης v. Αριστείδου (2000)

Ο κύριος Κυριακίδης, διευθυντής της εταιρείας Τυπογραφεία Κόσμος Λτδ, είχε αποστείλει μια επιστολή στον κύριο Αριστείδου και τη δημοσίευσε σε καθημερινή εφημερίδα. Η επιστολή προειδοποιούσε τον κύριο Αριστείδου να μην προχωρήσει στην έκδοση της εφημερίδας Κύπρος που ανήκε στην εν λόγω οικογενειακή εταιρεία και η τελευταία παράγραφος ήταν ως εξής:

«Και κάτι άλλο, αφού θέλεις να ασχοληθείς με τα κοινά. Η πολιτική διάσταση στον άνθρωπο είναι παράμετρος του μυαλού και του ήθους του και αποκτάται με εργώδη και ρωμαλέα μακροχρόνια προσπάθεια. Ούτε αγοράζεται, ούτε κλέπεται».

Το δικαστήριο έκρινε το δημοσίευμα δυσφημιστικό, και κατά τη κρίση του «η επιστολή αυτή περιείχε αχρείαστη ειρωνεία (π.χ. ο χαρακτηρισμός του εφεσίβλητου ως “εμπόρου κατεψυγμένων κρεάτων” και τον αποκαλούσε ουσιαστικά κλέπτη και άφηνε να νοηθεί ότι ο εφεσίβλητος υπολείπεται σε μυαλό και ήθος».

Agathangelou v Mousoulides & Sons (1980)

Οι Μουσουλίδης & Υιοί ήταν αντιπρόσωποι ξένης εταιρείας που προμήθευαν όλη την Κύπρο με ραπτομηχανές. Ο κύριος Αγαθαγγέλου ψευδώς έγραψε στους αντιπροσωπευόμενους τους ότι οι Μουσουλίδης & Υιοί δεν ήταν σε θέση να προσφέρουν εξυπηρέτηση στους πελάτες τους:

«Owing that your agent is not in a position to allow us service we decided to apply to your address for the supply us the necessary spare parts as per the enclosed order.»

Το δικαστήριο σχολίασε την κακή χρήση της αγγλικής γλώσσας και αποφάσισε ότι η εν λόγω επιστολή είχε κοινοποιηθεί σε άτομα που εργοδοτούνταν από τον κύριο Αγαθαγγέλου και συγκεκριμένα τη γραφέα στην οποία υπαγόρευσε την επιστολή, τη γραφέα που μετάφρασε την επιστολή από ελληνικά σε αγγλικά, τη γραφέα που δακτυλογράφησε την επιστολή και τη γραφέα που έκλεισε την επιστολή σε φάκελο. Επιπρόσθετα η επιστολή κοινοποιήθηκε στους διοικητικούς συμβούλους της εταιρείας των αντιπροσωπευόμενων στην Ελβετία. Το δικαστήριο έκρινε ότι το περιεχόμενο της επιστολής συνιστούσε επίζημια ψευδολογία και σκοπούσε να προκαλέσει ζημιά στην εργασία ή το επάγγελμα των Μουσουλίδης & Υιοί και επιδίκασε αποζημιώσεις.

Investylia Ltd v Chris Ioannou Ltd

Στις 09.05.2003 το διοικητικό συμβούλιο της Chris Ioannou Ltd υπέβαλε πρόταση για εξαγορά των μετοχών της Investylia Ltd που περιελάμβανε και σχόλια που αφορούσαν τον πρόεδρο της εταιρείας. Ο πρόεδρος της Investylia καταχώρισε αγωγή εναντίον της Chris Ioannou Ltd «για δυσφημιστικές ψευδολογίες και λιβελλογραφήματα που η τελευταία δημοσίευσε εναντίον του» και ανακοίνωσε ότι ήταν υπό μελέτη και «η λήψη μέτρων εναντίον των συμβούλων της Chris Ioannou Ltd, οι οποίοι συνέβαλαν ή/και συναίνεσαν ή/και ενέκριναν τα εν λόγω λιβελλογραφήματα» (Φιλελεύθερος 25.05.2003).

(8) Πιστωτές

Δυστυχώς η φύση του καθήκοντος που οφείλουν οι διοικητικοί σύμβουλοι προς τους πιστωτές κατά το κοινοδίκαιο δεν έχει διασαφηνιστεί. Εν τούτοις στην υπόθεση *Re: London Wharf (Limehouse) Ltd (2003)* λέχθηκε ότι «όπου η εταιρεία ήταν στο χείλος (τυπικής) αφερεγγυότητας, οι διοικητικοί σύμβουλοι επίσης όφειλαν καθήκον να θεωρήσουν ως υψίστης σημασίας τα συμφέροντα των πιστωτών της εταιρείας».

Η πιθανότητα καταλογισμού ευθύνης στους διοικητικούς συμβούλους σε περίπτωση αφερεγγυότητας της εταιρείας με βάση τα άρθρα 310 και 311 του περί Εταιρειών Νόμου αναφέρθηκε πιο πάνω. Αν διαφανεί καταδολίευση πιστωτών, οι παραλήπτες / εκκαθαριστές μπορεί να στραφούν εναντίον των αξιωματούχων της εταιρείας.

(9) Εργοδοτούμενοι

Είδαμε πιο πάνω ότι η εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο έχει επεκτείνει τα καθήκοντα του εργοδότη προς τους εργοδοτούμενους. Στο κοινό δίκαιο δεν υπάρχει καθήκον των διοικητικών συμβουλίων να λαμβάνουν υπόψη τους τα συμφέροντα των εργαζομένων και οι αγωγές εναντίον της εργοδότης εταιρείας είναι συχνό φαινόμενο. Παρόλον που η αγωγή συνήθως στρέφεται εναντίον της εταιρείας, είναι δυνατόν ο παραπονούμενος νυν ή πρώην εργοδοτούμενος να ισχυριστεί προσωπική εμπλοκή συγκεκριμένου διοικητικού συμβούλου στη διάπραξη της αδικοπραγίας εναντίον του (π.χ. σε παράνομη απόλυση, άνιση μεταχείριση, σεξουαλική παρενόχληση, εργατικό ατύχημα) και να προσθέσει το διοικητικό σύμβουλο ως συναναγόμενο της εταιρείας. Οι νομολογιακές αρχές σε σχέση με τέτοια ευθύνη έχουν αναφερθεί στην παράγραφο για την Ευθύνη με βάση τον περί Αστικών Αδικημάτων Νόμο.

(10) Δημόσιες αρχές

Σ' αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, το Διοικητικό Συμβούλιο του Χρηματιστηρίου, ο Έφορος Εταιρειών, ο Έφορος ΦΠΑ, ο Έφορος Φόρου Εισοδήματος, ο Διευθυντής του Τμήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος και πολλά άλλα σώματα ή κρατικοί αξιωματούχοι που διαθέτουν οπλοστάσιο εξουσιών επιβολής του νόμου η εφαρμογή του οποίου εμπίπτει στις αρμοδιότητές τους.

Στις περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων του κοινού ποινικού δικαίου τη δίωξη την καταχωρεί ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας. Για παράδειγμα για τη συντριβή του αεροπλάνου της εταιρείας Ήλιος κατηγορείται η ίδια η εταιρεία, ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου, ο διευθύνων σύμβουλος και δύο εργοδοτούμενοι, για ανθρωποκτονία και πρόκληση θανάτου λόγω αλόγιστης, απερισκεπτης ή επικίνδυνης πράξης.

Για πολλά χρόνια με βάση το αγγλοσαξονικό δίκαιο οι εταιρείες δεν μπορούσαν να βρεθούν ένοχες για ανθρωποκτονία. Όμως το 1994 η εταιρεία OLL Ltd και ο διευθύνων σύμβουλος της κρίθηκαν ένοχοι ανθρωποκτονίας σε σχέση με ατύχημα με κανό στο οποίο έχασαν τη ζωή τους τέσσερις μαθητές στο Lyme Regis του Dorset. Ο διευθύνων σύμβουλος καταδικάστηκε σε τρία χρόνια φυλάκιση και η εταιρεία σε £60,000 πρόστιμο. Αυτή ήταν η πρώτη υπόθεση στην οποία καταδικάστηκε εταιρεία για ανθρωποκτονία.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Question: How should America's securities law be reformed?

Answer: By a simple two – part law.

Section one: it shall be unlawful.

Section two: the SEC shall have the power to define "it".

HARVEY PITT

*when chairman of the
Stock Exchange Commission*

(1) Νομοθετικές εξελίξεις

Ορισμένες σύγχρονες νομοθετικές τάσεις επηρεάζουν άμεσα τους διοικητικούς συμβούλους και αξιωματούχους. Αυτός ο τομέας ευθύνης είναι ιδιαίτερα σημαντικός και επεκτείνεται συνεχώς καθώς οι κυβερνήσεις προσπαθούν να καταστήσουν τα άτομα περισσότερο υπόλογα για τις πράξεις τους προωθώντας τροποποιήσεις υφιστάμενων ή εισαγωγή νέων νομοθεσιών.

(α) Ευρωπαϊκό Κεκτημένο

Η επιρροή των Ευρωπαϊκών Οδηγιών στα κυπριακά νομοθετήματα ήταν αναμενόμενη και είχε ως αποτέλεσμα τη σταδιακή επέκταση των ευθυνών των εταιρειών και των διοικητικών τους συμβούλων. Αυτό οφείλεται πρώτο στην προσπάθεια εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών και δεύτερο στη δέσμευση για προστασία των καταναλωτών που προκύπτει από το άρθρο 100 της Συνθήκης της Ρώμης. Σε σχέση με τους διοικητικούς συμβούλους ο όρος «καταναλωτές» περιλαμβάνει τους μετόχους και τρίτα μέρη, ιδίως τους πιστωτές της εταιρείας.

Όπως έχει δηλώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι κύριοι στόχοι του προγράμματος δράσης της για το εταιρικό δίκαιο και την εταιρική διακυβέρνηση είναι:

- η ενίσχυση των δικαιωμάτων των μετόχων και η προστασία των εργαζομένων, πιστωτών και τρίτων ενδιαφερομένων με τους οποίους συναλλάσσονται οι επιχειρήσεις, και παράλληλα η προσαρμογή των κανόνων εταιρικού δικαίου και εταιρικής διακυβέρνησης στις διάφορες κατηγορίες επιχειρήσεων, και
- η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, με ιδιαίτερη προσοχή σε ορισμένα ειδικά διασυννοριακά ζητήματα.

(β) Έντονη νομοθετική δραστηριότητα

Γενικά μιλώντας οι νομοθεσίες του εταιρικού και χρηματιστηριακού δικαίου γίνονται εκτενέστερες και πολυπλοκότερες. Η ερμηνεία τους θα χρειαστεί δικαστικούς αγώνες που

θα διαρκέσουν αρκετά χρόνια και θα απαιτήσουν ψηλά δικηγορικά έξοδα. Κατά τη διάρκεια της παρατεταμένης αβεβαιότητας τέτοιες νομοθεσίες θα καταστούν πιο επικίνδυνες για τους διοικητικούς συμβούλους. Η συμμόρφωση με δυσνόητες και δαιδαλώδεις διατάξεις δεν είναι εύκολη υπόθεση.

(γ) Απόδοση προσωπικών ευθυνών

Στις νέες νομοθεσίες και στις τροποποιήσεις των υφιστάμενων υπάρχει μια σύγχρονη τάση να αποδίδονται προσωπικές ευθύνες στους διοικητικούς συμβούλους. Η τελευταία εκδήλωση αυτής της τάσης βρίσκεται στις πρόσφατες εισηγήσεις για μέτρα πάταξης της φοροδιαφυγής, ανάμεσα στα οποία συμπεριλαμβάνεται και η απόδοση προσωπικής ευθύνης στους διοικητικούς συμβούλους για την καταβολή φόρου οφειλόμενου από την εταιρεία.

(δ) Επιβολή Διοικητικών Προστίμων

Οι εξουσίες των εποπτικών αρχών για επιβολή διοικητικών προστίμων διευρύνονται συνεχώς. Όμως, οι διοικούμενοι (στην περίπτωση μας οι διοικητικοί σύμβουλοι και αξιωματούχοι) έχουν δικαίωμα που πηγάζει από το ίδιο το Σύνταγμα να προσφεύγουν στο Ανώτατο Δικαστήριο και να ζητούν την ακύρωση του διοικητικού προστίμου όχι μόνο για αντισυνταγματικότητα του νόμου, αλλά και για διάφορους άλλους λόγους όπως ανεπαρκή έρευνα, πλάνη περί τα γεγονότα, κατάχρηση εξουσίας, έλλειψη αιτιολογίας κλπ.

Τελευταία εγείρεται το ερώτημα ποια κύρωση είναι προτιμότερη, η ποινή από ποινικό δικαστήριο ή το διοικητικό πρόστιμο από την εποπτική αρχή; Οι ποινές πρέπει να προορίζονται για τις περισσότερο σοβαρές παραβάσεις της νομοθεσίας. Σύμφωνα με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου η επιβολή διοικητικού προστίμου δεν είναι κολασμός αδικήματος, είναι κύρωση που αποβλέπει σε εξαναγκασμό προς συμμόρφωση. Η πολλαπλότητα των κυρώσεων είναι άδικη και προκαλεί σύγχυση.

(ε) Επέκταση του ορίου παραγραφής

Η αρχή της παραγραφής στηρίζεται στη θεωρία ότι είναι άδικο να επιτρέπεται σε κάποιον να διατηρεί το δικαίωμά του για πάντα. Η παράλειψη να εξασκηθεί ένα δικαίωμα έγκαιρα μπορεί να εκληφθεί ως συναίνεση. Γι' αυτό έχει θεσμοθετηθεί η παραγραφή έτσι ώστε να ενθαρρύνονται οι απαιτητές να εξασκούν τα δικαιώματά τους μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα. Εξάλλου δημιουργούνται αμφιβολίες για την αξιοπιστία της μαρτυρίας που παρουσιάζεται αρκετά χρόνια ύστερα από την ισχυριζόμενη παραβίαση των δικαιωμάτων.

Η επέκταση του χρόνου παραγραφής των απαιτήσεων που πηγάζουν από χρηματιστηριακή συναλλαγή από δύο αρχικά σε πέντε έτη το 2001 και σε οκτώ έτη το 2003 θα μπορούσε να θεωρηθεί ως συστηματική παραβίαση της αρχής η οποία δίνει την ευκαιρία να στραφούν εναντίον των διοικητικών συμβούλων και σ' εκείνους που τόσο καιρό δεν είχαν πρόθεση να διεκδικήσουν αποζημιώσεις δια της δικαστικής οδού.

(στ) Εκσυγχρονισμός του δικαίου της απόδειξης

Όταν συζητούνταν οι σχετικές εισηγήσεις στόχευαν κυρίως τους διοικητικούς συμβούλους και αξιωματούχους εταιρειών. Ο λεγόμενος «εκσυγχρονισμός», χαλαρώνει τους κανόνες απόδειξης και καλύπτει οι αδυναμίες των ανακριτών και των δημόσιων κατηγορών. Οι συνέπειες θα είναι ολέθριες εφόσον το αποτέλεσμα θα είναι περισσότερες καταδίκες από τα ποινικά δικαστήρια καθώς και περισσότερες επιδικάσεις αποζημιώσεων από τα πολιτικά δικαστήρια.

(ζ) Περιορισμός της ευθύνης των ελεγκτών

Ορισμένες αγωγές μπορεί να στηρίζονται σε ισχυρισμό αμέλειας εναντίον των ελεγκτών της εταιρείας. Οι ελεγκτές γενικά δικαιούνται να βασιστούν σε πληροφορίες που παρέχονται ατομικά από τους διοικητικούς συμβούλους και άλλους αξιωματούχους της εταιρείας, και έτσι τα δικαστήρια έχουν τη τάση να επιρρίπτουν προσωπική ευθύνη στους διοικητικούς συμβούλους παρά να δέχονται ότι ήταν αμελείς οι ελεγκτές.

Τώρα με βάση τον περί Ελεγκτών και Υποχρεωτικών Ελέγχων των Ετήσιων και των Ενοποιημένων Λογαριασμών Νόμο του 2009 η ευθύνη των ελεγκτών περιορίζεται σημαντικά και τούτο αποτελεί ακόμη ένα λόγο οι ενάγοντες να στρέφονται κυρίως εναντίον των διοικητικών συμβούλων παρά των ελεγκτών.

(2) Τροποποιήσεις του εταιρικού δικαίου στην Αγγλία

(α) Η κωδικοποίηση των καθηκόντων των διοικητικών συμβούλων

Οι εξελίξεις στο εταιρικό δίκαιο της Αγγλίας πάντοτε παρουσιάζουν ενδιαφέρον για μια χώρα κοινού δικαίου όπως την Κύπρο. Το 2006 έγιναν σοβαρές τροποποιήσεις του εταιρικού δικαίου και η πιο σημαντική ήταν η μερική κωδικοποίηση των καθηκόντων των διοικητικών συμβούλων και των αστικών συνεπειών της παράβασης των καθηκόντων τους. Σκοπός της κωδικοποίησης ήταν να προωθήσει την κατανόηση των βασικών αρχών αυτού του τομέα του δικαίου ιδιαίτερα από μέρους των ιδίων των διοικητικών συμβούλων. Επικράτησε η άποψη ότι ο σκοπός αυτός θα μπορούσε να επιτευχθεί με την καταγραφή τους στην κείμενη νομοθεσία σε αντικατάσταση της προηγούμενης διαδικασίας όπου οι αρχές αυτές έπρεπε να εξαχθούν από τις πολύπλοκες αποφάσεις των δικαστηρίων. Τα νομοθετημένα πλέον καθήκοντα του διοικητικού συμβούλου είναι τα εξής:

- Να ενεργεί μέσα στα πλαίσια των εξουσιών του.
- Να προωθεί την επιτυχία της εταιρείας.
- Να ασκεί ανεξάρτητη κρίση.
- Να αποφεύγει συγκρούσεις συμφερόντων.
- Να μην αποδέχεται ωφελήματα από τρίτα μέρη.
- Να δηλώνει το συμφέρον του σε προτιθέμενη συναλλαγή ή διευθέτηση.

Η καινοτομία που παρατηρείται είναι ότι όταν αποφασίζουν οι διοικητικοί σύμβουλοι κατά πόσο μια ενέργεια προωθεί την επιτυχία της εταιρείας προς όφελος των μελών της ως σύνολο οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους, μεταξύ άλλων παραγόντων, έξι συγκεκριμένους παράγοντες:

- τις πιθανές συνέπειες οποιασδήποτε απόφασης μακροχρόνια,
- τα συμφέροντα των υπαλλήλων της εταιρείας,
- την ανάγκη να αναπτυχθούν οι σχέσεις της επιχείρησης της εταιρείας με προμηθευτές, πελάτες και άλλους,
- την επίδραση των εργασιών της εταιρείας στην κοινότητα και το περιβάλλον,
- την επιθυμία της εταιρείας να διατηρεί τη φήμη της για υψηλά επίπεδα επιχειρηματικής συμπεριφοράς, και
- την ανάγκη να ενεργεί δίκαια μεταξύ των μετόχων της εταιρείας.

Τα σχετικά άρθρα του αγγλικού περί Εταιρειών Νόμου του 2006 παρατίθενται αυτούσια στο **Παράρτημα I** του παρόντος. Εφόσον αποτελούν κωδικοποίηση των υφιστάμενων κανόνων του κοινού δικαίου και των αρχών της επιείκειας, συνεχίζουν να είναι σημαντικές οι δικαστικές αποφάσεις που καθιέρωσαν αυτά τα καθήκοντα και τα άρθρα του νόμου θα πρέπει να διαβάζονται σε συνδυασμό με τις δικαστικές αποφάσεις.

(β) Νομοθετική καθιέρωση της παράγωγης αγωγής

Μια άλλη καινοτομία του αγγλικού περί Εταιρειών Νόμου του 2006 είναι η νομοθετική καθιέρωση της παράγωγης αγωγής που δικαιούνται να εγείρουν οι μέτοχοι εναντίον των διοικητικών συμβούλων κάτω από περιστάσεις ευρύτερες παρά εκείνες του κοινού δικαίου.

Η κωδικοποίηση των καθηκόντων των διοικητικών συμβούλων σε συνδυασμό με την εισαγωγή της νομοθετημένης παράγωγης αγωγής πιστεύεται ότι θα επιφέρουν αύξηση των απαιτήσεων εναντίον των διοικητικών συμβούλων. Το νέο καθήκον προώθησης της επιτυχίας της εταιρείας είναι πιθανόν να χρησιμοποιηθεί από τους ενάγοντες ως βάση πάνω στην οποία θα στηρίζουν τις απαιτήσεις τους εναντίον των διοικητικών συμβούλων. Όμως αν οι διοικητικοί σύμβουλοι ενεργούν λογικά και λαμβάνουν υπόψη τους όλους τους παράγοντες όταν λαμβάνουν αποφάσεις, δεν κινδυνεύουν να τους καταλογιστεί ευθύνη. Η πιο πιθανή βάση αγωγής παραμένει η αμέλεια.

(γ) Ασφάλιση και κάλυψη

Κατά τη δεκαετία του 1920 η αγγλική βουλή θεώρησε ότι πολλά καταστατικά εταιρειών περιείχαν γενναιόδωρες διατάξεις που εξαιρούσαν τους διοικητικούς συμβούλους από την ευθύνη για παράβαση των καθηκόντων τους (εκτός αν εμπλεκόταν καταδολίευση) και τρανταχτό παράδειγμα αποτελούσε η υπόθεση *Re City Equitable Fire Insurance Co (1925)*. Η αντίδραση εκδηλώθηκε στον αγγλικό περί Εταιρειών Νόμο του 1926 όπου πρωτοεμφανίστηκε το άρθρο που καθιέρωνε την αρχή της ακυρότητας της κάλυψης της ευθύνης του διοικητικού συμβούλου από την εταιρεία.

Το εν λόγω άρθρο ήταν το αντίστοιχο του άρθρου 197 του κυπριακού περί Εταιρειών Νόμου. Ενώ το κυπριακό άρθρο του νόμου παρέμεινε ως έχει μέχρι τώρα, το αγγλικό άρθρο έχει τροποποιηθεί κατά διαστήματα και σήμερα διευκρινίζει ότι η εταιρεία δύναται να αγοράζει και να διατηρεί για τους διοικητικούς της συμβούλους ασφάλιση της ευθύνης τους και επιτρέπει στην εταιρεία να καλύπτει την ευθύνη των διοικητικών συμβούλων προς τρίτα μέρη και να καλύπτει την ευθύνη των διοικητικών συμβούλων που υπηρετούν ως εμπιστευματοδόχοι σε συνταξιοδοτικά σχέδια.

Το άρθρο 197 του κυπριακού περί Εταιρειών Νόμου (Κεφ 113) παρατίθεται στο **Παράρτημα II** και τα σχετικά άρθρα του αγγλικού περί Εταιρειών Νόμου του 2006 παρατίθενται στο **Παράρτημα III** του παρόντος για να καταστεί ευκολότερη η σύγκριση.

(δ) Εταιρική ανθρωποκτονία

Σύμφωνα με το αγγλοσαξονικό κοινό δίκαιο ήταν εξαιρετικά δύσκολο να αποδειχθεί η ενοχή μιας εταιρείας σε υπόθεση ανθρωποκτονίας και συγκεκριμένα η κατηγορούσα αρχή είχε το βάρος να αποδείξει ότι κάποιος που ήταν ο ιθύνων νους της εταιρείας (directing mind) ήταν ο ίδιος υπεύθυνος για το ατύχημα λόγω βαρείας αμέλειας.

Ύστερα από εισήγηση της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής ψηφίστηκε ο νόμος Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007. Ο νόμος αυτός αφορά την ποινική ευθύνη της εταιρείας για ανθρωποκτονία και σε περίπτωση καταδίκης της προβλέπει επιβολή ποινής προστίμου χωρίς περιορισμό στο ποσό, διάταγμα για θεραπεία και δημοσιοποίηση των περιστάσεων και της ποινής.

Ο νόμος δεν αφορά την ποινική ευθύνη των διοικητικών συμβούλων οι οποίοι, αν υπάρχουν επαρκής μαρτυρία εναντίον τους, συνεχίζουν να διώκονται όπως και προηγουμένως. Παρόλον που ο νόμος δεν προβλέπει προσωπική ευθύνη, θα μπορούσε να επαυξήσει τον κίνδυνο δίωξης των διοικητικών συμβούλων με δύο τρόπους:

- Πρώτο, οι ανακριτές κατά τη συλλογή μαρτυρίας θα επικεντρώνουν την προσοχή τους στη συμπεριφορά των διευθυνόντων της εταιρείας και αυτό επαυξάνει την πιθανότητα να απαγγελθούν παράλληλα κατηγορίες εναντίον συγκεκριμένων διοικητικών συμβούλων και διευθυντών για παράβαση της νομοθεσίας περί ασφάλειας και υγείας στην εργασία.
- Δεύτερο, αν βρεθεί η εταιρεία ένοχη για εταιρική ανθρωποκτονία και της επιβληθεί ουσιαστικό πρόστιμο, τότε είναι πιθανόν η ίδια η εταιρεία ή οι μέτοχοι να προσπαθήσουν να ανακτήσουν την οικονομική απώλεια ασκώντας αγωγή για αμέλεια εναντίων των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων που έκρινε το δικαστήριο ως υπαίτιους.

Στις 17 Ιουνίου 2009 καταχωρήθηκε η πρώτη ποινική δίωξη για εταιρική ανθρωποκτονία εναντίον της εταιρείας Cotsworld Geotechnical Holdings Ltd σε σχέση με το θάνατο ενός υπαλλήλου της. Ο υπάλληλος ήταν γεωλόγος και έπαιρνε δείγματα σε ένα φρεάτιο του οποίου κατέρρευσαν τα τοιχώματα και τον καταπλάκωσαν. Η εταιρεία κατηγορήθηκε για βαρεία παράβαση του καθήκοντος επιμέλειας (gross breach of a duty of care) δυνάμει του νόμου περί εταιρικής ανθρωποκτονίας καθώς και για παράλειψη να εκπληρώσει το καθήκον επιμέλειας δυνάμει του νόμου περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Επίσης κατηγορήθηκε ένας διοικητικός σύμβουλος δυνάμει του κοινού δικαίου για βαρεία αμέλεια,

ανθρωποκτονία και για αδίκημα δυνάμει του νόμου περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Η εκδίκαση της υπόθεσης δεν είχε ολοκληρωθεί κατά το χρόνο συγγραφής του παρόντος.

(ε) Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης της Αγγλίας

Στην Αγγλία και Ουαλία η κανονιστική διοικητική πράξη The Local Authorities (Indemnities for Members and Officers) Order 2004 επιτρέπει πλέον στις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης (περιλαμβανομένων δήμων, κοινοτήτων, αστυνομικών αρχών, πυροσβεστικών υπηρεσιών) να παρέχουν ασφαλιστική κάλυψη στους διοικητικούς συμβούλους και αξιωματούχους τους.

Η εξουσία αυτή περιορίζεται σε περιπτώσεις όπου τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή οι υπάλληλοι εκτελούν οποιαδήποτε λειτουργία κατά παράκληση, με την έγκριση ή για τους σκοπούς της αρχής. Το ασφαλιστήριο δεν επιτρέπεται να καλύπτει αξιόποινες πράξεις ή άλλες σκόπιμες αδικπραγίες, απάτη, απεισκευσία ή την έγερση (αλλά όχι την υπεράσπιση) αγωγής για δυσφήμιση.

(3) Η κωδικοποίηση στην Ελλάδα

Ο περί Ανωνύμων Εταιρειών Νόμος τροποποιήθηκε το 2007 και περιλαμβάνει σύστημα ευθύνης των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Κατά κανόνα, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ευθύνονται έναντι της εταιρείας για κάθε πταίσμα κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, ιδίως αν ο ισολογισμός που συντάξαζ περιέχει παραλείψεις ή ψευδείς δηλώσεις, με αποτέλεσμα να αποκρύπτεται η πραγματική οικονομική κατάσταση της εταιρείας.

Απαλλάσσονται όμως, αν αποδείξουν ότι κατέβαλαν κατά τη διεξαγωγή των πράξεων διαχείρισης την επιμέλεια του συνετού επιχειρηματία, ενώ προβλέπεται διαβάθμιση της ευθύνης ανάλογα με την ιδιότητα κάθε μέλους και τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί. Δεν ευθύνονται αν η απόφασή τους ελήφθη στα πλαίσια της καλής πίστης, στηρίχτηκε σε επαρκείς πληροφορίες και απέβλεπε στην εξυπηρέτηση του εταιρικού συμφέροντος, έστω και αν με αυτήν επήλθε ζημία στην εταιρεία.

Η ευθύνη του διοικητικού συμβουλίου δεν νοείται ως ευθύνη συλλογικού οργάνου, αλλά καταλογίζεται αποκλειστικά επί των φυσικών προσώπων που το απαρτίζουν, τα οποία και ευθύνονται εις ολόκληρον, όταν η υπαίτια συμπεριφορά τους εντοπιστεί στα πλαίσια της συλλογικής τους δράσης.

Το άρθρο 22α του περί Ανωνύμων Εταιρειών Νόμου που καθορίζει την ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου παρατίθεται στο **Παράρτημα IV** του παρόντος.

Σε περίπτωση κακοδιαχείρισης του διοικητικού συμβουλίου, εκτός από την εταιρεία, ζημιώνονται αντανακλαστικά και οι μέτοχοί της λόγω μείωσης της αξίας των μετοχών τους και του ποσοστού μερίσματος που θα λάμβαναν. Στην περίπτωση αυτή η γενική συνέλευση μπορεί να δώσει εντολή στο διοικητικό συμβούλιο να ασκήσει κατά των υπαιτίων μελών του την λεγόμενη εταιρική αγωγή με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που προκάλεσαν στην εταιρεία. Με τον τρόπο αυτό αποκαθίσταται και η ζημία που έμμεσα υπέστησαν οι μέτοχοι, ενώ επιπλέον αποτρέπεται ο κίνδυνος μη ικανοποίησης των εταιρικών δανειστών.

(4) Η εταιρική διακυβέρνηση

Το περιβάλλον εταιρικής διακυβέρνησης αναπτύσσεται και καθίσταται πιο τυπικό και αυστηρό. Οι εταιρείες που αντιμετωπίζουν τη συμμόρφωση με τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης ως ένα περιττό έξοδο καθίστανται ευάλωτες και ο κίνδυνος προσωπικών αγωγών εναντίον των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων τους θα αυξάνεται συνεχώς. Βέβαια η τυπική απλώς υιοθέτηση των πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης, π.χ. η σύσταση επιτροπών χωρίς ουσιαστική εξουσία, είναι περισσότερο επικίνδυνη διότι δημιουργεί μια ψευδαίσθηση ασφάλειας στους συμβούλους. Στην πραγματικότητα η εταιρική διακυβέρνηση απαιτεί συνεχή προσοχή, η οποία πρέπει να επικεντρώνεται στην εφαρμογή των κανόνων παρά στους ίδιους τους κανόνες.

Οι αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης, που διαμορφώνονται είτε ως νομοθέτημα είτε ως κώδικας δεοντολογίας, προδιαγράφουν βαρύτερες υποχρεώσεις για τους συμβούλους. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι διατάξεις που απαιτούν από το διοικητικό συμβούλιο να διατηρεί υγιές σύστημα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να διασφαλίζεται η επένδυση των μετόχων και η περιουσία της εταιρείας. Η παράλειψη συμμόρφωσης θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως παράβαση καθήκοντος και να προκαλέσει την καταχώριση αγωγών εναντίον τους.

Ο γενικός κανόνας του αγγλοσαξονικού κοινού δικαίου είναι ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι δεν ευθύνονται από κοινού και κεχωρισμένως, όπως οι συνέταιροι ή οι εμπιστευματοδόχοι, και καθιερώνει την ατομική ευθύνη των μελών των διοικητικών συμβουλίων. Με άλλα λόγια αν κάποιος διοικητικός σύμβουλος υπέχει προσωπική ευθύνη για παράβαση καθήκοντος, δεν σημαίνει ότι ευθύνονται αυτόματα και τα άλλα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

Οι σχετικές Ευρωπαϊκές Οδηγίες είναι πιο ριζοσπαστικές από το κοινό δίκαιο. Καθιστούν τους συμβούλους και άλλους αξιωματούχους υπεύθυνους από κοινού και κεχωρισμένως για παράβαση που διαπράττεται από οποιοδήποτε από αυτούς. Η επιρροή αυτή παρατηρείται και στον κυπριακό Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης, που στο άρθρο Α.1.9. διαλαμβάνει ότι:

«Το Διοικητικό Συμβούλιο θα πρέπει να λειτουργεί με βάση την αρχή της συλλογικής ευθύνης και καμία κατηγορία μελών του δεν θα πρέπει να διαφοροποιείται ως προς την ευθύνη από κάποια άλλη. (Κάποια μέλη – εκτελεστικά ή μη εκτελεστικά – ίσως αναλαμβάνουν ιδιαίτερες αρμοδιότητες όσον αφορά συγκεκριμένα ζητήματα, για τις οποίες λογοδοτούν στο Διοικητικό Συμβούλιο που συνεδριάζει εν απαρτία. Ανεξαρτήτως των ιδιαιτέρων αυτών αρμοδιοτήτων που δίδονται σε ορισμένα μέλη του, το Διοικητικό Συμβούλιο ως σύνολο, έχει την ευθύνη για την εκπλήρωση των καθηκόντων του.)»

Στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν προχωρήσει ένα βήμα πιο μπροστά. Ο Συνδυασμένος Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης τροποποιήθηκε τον Ιούλιο του 2003 με την προσθήκη της διάταξης Α.1.15 που προτρέπει τις εταιρείες να εξασφαλίσουν κατάλληλη ασφαλιστική κάλυψη σε σχέση με αγωγές εναντίον των διοικητικών συμβούλων τους.

Η ασφάλιση της ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων θεωρείται πλέον ζήτημα βέλτιστης πρακτικής μέσα στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης.

(5) Υποχρεωτική ασφάλιση

Η Ρουμανία είναι η πρώτη Ευρωπαϊκή χώρα που έχει καταστήσει υποχρεωτική για τις εταιρείες την ασφάλιση της ευθύνης των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων. Δεν καθορίζεται η φύση ή το εύρος της απαιτούμενης κάλυψης, όμως η νομοθεσία καθιστά υποχρεωτική την αγορά ασφαλιστηρίου D&O για όλους τους διοικητικούς συμβούλους μετοχικών εταιρειών, δημόσιων και ιδιωτικών.

**Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ
ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ
ΚΑΙ
ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ**

But what about the board? These guys were the illustrious guardians of the Ford Motor Company. They were supposed to constitute checks and balances to prevent flagrant abuse of power by top management. But it seems to me their attitude was: "As long as we're taken care of, we'll follow the leader". There's one mystery I want to unravel before I die:

How can those board members sleep at night?

LEE IACOCCA
in his autobiography

*In my darkest moments when I couldn't sleep at night,
it was a comfort to know ... I had insurance.*

Comments from a leading solicitor

(1) Η προστασία που προσφέρει η ασφαλιστική κάλυψη

Το εύλογο ερώτημα που προκύπτει ύστερα από την παράθεση της πληθώρας των νομοθεσιών που δημιουργούν ποινική, διοικητική ή αστική ευθύνη είναι τι μπορούν να κάνουν τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων, οι γραμματείς και τα διευθυντικά στελέχη για να προστατέψουν την προσωπική τους περιουσία. Η απάντηση είναι ότι μπορούν να εξασφαλίσουν κάλυψη της ευθύνης τους για οικονομική ζημιά που προκαλούν σε τρίτα μέρη με ασφαλιστήριο Ευθύνης Συμβούλων και Αξιωματούχων γνωστό με το ακρωνύμιο D&O (Directors and Officers Liability Insurance).

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι υπάρχει μια επικάλυψη μεταξύ της εταιρικής κάλυψης μέσω του καταστατικού και της ασφάλισης D&O. Στην πραγματικότητα η ασφάλιση D&O είναι ευρύτερη από την κάλυψη που μπορεί κατά νόμο να παράσχει η εταιρεία. Οι σημαντικότερες διαφορές μεταξύ των δύο είναι οι εξής:

- Τόσο η ασφάλιση D&O όσο και η εταιρική κάλυψη μπορούν να καλύψουν έξοδα υπεράσπισης. Όμως, τα έξοδα υπεράσπισης δυνάμει της εταιρικής κάλυψης μπορούν να καταβληθούν μόνο ύστερα από την απόρριψη της αγωγής ή την αθώωση του διοικητικού συμβούλου. Τα έξοδα υπεράσπισης δυνάμει της ασφάλισης D&O μπορούν να καταβάλλονται προκαταβολικά κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης της απαίτησης ή της εκδίκασης της υπόθεσης με την έγκριση της ασφαλιστικής εταιρείας, την οποία δεν θα καθυστερεί ή κατακρατεί παράλογα.
- Τόσο η ασφάλιση D&O όσο και η εταιρική κάλυψη μπορούν να καλύψουν αποζημιώσεις επικασθείσες υπέρ τρίτων μερών. Όμως, μόνο η ασφάλιση D&O μπορεί να καλύψει αποζημιώσεις επικασθείσες εναντίον του διοικητικού συμβούλου υπέρ της ίδιας της εταιρείας.
- Η ασφάλιση D&O παρέχει μια εξωτερική πηγή χρηματοδότησης ανεξάρτητη από την εταιρεία και το κόστος της (το ασφάλιστρο) είναι μικρό σε σχέση με το όφελος. Η εταιρική κάλυψη επιβαρύνει τα περιουσιακά στοιχεία της ίδιας της εταιρείας.

Είναι θέμα της κάθε εταιρείας να αποφασίσει το επίπεδο της ασφαλιστικής κάλυψης D&O που θα αγοράσει και την έκταση οποιασδήποτε εταιρικής κάλυψης είναι διατεθειμένη να

προσφέρει στους διοικητικούς της συμβούλους. Η ασφάλιση D&O κατά κανόνα είναι η πρωταρχική προστασία που πρέπει να είναι διαθέσιμη. Η εταιρική κάλυψη θα πρέπει να αποτελεί ένα επιπρόσθετο επίπεδο προστασίας των διοικητικών συμβούλων στην περίπτωση που εξαντλείται το όριο ευθύνης του ασφαλιστή ή που η απαίτηση εξαιρείται από το ασφαλιστήριο. Η εταιρική κάλυψη από μόνη της μπορεί να έχει αρνητική αντιμετώπιση από τους επενδυτές. Μπορεί να θεωρήσουν ότι η εταιρεία προσφέρει τα περιουσιακά στοιχεία των μετόχων για να τα χρησιμοποιήσουν για προστασία τους οι διοικητικοί σύμβουλοι έναντι της δικής τους κακοδιαχείρισης. Επομένως, όταν παρέχεται εταιρική κάλυψη, θα ήταν λογικό να λαμβάνονται υπόψη και οι αντιλήψεις των μετόχων και οποιεσδήποτε άλλες περιστάσεις της εταιρείας.

Η κάλυψη της ευθύνης των συμβούλων και άλλων αξιωματούχων γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη την τελευταία εικοσαετία. Αρχικά την αγόραζαν πολυεθνικές εταιρείες, αλλά τώρα αποτελεί συνηθισμένο συμβόλαιο του ασφαλιστικού χαρτοφυλακίου των εταιρειών, δημόσιων και ιδιωτικών.

(2) Δημόσιες εταιρείες

Η ραγδαία εξάπλωση της ασφάλισης D&O στον πολιτισμένο κόσμο οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως:

- το απεριόριστο της ευθύνης των αξιωματούχων της εταιρείας,
- την επιρροή των Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- το τυπικό και αυστηρό περιβάλλον της εταιρικής διακυβέρνησης,
- τις σύγχρονες αντιλήψεις για καταλογισμό ευθύνης στους αξιωματούχους των εταιρειών και για περισσότερη διαφάνεια στους λογαριασμούς των εταιρειών,
- τη παγκοσμιοποίηση και ευρεία δημοσιότητα που λαμβάνουν οι αποτυχίες και τα εταιρικά σκάνδαλα.

Επιπλέον οι διοικητικοί σύμβουλοι αντιλαμβάνονται τις περιορισμένες δυνατότητες που έχουν οι εταιρείες να τους παράσχουν κάλυψη μέσω του καταστατικού. Ακόμη και αν η εταιρεία έχει συμβατική υποχρέωση να παράσχει κάλυψη, ο διοικητικός σύμβουλος είναι πιθανόν να περάσει μια τραυματική εμπειρία ανακαλύπτοντας πόσο γρήγορα μπορούν να τον εγκαταλείψουν η εταιρεία και οι πρώην συνάδελφοί του.

Στην Κύπρο η ανάγκη για την κάλυψη αυτή άρχισε να γίνεται επιτακτική από το 1999, τη χρονιά που άρχισε η μαζική δημοσιοποίηση εταιρειών στο Χρηματιστήριο. Η δημοσιοποίηση βάζει τέλος στα επιχειρηματικά μυστικά. Οι δημόσιες εταιρείες πρέπει να ανακοινώνουν οτιδήποτε αφορά τις εργασίες τους, τις συναλλαγές τους, τα οικονομικά τους στοιχεία, τις εξαγορές, συγχωνεύσεις, συμμαχίες και άλλα σχετικά. Κάθε εξάμηνο πρέπει να ανακοινώνουν τις ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις για τα αποτελέσματά τους. Η δημοσιοποίηση μιας εταιρείας συνεπάγεται κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των εμπλεκόμενων προσώπων (stakeholders). Η ανάγκη να μένουν ικανοποιημένοι οι μέτοχοι, να συγκρατούνται οι συνεργάτες και τα στελέχη της επιχείρησης και να μένουν ευχαριστημένοι οι πελάτες, επαυξάνει και καθιστά πιο περίπλοκες τις υποχρεώσεις των μελών του διοικητικού συμβουλίου έναντι όλων αυτών των εμπλεκόμενων προσώπων.

Ο αριθμός των συγχωνεύσεων και εξαγορών αναμένεται να αυξάνεται σταθερά και η οικονομική προστασία των διοικητικών συμβούλων που είναι υπεύθυνοι για την αγορά ή πώληση εταιρειών είναι ζωτικής σημασίας.

Η έκθεση σε κίνδυνο των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων άρχισε να κλιμακώνεται εδώ και μερικά χρόνια. Ξαφνικά, οι νέες νομοθεσίες και τα νέα πρότυπα εταιρικής διακυβέρνησης συσσωρεύουν περισσότερες ευθύνες στους ώμους τους. Η προσωπική περιουσία των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων βρίσκεται σε κίνδυνο τώρα περισσότερο παρά ποτέ. Δικαιολογημένα, ταλαντούχοι άνθρωποι διερωτώνται κατά πόσο αξίζει το κόπο να είναι κανείς διοικητικός σύμβουλος. Ο φόβος τέτοιων κινδύνων θα μπορούσε να προκαλέσει παράλυση στην οικονομία. Τόσο μεγάλοι είναι οι προσωπικοί κίνδυνοι σήμερα, ώστε πολλά ικανά άτομα απορρίπτουν προσκλήσεις για διορισμό σε συμβούλια, και πολλοί διοικητικοί σύμβουλοι και αξιωματούχοι συμπεριφέρονται με περισσότερη δειλία παρά ότι θα μπορούσαν υπό διαφορετικές συνθήκες.

Γι' αυτό και αποκτά ιδιαίτερη σημασία η προστασία της ασφάλισης η οποία θωρακίζει τους διοικητικούς συμβούλους και αξιωματούχους από ευθύνες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ανεπανόρθωτη ζημιά στην προσωπική τους περιουσία. Η ασφάλιση της ευθύνης των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων:-

- ενθαρρύνει τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα να αποδεχθούν διορισμό στο διοικητικό συμβούλιο,
- επιτρέπει στους συμβούλους να παίρνουν εμπορικά δικαιολογημένα ρίσκα χωρίς να το φόβο προσωπικής οικονομικής καταστροφής,
- καθιστά διαθέσιμο ένα ουσιαστικό κοινό ταμείο για αποζημίωση των θυμάτων αδικπραγίας (που είναι και η κλασική θεωρία της αναγκαιότητας της ασφάλισης γενικά), και
- αποθαρρύνει αγωγές χωρίς καλή βάση.

(3) Ιδιωτικές εταιρείες

Το ασφαλιστήριο ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων δεν απευθύνεται μόνο σε δημόσιες εταιρείες. Οι ιδιοκτήτες οικογενειακών εταιρειών κάποτε έχουν την εσφαλμένη αντίληψη ότι δεν χρειάζονται την κάλυψη του ασφαλιστηρίου. Αλλάζουν γνώμη βέβαια όταν αναγκαστούν να αντιμετωπίσουν απαίτηση και υφίστανται έξοδα υπεράσπισης ή, ακόμη χειρότερα, όταν καταβάλλουν αποζημιώσεις ή συμβιβαστικό ποσό.

Όπως είδαμε στο κεφάλαιο Πιθανοί Απαιτητές οι διοικητικοί σύμβουλοι ιδιωτικών εταιρειών μπορούν να εναχθούν από αριθμό απαιτητών για διάφορους λόγους. Όταν τα περιουσιακά στοιχεία μιας οικογένειας είναι δεσμευμένα σε μια ιδιωτική εταιρεία, η ανασφάλιστη απώλεια μπορεί να είναι καταστροφική. Όταν εναχθούν οι διοικητικοί σύμβουλοι, η πρώτη γραμμή προστασίας της προσωπικής τους περιουσίας είναι η κάλυψη από την εταιρεία. Όταν η εταιρεία ανήκει σε αυτούς τους ίδιους τους διοικητικούς συμβούλους, η κάλυψη ουσιαστικά παρέχεται από τις τσέπες τους. Ανάλογα με το μέγεθος της απαίτησης και το βάθος της τσέπης τους, η παράλειψη να ασφαλιστεί η εταιρεία θα μπορούσε να οδηγήσει σε πτώχευση.

Εξάλλου όταν κάτι δεν πάει καλά στην εταιρεία, συχνά οι διοικητικοί σύμβουλοι ενάγονται μαζί με την εταιρεία ως συνεναγόμενοι και τότε θα πρέπει να αναθέσουν την υπόθεση σε δικηγόρο για χειριστεί την υπεράσπισή τους και να αναλάβουν οποιαδήποτε προσωπική ευθύνη τους καταλογιστεί. Αν η εταιρεία δεν έχει τους οικονομικούς πόρους να καλύψει το διοικητικό σύμβουλο ή δεν δικαιούται να τον καλύψει, η ασφάλιση καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική.

Συνοπτικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι ιδιωτικών εταιρειών έχουν ανάγκη της ασφάλισης της ευθύνης τους για τους εξής λόγους:

- Η εμπλοκή τους στις καθημερινές εργασίες καθιστά τους διοικητικούς συμβούλους ιδιαίτερα ευάλωτους σε απαιτήσεις από υπαλλήλους.
- Η πιθανότητα απαιτήσεων για διακρίσεις σε βάρος πελατών.
- Οι πολύπλοκες απαιτήσεις από ανταγωνιστές, όπως για παράβαση των κανόνων προστασίας του ανταγωνισμού και για αθέμιτο ανταγωνισμό, εναντίον των διοικητικών συμβούλων μπορούν να δημιουργήσουν πανύψηλα έξοδα υπεράσπισης και κόστα συμβιβασμού.
- Οι διερευνήσεις από κυβερνητικές και εποπτικές αρχές μπορούν να δημιουργήσουν υπέρογκα έξοδα υπεράσπισης – ακόμη και αν δεν αποδειχθεί οποιαδήποτε παράβαση.
- Τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας μπορεί να είναι στενά συνδεδεμένα με την προσωπική περιουσία των διοικητικών συμβούλων, καθιστώντας ουσιαστική την προστασία των απαιτήσεων που εγείρονται αποκλειστικά εναντίον της εταιρείας.
- Όταν η εταιρεία δεν δύναται να καλύψει τους διοικητικούς συμβούλους, ο ασφαλιστής μπορεί να προσφέρει την κάλυψη αντ' αυτής.
- Οι μέτοχοι ιδιωτικών εταιρειών συχνά καταχωρούν αγωγές για ανεπαρκή ή ανακριβή αποκάλυψη σε οικονομικές εκθέσεις και καταστάσεις που περιλαμβάνονται σε έγγραφα ιδιωτικής τοποθέτησης.
- Η ασφάλιση μπορεί να προστατέψει τα περιουσιακά στοιχεία των συζύγων των διοικητικών συμβούλων καθώς και την κληρονομία που καταλείπουν.
- Με την ασφάλιση σε ισχύ, οι διοικητικοί σύμβουλοι μπορούν να επικεντρωθούν στη διεύθυνση των υποθέσεων της εταιρείας παρά στη διαχείριση παρατεταμένων δικαστικών αγώνων.
- Η ασφάλιση της ευθύνης των διοικητικών συμβούλων προσφέρει καλή προστασία σε μια ιδιωτική εταιρεία κατά τη διαδικασία αρχικής δημόσιας πρόσκλησης και μετατροπής της σε δημόσια εταιρεία.

Προφανώς οι διοικητικοί σύμβουλοι ιδιωτικών εταιρειών θα πρέπει να μεριμνήσουν να εξασφαλίσουν την κάλυψη της ασφάλισης, διαφορετικά θέτουν σε κίνδυνο την προσωπική τους περιουσία και ίσως να παραμείνει πολύ λίγη για να κληροδοτηθεί στην επόμενη γενεά.

(4) Οργανισμοί δημοσίου δικαίου

Προσωπικές ευθύνες δεν έχουν μόνο οι διοικητικοί σύμβουλοι εταιρειών που είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, έχουν και οι διοικητικοί σύμβουλοι οργανισμών δημοσίου δικαίου. Οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ιδρύονται διά νόμου προς το δημόσιο συμφέρον

και τα κεφάλαιά τους είτε παρέχονται είτε είναι εγγυημένα από τη Δημοκρατία (άρθρο 122 του Συντάγματος). Κατά τις πρώτες δεκαετίες της Κυπριακής Δημοκρατίας ορισμένοι οργανισμοί δημοσίου δικαίου θεωρούνταν κοινής ωφελείας και απολάμβαναν μονοπωλιακά προνόμια. Σήμερα πολλοί οργανισμοί δημοσίου δικαίου ασκούν επιχείρηση σε ανταγωνιστικό περιβάλλον, δηλαδή ανταγωνιζόμενοι τις εταιρείες ιδιωτικού δικαίου (π.χ. ΑΗΚ, ΑΤΗΚ ή cyta, ΡΙΚ, ΘΟΚ, Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Αγγλική Σχολή).

Οι διοικητικοί σύμβουλοι οργανισμών δημοσίου δικαίου οφείλουν γενικά καθήκοντα που βασίζονται στο κοινό δίκαιο και πιο εξειδικευμένα καθήκοντα που βασίζονται στους ιδρυτικούς νόμους των οργανισμών. Όσον αφορά τα γενικά καθήκοντα δεν έχει αναπτυχθεί επαρκής νομολογία και σύμφωνα με την έκθεση Personal Liability in Public Service Organizations – A Legal Research Study for the Committee on Standards in Public Life (1998) εφαρμόζονται κατ' αναλογία τα καθήκοντα που ισχύουν για διοικητικούς συμβούλους εταιρειών ιδιωτικού δικαίου και κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες:

- (i) Καθήκον να ενεργεί εκ μέρους του οργανισμού: αφορά το βαθμό κατά τον οποίο απαιτείται ο διοικητικός σύμβουλος να αναμιγνύεται στις υποθέσεις του οργανισμού και να αναλαμβάνει προσωπική ευθύνη γι' αυτές.
- (ii) Καθήκον δεξιοτήτας και επιμέλειας: αφορά το βαθμό δεξιοτήτας (δηλ. την ειδικότητα, την εμπειρία ή την ικανότητα) και το βαθμό επιμέλειας (την προσοχή και το ενδιαφέρον) που απαιτούνται για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου.
- (iii) Καθήκον πίστης: αναφέρεται στους περιορισμούς στην άσκηση των εξουσιών τους έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι οι διοικητικοί σύμβουλοι ενεργούν με αφοσίωση και καλή πίστη προς τον οργανισμό όταν εκτελούν οποιοδήποτε έργο τους ανατεθεί.
- (iv) Ευθύνες διακυβέρνησης: αναφέρονται στο καθήκον να ενεργεί ο διοικητικός σύμβουλος με δέουσα εξουσιοδότηση και να βεβαιώνεται ότι ο οργανισμός ενεργεί μέσα στα πλαίσια των ιδρυτικών νόμων και των κανονισμών τους.
- (v) Ευθύνη εκ προστήσεως: αφορά την ευθύνη του διοικητικού συμβούλου για τις ενέργειες του προσωπικού και των αντιπροσώπων του οργανισμού.

Ορισμένοι οργανισμοί δημοσίου ήδη ιδρύουν εταιρείες ιδιωτικού δικαίου για διάφορους σκοπούς, όπως άσκηση επιχείρησης, έρευνα κλπ. Η ευθύνη των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων καθώς και των διευθυντικών στελεχών των οργανισμών δημοσίου δικαίου επαυξάνεται όταν καλούνται να υπηρετήσουν και ως διοικητικοί σύμβουλοι των θυγατρικών εταιρειών του οργανισμού.

Ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους – ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου - ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι κατευθυντήριες γραμμές για την εταιρική διακυβέρνηση δημοσίων επιχειρήσεων που έχουν εκδοθεί από τον Οργανισμό για Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ) το 2005 (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-owned Enterprises). Σύμφωνα με τον κώδικα αυτό το διοικητικό συμβούλιο της δημόσιας επιχείρησης πρέπει να ενεργεί με ακεραιότητα και να είναι υπόλογο για τις πράξεις του. Πρέπει να έχει καθαρή εντολή και τελική ευθύνη για την απόδοση της επιχείρησης. Το συμβούλιο πρέπει να είναι πλήρως υπόλογο στους ιδιοκτήτες, να ενεργεί προς το καλύτερο συμφέρον της επιχείρησης και να μεταχειρίζεται δίκαια όλους τους μετόχους.

Οι εξελίξεις της σύγχρονης εποχής ίσως θα δικαιολογούσαν τη μετατροπή όλων των δημόσιων επιχειρήσεων σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, έστω και αν το κράτος θα είναι ο μοναδικός ιδιοκτήτης - μέτοχος. Η μετατροπή σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου εμπεριέχει σημαντικά ωφέληματα όπως για παράδειγμα αποφυγή των αγκυλώσεων του δημοσίου δικαίου σε σχέση με αγορές αγαθών και υπηρεσιών και με τις προσλήψεις και προαγωγές προσωπικού. Η υπαγωγή των δημόσιων επιχειρήσεων στο εταιρικό δίκαιο θα εξαλείψει οποιαδήποτε πλάνη περί ανυπαρξίας προσωπικής ευθύνης των διοικητικών συμβούλων και της πίστης ότι ο διορισμός από μόνος του τους θέτει στο απυρόβλητο. Θα υποβοηθήσει τους διοικητικούς συμβούλους να αντιληφθούν πόσο σοβαρό θέμα είναι η προσωπική τους ευθύνη που μπορεί να προκύψει όταν ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως διοικητικοί σύμβουλοι. Τέτοιο καθεστώς ιδιωτικού δικαίου διαθέτουν στην Ελλάδα οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ) σύμφωνα με το Νόμο υπ' αριθ. 3429 του 2005.

Εν πάση περιπτώσει οι ασφαλιστικές εταιρείες έχουν σχεδιάσει και ασφαλιστήριο D&O που να καλύπτει την ευθύνη των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων οργανισμών δημοσίου δικαίου, αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμων και κοινοτήτων) και άλλων μη κερδοσκοπικών οργανισμών, δηλαδή οργανισμών που δεν διανέμουν κέρδη στα μέλη τους (λέσχες, σωματεία και φιλανθρωπικά ιδρύματα).

Σημειώνεται ότι οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου, οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης και οι άλλοι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί δεν έχουν κατά νόμο εξουσία να καλύπτουν τους διοικητικούς τους συμβούλους σε σχέση με την προσωπική τους ευθύνη που πιθανόν να προκύψει όταν ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Δεν έχουν καν την δυνατότητα που έχουν οι εταιρείες να παρέχουν την περιορισμένη κάλυψη που τους επιτρέπει το άρθρο 197 του περί Εταιρειών Νόμου. Ούτε οι διοικητικοί σύμβουλοι τέτοιων οργανισμών δικαιούνται να ζητήσουν απαλλαγή από το δικαστήριο, όπως δικαιούνται οι διοικητικοί σύμβουλοι εταιρειών δυνάμει του άρθρου 383 του περί Εταιρειών Νόμου.

Οι προσωπικές ευθύνες των διοικητικών συμβούλων οργανισμών δημοσίου δικαίου, αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων μη κερδοσκοπικών οργανισμών ίσως να μην αποτελούν θέμα το οποίο να γίνεται εύκολα αντιληπτό λόγω των πεποιθήσεων που επικρατούν, όμως παραμένει αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η ασφάλιση D&O αποτελεί την πιο αξιόπιστη λύση για την κάλυψη τους.

(5) Κριτήρια αξιολόγησης του κινδύνου

Οι ασφαλιστικές εταιρείες προβαίνουν σε αξιολόγηση του κινδύνου πριν αποδεχθούν να ασφαλίσουν την ευθύνη των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων. Η αξιολόγηση του κινδύνου δεν διέπεται από σταθερούς και γενικά αποδεκτούς κανόνες, εξαρτάται από την εξέλιξη της νομοθεσίας, της εμπορικής πρακτικής, της στατιστικής ανάλυσης, αλλά και από τη διαφορετική αντιμετώπιση και φιλοσοφία της κάθε ασφαλιστικής εταιρείας. Τα πιο σημαντικά από τα κριτήρια που χρησιμοποιούν οι ασφαλιστές είναι τα κατωτέρω.

(α) Η χρονική διάρκεια που ασκεί επιχείρηση η εταιρεία

Οι καινούριες εταιρείες αποτυγχάνουν πιο συχνά τα πρώτα δύο με τρία χρόνια κυρίως λόγω απειρίας των διοικητικών συμβούλων, της επιθετικής τους πολιτικής ή των δύσκολων συνθηκών της αγοράς (π.χ. της φούσκας του χρηματιστηρίου, της οικονομικής ύφεσης, της κατάρρευσης της αγοράς ακινήτων). Οι ασφαλιστές αντιμετωπίζουν πιο ευνοϊκά εταιρείες με κάποια χρονική διάρκεια και σταθερή παρουσία στην αγορά.

(β) Ο αριθμός των εκδομένων μετοχών και ο αριθμός εκείνων που κατέχουν οι σύμβουλοι

Ο συνολικός αριθμός των μετόχων και η ταυτότητα και το ποσοστό των μεγαλομετόχων και των διοικητικών συμβούλων που κατέχουν μετοχές είναι πληροφορίες αυτές δίνουν μια ένδειξη ως προς το ποιοι μπορούν να κινήσουν αγωγές ως μέτοχοι. Για να αποδεχθεί τον κίνδυνο ο ασφαλιστής μπορεί να εξαιρέσει τις απαιτήσεις που εγείρονται από μεγαλομετόχους που έχουν τον έλεγχο της εταιρείας (major shareholder exclusion).

(γ) Πρόσφατες ουσιαστικές αλλαγές στην εταιρεία ή το μετοχικό κεφάλαιο, ή αλλαγές που αναμένονται στο εγγύς μέλλον

Ο κίνδυνος αυξάνει για εταιρείες που επιδίδονται σε εξαγορές, που αντλούν νέα κεφάλαια, που συγχωνεύονται ή εξαγοράζονται, που πωλούν μεγάλο μέρος των περιουσιακών τους στοιχείων.

(δ) Πρόσφατες αλλαγές στο διοικητικό συμβούλιο.

Η παραίτηση ή ο διορισμός συγκεκριμένων προσώπων μπορεί να σημαίνει δυσαρμονία και να αυξάνει την πιθανότητα αλληλοκατηγοριών και δικαστικών μαχών.

(ε) Έκθεση στον κίνδυνο σε άλλες χώρες

Η έκθεση σε κινδύνους σε ανεπτυγμένες χώρες όπως η Βόρειος Αμερική μπορεί να συνεπάγεται συχνές και ακριβές απαιτήσεις. Ο ασφαλιστής θα πρέπει να αποφασίσει σε τέτοιες περιπτώσεις αν θα χρεώσει περισσότερο ασφάλιστρο ή να περιορίσει ή να εξαιρέσει απαιτήσεις κάτω από τη δικαιοδοσία ορισμένων χωρών.

(στ) Ιστορικό απαιτήσεων και περιστάσεων που μπορούν να προκαλέσουν την έγερση απαιτήσεων

Η συχνότητα και η σοβαρότητα των απαιτήσεων που υποβλήθηκαν στο παρελθόν ή των περιστάσεων του παρελθόντος που θα μπορούσαν να προκαλέσουν απαιτήσεις είναι ενδεικτικές για το τι θα πρέπει να αναμένεται στο μέλλον.

(ζ) Κατά πόσο έχει απορριφθεί πρόταση για ασφάλιση από άλλο ασφαλιστή ή έχει ακυρωθεί υφιστάμενο ασφαλιστήριο από άλλο ασφαλιστή

Η αρνητική στάση άλλου ασφαλιστή είναι σοβαρό θέμα προς διερεύνηση. Δημιουργεί βάσιμες υπόνοιες ότι η εταιρεία αποτελεί ανεπιθύμητο κίνδυνο για οποιοδήποτε ασφαλιστή.

(η) Η οικονομική κατάσταση της εταιρείας

Τα οικονομικά προβλήματα είναι η αιτία των περισσότερων απαιτήσεων. Όταν η εταιρεία είναι ικανή να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς τους μετόχους της, τους εργοδοτούμενούς της, τους πιστωτές της, τους τραπεζίτες της, τους πελάτες της και τις εποπτικές αρχές, οι πιθανότητες να αντιμετωπίσουν οι σύμβουλοι απαιτήσεις και αγωγές είναι λιγότερες. Γι' αυτό οι ασφαλιστές προτιμούν εταιρείες με υγιές οικονομικό υπόβαθρο.

(θ) Οι επιφυλάξεις των ελεγκτών στις οικονομικές καταστάσεις

Είναι σοβαρές δηλώσεις που αποκαλύπτουν τις εμφανείς αδυναμίες της εταιρείας, ιδιαίτερα όταν αναφέρονται αρνητικά στη δυνατότητά της να συνεχίσει ως δρώσα οικονομική μονάδα.

(ι) Διάφορες αναλογίες (ratios)

Τέτοιες αναλογίες χρησιμοποιούν οι λογιστές / ελεγκτές για αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας. Οι ασφαλιστές χρησιμοποιούν αυτού του είδους ανάλυση συγκρίνοντας τα αποτελέσματα με τα δεδομένα παρόμοιων εταιρειών για να εξαγάγουν συμπεράσματα ως προς την οικονομική κατάσταση της εταιρείας.

ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ

Failed leaders were being revealed in every walk of life ... sad examples of excess, greed, and cynicism. I was profoundly disappointed at how frequently the graduates of some of our finest business and law schools were involved, in one way or another, in the cases being brought before the Stock Exchange Commission. Surely we could do better.

JOHN SHAD

former chairman of the SEC

Οι επόμενες παράγραφοι παρουσιάζουν ακροθιγώς τις κλασσικές πρόνοιες που περιέχονται σε ένα ασφαλιστήριο ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων και δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως απόπειρα καθορισμού των όρων, προϋποθέσεων και εξαιρέσεων που αφορούν την πιθανή παροχή κάλυψης. Η κάθε ασφαλιστική εταιρεία διαθέτει το δικό της λεκτικό και γι' αυτό οι ενδιαφερόμενοι συμβουλευονται να μελετήσουν το συγκεκριμένο λεκτικό πριν να εξάγουν οποιαδήποτε συμπεράσματα.

(1) Ποιος είναι ο ασφαλισμένος

Το ασφαλιστήριο είναι σχεδιασμένο για να προσφέρει προστασία σε φυσικά πρόσωπα που ήταν, είναι ή καθίστανται κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης σε σχέση με τη συγκεκριμένη εταιρεία που αγοράζει την ασφάλιση, την κάτοχο του ασφαλιστηρίου:

- διοικητικοί σύμβουλοι,
- αξιωματούχοι,
- εργοδοτούμενοι με διευθυντική ιδιότητα,

αλλά μόνο όταν και στην έκταση που ενεργούν για και εκ μέρους της εταιρείας – κατόχου του ασφαλιστηρίου.

Επίσης καλύπτει το/τη σύζυγο ή νόμιμο αντιπρόσωπο των πιο πάνω προσώπων σε σχέσεις με πράξεις, σφάλματα ή παραλείψεις τους.

Η κάλυψη παρέχεται σε περιεκτική βάση και καλύπτει όλους τους πρώην, νυν και μελλοντικούς διοικητικούς συμβούλους (de jure, de facto και σκιώδεις), τους αξιωματούχους και τους εργοδοτούμενους της συγκεκριμένης εταιρείας. Παρόλον που μια εταιρεία μπορεί να υπηρετεί ως διοικητικός σύμβουλος ή αξιωματούχος άλλης εταιρείας, η κάλυψη περιορίζεται σε φυσικά πρόσωπα.

Το ασφαλιστήριο δεν καλύπτει όλους τους αξιωματούχους, εξαιρούνται οι εξωτερικοί ελεγκτές, οι παραλήπτες και οι εκκαθαριστές.

Στο κεφάλαιο αυτό ο όρος διοικητικός σύμβουλος γενικά θα χρησιμοποιείται υπό ευρεία έννοια και θα αναφέρεται σε όλα τα φυσικά πρόσωπα που θεωρούνται ασφαλισμένα δυνάμει του ασφαλιστηρίου.

(2) Η βασική ασφαλιστική κάλυψη της προσωπικής ευθύνης

(α) Προσωπική αποζημίωση (*personal reimbursement*)

Η βασική ασφαλιστική κάλυψη παρέχεται σε σχέση με τη νομική ευθύνη του διοικητικού συμβούλου που προκύπτει από αδικοπραγία που διαπράττει ενόσω ενεργεί υπό την ιδιότητά του ως διοικητικός σύμβουλος. Στην ασφαλιστική ορολογία η ρήτρα προσωπικής αποζημίωσης είναι γνωστή και ως «Side A cover».

Για να ενεργοποιηθεί το ασφαλιστήριο πρέπει να συντρέχουν τέσσερις προϋποθέσεις:

- να υποβληθεί **απαίτηση** εναντίον του διοικητικού συμβούλου, η οποία μπορεί να είναι μια απλή επιστολή, αγωγή, ποινική δίωξη ή άλλη διοικητική διαδικασία,
- η απαίτηση να αφορά **αδικοπραγία**, δηλαδή οποιαδήποτε πραγματική ή ισχυριζόμενη πράξη, σφάλμα ή παράλειψη που προκύπτει αποκλειστικά εξαιτίας του καθεστώτος του ως διοικητικού συμβούλου,
- η αδικοπραγία να έχει προκαλέσει **απώλεια** στον απαιτητή, και
- ο διοικητικός σύμβουλος να υπέχει **νομική ευθύνη** να καταβάλει χρηματικό ποσό στον απαιτητή.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο ασφαλιστής αναλαμβάνει να πληρώσει το ποσό που ο ασφαλισμένος καθίσταται νομικά υπεύθυνος να καταβάλει. Το ποσό αυτό περιλαμβάνει:

- επιδικασθείσες αποζημιώσεις (περιλαμβανομένων τιμωρητικών και παραδειγματικών αποζημιώσεων),
- επιδικασθέντα έξοδα και τόκους,
- έξοδα υπεράσπισης (σε αγωγή ή σε ποινική δίωξη ή σε διοικητική διαδικασία),
- έξοδα διερεύνησης, και
- ποσά που καταβάλλονται στα πλαίσια διακανονισμού.

Τα έξοδα υπεράσπισης περιλαμβάνουν τις λογικές αμοιβές, κόστα και έξοδα σε σχέση με ανάκριση, υπεράσπιση ή διακανονισμό της απαίτησης. Επίσης περιλαμβάνουν τις λογικές αμοιβές, κόστα και έξοδα διαπιστευμένων ειδικών που προσλαμβάνονται μέσω του δικηγόρου υπεράσπισης για να προετοιμάσουν εκτίμηση, αναφορά, διάγνωση ή κατάρριψη μαρτυρίας σε σχέση με την υπεράσπιση της απαίτησης.

Τα έξοδα υπεράσπισης συνήθως αποτελούν το μεγαλύτερο κόστος της όλης διαδικασίας εναντίον του διοικητικού συμβούλου και διογκώνονται από την επιλογή του κατάλληλου δικηγορικού γραφείου, τις χρεώσεις του ανάλογα με τη σοβαρότητα της υπόθεσης και τις ώρες που αφιερώνει στην υπόθεση και την απασχόληση μαρτύρων με ειδίκευση στα επίδικα θέματα. Η πολυπλοκότητα σε πολλές τέτοιες υποθέσεις απαιτεί την πρόσληψη ειδικών όπως λογιστών, φορολογικών συμβούλων, ιδιωτικών ντετέκτιβ, αναλυτών, αναλογιστών και νομικών.

Ο ασφαλιστής δεν θα καταβάλει πρόστιμα και άλλες χρηματικές κυρώσεις, φόρους, ποσά που αντιπροσωπεύουν το κόστος του χρόνου του ίδιου του ασφαλισμένου, γενικά έξοδα (overhead expenses) της εταιρείας που είναι κάτοχος του ασφαλιστηρίου ή ποσά που δεν θεωρούνται ασφαλισίμα δυνάμει του νόμου.

(β) Εταιρική αποζημίωση (company reimbursement)

Αν ο διοικητικός σύμβουλος δικαιούται κάλυψη από την εταιρεία του, ο ασφαλιστής θα καταβάλει τα εν λόγω ποσά εκ μέρους της εταιρείας κάτω από τη ρήτρα εταιρικής αποζημίωσης. Στην ασφαλιστική ορολογία είναι γνωστή και ως «Side B cover».

Τέτοια κάλυψη μπορεί να παραχωρηθεί δυνάμει συμβατικού δικαιώματος ή με διάταγμα του δικαστηρίου ή ως εκούσια πληρωμή εκ μέρους της εταιρείας (νοουμένου ότι έχει την απαραίτητη εξουσία και τα διαθέσιμα κεφάλαια). Η διαφορά μεταξύ των δύο ρητρών είναι ότι ο ασφαλιστής είναι πιθανόν να επιβάλει μεγαλύτερο ποσό απαλλαγής κάτω από την εταιρική αποζημίωση παρά κάτω από την προσωπική αποζημίωση.

(3) Η κάλυψη της εταιρικής ευθύνης

Είναι συνηθισμένο φαινόμενο ο ενάγων να ενάγει τόσο την εταιρεία όσο και ένα ή περισσότερους διοικητικούς συμβούλους ως συνεναγόμενους με τον ισχυρισμό ότι είναι συναδικοπραγούντες διότι η εταιρεία φέρει ευθύνη εκ προστήσεως για τις ενέργειες εκτελεστικού διοικητικού συμβούλου ή διότι η εταιρεία και οι διοικητικοί σύμβουλοι ενήργησαν συντονισμένα.

Αυτός είναι ένας από τους λόγους που ορισμένα ασφαλιστήρια παρέχουν, εκτός από την κάλυψη της προσωπικής ευθύνης των διοικητικών συμβούλων, και κάλυψη της ευθύνης της ίδιας της εταιρείας γνωστή και ως κάλυψη οντότητας (entity cover).

Η κάλυψη οντότητας καλύπτει την ευθύνη της εταιρείας για αδικοπραγία και μπορεί να εμπλουτιστεί και με κάλυψη των εξόδων υπεράσπισης για ρύπανση, με κάλυψη των εξόδων υπεράσπισης για παράβαση σύμβασης, με κάλυψη απαιτήσεων τρίτων λόγω ανεντιμότητας των υπαλλήλων της εταιρείας, με κάλυψη των απαιτήσεων που αφορούν κλοπή της εταιρικής ταυτότητας και κάλυψη εξόδων για μετριασμό των επιδράσεων επεισοδίου κρίσης.

Το επεισόδιο κρίσης μπορεί να είναι αιφνίδιος θάνατος ή καταδίκη διοικητικού συμβούλου, απώλεια μεγάλου πελάτη, βία στο χώρο εργασίας, διείσδυση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ανάκληση προϊόντος, καταστροφή προκληθείσα από άνθρωπο, ανάκριση καταδολίευσης ή απαίτηση εναντίον της εταιρείας.

(4) Ευθύνη εργοδοτικών πρακτικών

Η βασική ασφαλιστική κάλυψη μπορεί να καλύπτει και την προσωπική ευθύνη του διοικητικού συμβούλου που προκύπτει από αδικοπραγία σε σχέση με την εργοδότηση οποιουδήποτε προσώπου από την εταιρεία ή με παρενόχληση ή διάκριση σε βάρος οποιουδήποτε προσώπου που δεν εργοδοτείται από την εταιρεία.

Η κάλυψη της εταιρείας για ευθύνη εργοδοτικών πρακτικών προσφέρεται είτε με εξειδικευμένο ασφαλιστήριο είτε ως μέρος του ασφαλιστηρίου ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων.

Αν αγοραστεί, το ασφαλιστήριο θα καλύπτει και την ευθύνη της ασφαλισμένης εταιρείας που προκύπτει από αδικοπραγία:

- σε σχέση με την εργοδότηση οποιουδήποτε προσώπου από την εταιρεία (π.χ. για παράνομη απόλυση, εξαναγκασμό σε παραίτηση, σεξουαλική παρενόχληση, διάκριση λόγω ηλικίας, φύλου, εθνικότητας, θρησκείας, αναπηρίας), ή
- σε σχέση με παρενόχληση ή διάκριση σε βάρος οποιουδήποτε προσώπου που δεν εργοδοτείται από την εταιρεία (π.χ. πελάτη, επισκέπτη, προμηθευτή).

(5) Οι επεκτάσεις της κάλυψης

Ορισμένες καλύψεις προσφέρονται ως επεκτάσεις της βασικής κάλυψης. Η κάθε ασφαλιστική εταιρεία συντάσσει και επιλέγει τις επεκτάσεις που είναι διατεθειμένη να προσφέρει και γι' αυτό η αναφορά περιορίζεται στις πιο συνηθισμένες επεκτάσεις.

(α) Διοικητικός σύμβουλος ξένης οντότητας (outside entity director)

Το ασφαλιστήριο επεκτείνεται ώστε να καλύπτει την προσωπική ευθύνη φυσικών προσώπων που υπηρετούν κατά συγκεκριμένη παράκληση της ασφαλισμένης εταιρείας ως μέλη διοικητικού συμβουλίου άλλης εταιρείας, π.χ σε εταιρεία όπου η ασφαλισμένη εταιρεία έχει κάποιο συμφέρον.

Η επέκταση αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη:

- σε εταιρείες παροχής εταιρικών υπηρεσιών (corporate service providers) οι οποίες διορίζουν διοικητικούς συμβούλους στα συμβούλια των εταιρειών των πελατών τους,
- σε εταιρείες επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capital companies) που διορίζουν διοικητικούς συμβούλους στα συμβούλια των εταιρειών στις οποίες επενδύουν,
- σε εταιρείες που συμμετέχουν σε κοινοπραξία (joint venture) και διορίζουν διοικητικούς συμβούλους στο συμβούλιο της κοινοπρακτικής εταιρείας,
- σε εταιρείες που επιχορηγούν φιλανθρωπικό ίδρυμα και διορίζουν διοικητικούς συμβούλους στο συμβούλιο του ιδρύματος.

Η επέκταση καλύπτει την προσωπική ευθύνη των διορισμένων διοικητικών συμβούλων (nominee directors) για τις αδικοπραγίες που διαπράττουν υπό την ιδιότητά τους ως διοικητικοί σύμβουλοι της εταιρείας του πελάτη.

Η επέκταση, βέβαια, καλύπτει μόνο την ευθύνη των διοικητικών συμβούλων που διορίζονται από την ασφαλισμένη εταιρεία, δεν καλύπτει την ευθύνη των άλλων διοικητικών συμβούλων της εταιρείας του πελάτη. Για να καλυφθεί η ευθύνη όλων των διοικητικών συμβούλων της εταιρείας του πελάτη, θα πρέπει να αγοράσει η ίδια δικό της ασφαλιστήριο ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων.

(β) Θυγατρικές εταιρείες

Το ασφαλιστήριο καλύπτει, εκτός από την εταιρεία που είναι κάτοχος του ασφαλιστηρίου, τις θυγατρικές της εταιρείες και τα συμβούλιά τους. Θυγατρική είναι η εταιρεία της οποίας η ασφαλισμένη εταιρεία ελέγχει τη σύνθεση του διοικητικού της συμβουλίου ή ελέγχει περισσότερα από τα μισά δικαιώματα ψήφων των μετόχων.

Η κάλυψη αφορά τις υφιστάμενες αλλά και τις νέες θυγατρικές εταιρείες, δηλαδή εκείνες που αποκτά η ασφαλισμένη εταιρεία κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης.

(γ) Εταιρική ανθρωποκτονία

Ο ασφαλιστής αναλαμβάνει να καταβάλει έξοδα υπεράσπισης και άλλα σχετικά έξοδα αναφορικά με ποινική δίωξη της εταιρείας για ανθρωποκτονία.

(δ) Πρόσθετη περίοδος γνωστοποίησης

Αν δεν ανανεωθεί το ασφαλιστήριο, η ασφαλισμένη εταιρεία δικαιούται να υποβάλει απαίτηση μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα από την εκπνοή της ισχύος του ασφαλιστηρίου.

(ε) Εκκρεμής ευθύνη συνταξιοδοτηθέντων

Αν δεν ανανεωθεί το ασφαλιστήριο, παρέχεται συγκεκριμένη πρόσθετη περίοδος γνωστοποίησης για συνταξιοδοτηθέντα ασφαλισμένα πρόσωπα.

(στ) Επείγοντα έξοδα

Το ασφαλιστήριο προβλέπει ότι ο ασφαλιστής θα πληρώνει τα έξοδα υπεράσπισης που καταβάλλονται με την έγκρισή του, την οποία δεν δικαιούται να καθυστερεί ή να κατακρατεί παράλογα. Ο ασφαλιστής καταβάλλει τα έξοδα υπεράσπισης όταν καθίστανται οφειλόμενα κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης της απαίτησης ή της εκδίκασης της υπόθεσης.

Με βάση την επέκταση Επείγοντα Έξοδα αν δεν μπορεί λογικά να εξασφαλιστεί η γραπτή συναίνεση του ασφαλιστή πριν την καταβολή εξόδων υπεράσπισης, ο ασφαλιστής θα δώσει αναδρομική έγκριση για τέτοια έξοδα μέχρι ένα εσωτερικό όριο.

(6) Οι εξαιρέσεις από την κάλυψη

Οι εξαιρέσεις από την κάλυψη κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, αυτές που αφορούν τη δημόσια πολιτική, τη διαθεσιμότητα εναλλακτικής ασφάλισης και την αξιολόγηση του κινδύνου. Η απαρίθμηση των εξαιρέσεων σ' αυτή την παράγραφο δεν είναι εξαντλητική, κάθε ασφαλιστήριο περιέχει τις δικές του εξαιρέσεις και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να μελετήσουν με προσοχή τις εξαιρέσεις του συγκεκριμένου ασφαλιστηρίου.

(α) Δημόσια πολιτική

- (i) Δεν καλύπτεται ευθύνη που προκύπτει από παράνομο προσπορισμό κέρδους ή διάπραξη εσκεμμένης, ανέντιμης ή δόλιας πράξης, εκτός αν ο διοικητικός σύμβουλος υπερασπιστεί επιτυχώς τον εαυτό του. Η ασφάλιση αποσκοπεί να καλύψει την ευθύνη των αμελών, όχι των διεφθαρμένων διοικητικών συμβούλων. Η εξαίρεση ισχύει μόνο αν εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου ότι ο διοικητικός σύμβουλος είχε ενεργήσει ανέντιμα ή αν παραδεχθεί ο ίδιος ο διοικητικός σύμβουλος ότι είχε ενεργήσει ανέντιμα.
- (ii) Δεν καλύπτονται πρόστιμα που επιβάλλονται ως ποινές από ποινικό δικαστήριο. Η δημόσια πολιτική γενικά δεν επιτρέπει την παροχή κάλυψης για τιμωρία που επιβάλλεται προσωπικά στον παραβάτη. Αντίθετα η δημόσια πολιτική δεν απαγορεύει την παροχή κάλυψης για διοικητικά πρόστιμα και υπάρχουν ασφαλιστές διατεθειμένοι να προσφέρουν την κάλυψη, εκτός αν θεωρούνται ως μη ασφαλίσιμα δυνάμει νόμου. Στο Ηνωμένο Βασίλειο η εποπτική αρχή Financial Services Authority (FSA) έχει καταστήσει παράνομη την κάλυψη δυνάμει ασφαλιστηρίου των προστίμων που επιβάλλει από το 2004 με την αιτιολογία ότι η ασφάλιση αφαιρεί το κίνητρο για συμμόρφωση.

(β) Διαθεσιμότητα εναλλακτικής ασφάλισης

- (i) Δεν καλύπτεται ευθύνη που προκύπτει από σωματικό τραυματισμό ή περιουσιακή ζημιά. Τέτοια ευθύνη έναντι των υπαλλήλων μπορεί να καλυφθεί με ασφαλιστήριο ευθύνης εργοδότη και έναντι τρίτων με ασφαλιστήριο αστικής ευθύνης και ευθύνης προϊόντων. Η εξαίρεση ισχύει για επιδικασθείσες αποζημιώσεις, όχι για έξοδα υπεράσπισης τα οποία καλύπτονται από το ασφαλιστήριο.
- (ii) Δεν καλύπτεται ευθύνη που προκύπτει από ρύπανση του περιβάλλοντος, αλλά μπορεί να παραχωρηθεί περιορισμένη κάλυψη. Τέτοια ευθύνη μπορεί να καλυφθεί από εξειδικευμένο ασφαλιστήριο περιβαλλοντικής ευθύνης.
- (iii) Δεν καλύπτεται ευθύνη που προκύπτει από την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών (π.χ. νομικών, λογιστικών, αρχιτεκτονικών, μηχανολογικών, εταιρικών κλπ). Τέτοια ευθύνη μπορεί να καλυφθεί από ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης.
- (iv) Δεν καλύπτεται η ευθύνη που προκύπτει από αδικοπραγίες που διαπράττονται από μέλη διαχειριστικών επιτροπών ταμείων προνοίας. Τέτοια ευθύνη μπορεί να καλυφθεί με εξειδικευμένο ασφαλιστήριο.

(γ) Αξιολόγηση του κινδύνου

- (i) Δεν παρέχεται κάλυψη για ευθύνη που προκύπτει από γεγονότα που έλαβαν χώρα ή για δικαστικές διαδικασίες που εκκρεμούσαν πριν την ημερομηνία αναδρομικής ισχύος που καθορίζεται στον πίνακα του ασφαλιστηρίου.
- (ii) Δεν παρέχεται κάλυψη για ευθύνη που έχει σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, λόγω των υπέρμετρων αποζημιώσεων που επιδικάζουν τα δικαστήριά τους. Υπάρχει η δυνατότητα παροχής περιορισμένης ή και πλήρους κάλυψης με την καταβολή επιπρόσθετου ασφαλιστρού.

- (iii) Δεν παρέχεται κάλυψη για ανάληψη συμβατικής ευθύνης ή άλλης υποχρέωσης πέραν του καθήκοντος να επιδειχθεί η επιμέλεια και δεξιοότητα που συνήθως απαιτείται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων.
- (iv) Ορισμένα ασφαλιστήρια δεν παρέχουν κάλυψη για απαίτηση που υποβάλλεται από ένα ασφαλισμένο εναντίον άλλου ασφαλισμένου (insured v. insured). Η εξαίρεση αυτή είχε εισαχθεί στα ασφαλιστήρια D&O γύρω στο 1980 όταν οι ασφαλιστές στις ΗΠΑ διαπίστωσαν ότι ορισμένες τράπεζες αποπειράθηκαν σε συνεννόηση με τους διοικητικούς τους συμβούλους να μεταφέρουν τις εμπορικές τους ζημιές στους ασφαλιστές. Η εξαίρεση με την πάροδο του χρόνου έπαψε να είναι απόλυτη και ορισμένα ασφαλιστήρια τώρα παρέχουν περιορισμένη κάλυψη κάτω από περιστάσεις που θεωρούνται δικαιολογημένες. Ακόμη υπάρχουν ασφαλιστήρια που έχουν καταργήσει τελείως την εξαίρεση.

(7) Τα όρια ευθύνης

Το όριο ευθύνης είναι το μέγιστο ποσό που είναι υποχρεωμένος να καταβάλει ο ασφαλιστής δυνάμει του ασφαλιστηρίου κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης. Οποιοσδήποτε αποζημιώσεις ή άλλα έξοδα πέραν του ορίου ευθύνης βαρύνουν τον ασφαλισμένο και θα τα πληρώσει από την τσέπη του.

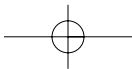
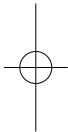
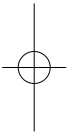
Σε ασφαλιστήρια D&O συνήθως προβλέπεται συνολικό όριο ευθύνης (aggregate limit of liability) για κάθε κάλυψη για κάθε περίοδο ασφάλισης. Για ορισμένες επεκτάσεις συνήθως προβλέπονται εσωτερικά όρια ευθύνης (sub-limits).

Το ύψος του ορίου ευθύνης είναι ένα θέμα που πρέπει να απασχολήσει σοβαρά τους διοικητικούς συμβούλους. Ένα ανεπαρκές όριο ευθύνης δεν εξυπηρετεί καθόλου τα συμφέροντά τους. Εξάλλου το κόστος δεν είναι απαγορευτικό εφόσον το ασφάλιστρο δεν αυξάνεται αναλογικά προς το ύψος του ορίου ευθύνης.

Στην προαναφερθείσα πολύκροτη υπόθεση *Equitable Life* η ασφαλιστική εταιρεία με την αγωγή της εναντίον των έξι εκτελεστικών και εννέα μη εκτελεστικών διοικητικών συμβούλων απαιτούσε αποζημιώσεις ύψους £3.3 δισεκατομμυρίων. Το ασφαλιστήριο ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων της εταιρείας κάλυπτε συνολικό όριο ευθύνης μόνο £5 εκατομμύρια. Τελικά η υπόθεση συμβιβάστηκε και τα μέρη ανάλαβαν τα δικά τους έξοδα.

Στην ομαδική αγωγή (class action) εναντίον των πρώην διοικητικών συμβούλων της WorldCom, της εταιρείας τηλεπικοινωνιών που κατέρρευσε, δέκα από αυτούς συμφώνησαν να καταβάλουν \$20.2 εκατομμύρια από την τσέπη τους ως αποζημίωση των επενδυτών που έχασαν δισεκατομμύρια από το γνωστό λογιστικό σκάνδαλο. Οι ασφαλιστές συμφώνησαν να καταβάλουν και αυτοί \$35 εκατομμύρια.

Στην ομαδική αγωγή εναντίον των πρώην διοικητικών συμβούλων της Enron, της εταιρείας ενέργειας που πτώχευσε, επήλθε συμβιβασμός με πληρωμή \$323 εκατομμυρίων ως αποζημίωση προς τους μετόχους. Οι ασφαλιστές κατέβαλαν \$155 εκατομμύρια που ήταν το όριο ευθύνης με βάση το ασφαλιστήριο και οι διοικητικοί σύμβουλοι συμφώνησαν να συνεισφέρουν \$168 εκατομμύρια από την τσέπη τους



ΑΛΛΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

It is clear that directors' and officers' (D&O) liabilities are increasing all the time. The world is becoming more litigious. The maxim "If it moves sue it. If it does not, sue it till it does", is increasingly applicable to directors worldwide. Being a director used to be something a gentleman would do for a few hours a day. Now it is a profession as onerous and demanding as accountancy or the law and, just as few accountants or solicitors would dream of not being protected by a professional indemnity policy, so directors need to think the same way about using directors' and officers' liability insurance to protect their personal assets.

IAN YOUNGMAN

*Directors' and Officers' Liability
Insurance, 1999*

(1) Περίοδος Ασφάλισης

Η περίοδος ασφάλισης συνήθως είναι ετήσια. Κάθε ανανέωση του ασφαλιστηρίου νομικά θεωρείται σύναψη νέας ασφαλιστικής σύμβασης.

(2) Ενεργοποίηση με βάση το Χρόνο Υποβολής της Απαίτησης

Το ασφαλιστήριο ενεργοποιείται με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης (claims made basis), δηλαδή η απαίτηση πρέπει να υποβληθεί για πρώτη φορά εναντίον του ασφαλισμένου και να αναφερθεί στον ασφαλιστή κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης ανεξάρτητα από το πότε είχε προκληθεί η ευθύνη.

Οι ασφαλιστές επιλέγουν την ενεργοποίηση με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης για να αποφύγουν τα προβλήματα μακροδιάδοχων (long-tail) απαιτήσεων που παρουσιάζονται στα ασφαλιστήρια που ενεργοποιούνται με βάση το χρόνο επέλευσης της απώλειας (occurrence basis). Η ενεργοποίηση με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης διευκολύνει τους ασφαλιστές να υπολογίσουν σωστά τα αποθέματά τους και, συνεπώς, να καθορίσουν το επίπεδο των ασφαλιστρών τους.

Το γεγονός ότι μπορούν να εγερθούν απαιτήσεις από αδικοπραγίες που είχαν διαπραχθεί σε χρόνο πριν την περίοδο ασφάλισης σημαίνει ότι οι ασφαλιστές απαιτούν κατά τη συμπλήρωση της πρότασης ασφάλισης πλήρη αποκάλυψη οποιονδήποτε γνωστών περιστάσεων που είναι δυνατόν να προκαλέσουν έγερση απαίτησης, τις οποίες ο ασφαλισμένος γνώριζε πριν την έναρξη της περιόδου ασφάλισης.

(3) Αναδρομική Ημερομηνία Ισχύος

Για να καταβάλει αποζημιώσεις ο ασφαλιστής θα πρέπει η αδικοπραγία να έχει διαπραχθεί μετά την αναδρομική ημερομηνία ισχύος (retro date). Εξαιτίας της ενεργοποίησης του

ασφαλιστηρίου με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης, ο τωρινός ασφαλιστής της ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων είναι δυνατόν να κληθεί να καλύψει τον ασφαλισμένο σε σχέση με αμελείς πράξεις που διαπράχθηκαν πριν μερικά χρόνια.

Συνήθως για μια εταιρεία που αγοράζει για πρώτη φορά ασφάλιση ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων ως αναδρομική ημερομηνία καθορίζεται η ημερομηνία έναρξης της ισχύος του ασφαλιστηρίου και θα παραμείνει η ίδια για κάθε μελλοντική ανανέωση.

Αν η εταιρεία είχε ασφαλιστήριο ευθύνης διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων στο παρελθόν με άλλη ασφαλιστική εταιρεία, η νέα ασφαλιστική εταιρεία μπορεί να δεχθεί ως αναδρομική ημερομηνία την ημερομηνία της έναρξης της πρώτης περιόδου ασφάλισης με την προηγούμενη ασφαλιστική εταιρεία. Έτσι αποφεύγονται χρονικά κενά στην κάλυψη.

(4) Ρήτρα Δικαιοδοσίας

Το ασφαλιστήριο περιλαμβάνει ρήτρα δικαιοδοσίας και μπορεί να καλύπτει αγωγές που εγείρονται εναντίον του ασφαλισμένου στα δικαστήρια:

- (i) μόνο της Κυπριακής Δημοκρατίας (Cyprus Jurisdiction), ή
- (ii) μόνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Jurisdiction), ή
- (iii) όλου του κόσμου (Worldwide Jurisdiction).

Έστω και αν η ρήτρα δικαιοδοσίας είναι παγκόσμια, συνήθως εξαιρούνται οι ΗΠΑ και ο Καναδάς λόγω των υπέρμετρων αποζημιώσεων που επιδικάζουν τα δικαστήριά τους.

(5) Επίλυση Διαφορών και Εφαρμοστέο Δίκαιο

Οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ ασφαλισμένου και ασφαλιστή όσον αφορά το ασφαλιστήριο (τη σύμβαση ασφάλισης) υποβάλλεται σε διαιτησία σύμφωνα με τον περί Διαιτησίας Νόμο (Κεφ. 4). Η ερμηνεία του ασφαλιστηρίου θα γίνεται σύμφωνα με τους νόμους της Κυπριακής Δημοκρατίας.

(6) Κράτηση

Η κράτηση (retention) είναι ένα μέρος του ποσού της απαίτησης που αναλαμβάνει να πληρώσει από την τσέπη του ο ασφαλισμένος και συνήθως αναγράφεται στον Πίνακα του ασφαλιστηρίου. Η κράτηση είναι αντιστρόφως ανάλογη του ασφαλιστή: όταν ανεβαίνει η κράτηση, κατεβαίνει το ασφάλιστρο. Η κράτηση εφαρμόζεται τόσο στις πληρωτές αποζημιώσεις όσο και στα έξοδα υπεράσπισης.

Η κράτηση διαφέρει από την απαλλαγή και το αφαιρετέο ποσό ως εξής:

- όταν το ασφαλιστήριο προβλέπει κράτηση, ο ασφαλισμένος πληρώνει πρώτα ο ίδιος το ποσό της κράτησης και ύστερα αναλαμβάνει ο ασφαλιστής από το ύψος του ποσού της κράτησης μέχρι το όριο ευθύνης,

- όταν το ασφαλιστήριο προβλέπει απαλλαγή ή αφαιρετέο ποσό, ο ασφαλιστής καταβάλλει ολόκληρο το ποσό της απώλειας (μέχρι το όριο ευθύνης) και ανακτά το ποσό της απαλλαγής ή το αφαιρετέο ποσό από τον ασφαλισμένο.

(7) Ακύρωση

Η ακύρωση του ασφαλιστηρίου γενικά επηρεάζει τα συμφέροντα των ασφαλισμένων και γι' αυτό συνήθως το δικαίωμα ακύρωσης παρέχεται μόνο στον ασφαλιστή και μόνο για παράλειψη πληρωμής του ασφαλιστρού.

(8) Χωριστή φύση του ασφαλιστηρίου

Το ασφαλιστήριο D&O είναι σύνθετο (composite) υπό την έννοια ότι αναγνωρίζει τα αντίστοιχα δικαιώματα κάλυψης των διάφορων συνασφαλισμένων (διοικητικών συμβούλων, υπαλλήλων, εταιρείας). Δεν είναι κοινό (joint) ασφαλιστήριο όπως εκείνο που συναντούμε σε περιπτώσεις συνιδιοκτησίας. Η διαφορά μεταξύ κοινού και σύνθετου ασφαλιστηρίου είναι ότι σύμφωνα με το πρώτο οι συνασφαλισμένοι είτε δικαιούνται είτε δεν δικαιούνται κάλυψη όλοι μαζί και, για παράδειγμα, μπορεί να βρεθούν χωρίς κάλυψη όταν ο ασφαλιστής ακυρώνει την ασφαλιστική σύμβαση εξαιτίας της μη αποκάλυψης ουσιωδών γεγονότων από μέρους ενός των ασφαλισμένων.

Το σύνθετο ασφαλιστήριο ισχύει ως χωριστό ασφαλιστήριο για τον κάθε ασφαλισμένο. Αυτό σημαίνει ότι ο κάθε ασφαλισμένος μπορεί να υποβάλει την απαίτησή του ανεξάρτητα από τους συνασφαλισμένους του, ανάλογα με τις δικές του περιστάσεις και χωρίς να επηρεάζεται από τις περιστάσεις των συνασφαλισμένων του. Η γνώση ενός διοικητικού συμβούλου δεν θεωρείται και γνώση άλλου διοικητικού συμβούλου και αδικοπραγίες ενός διοικητικού συμβούλου δεν καταλογίζονται σε οποιοδήποτε άλλο διοικητικό σύμβουλο για το σκοπό καθορισμού κατά πόσο καλύπτεται δυνάμει του ασφαλιστηρίου.

Για παράδειγμα ο διευθύνων σύμβουλος αποκρύπτει ενάντιμα την οικονομική κατάσταση της εταιρείας από τους άλλους διοικητικούς συμβούλους και τους ελεγκτές της εταιρείας. Ούτε αποκαλύπτει την κακή οικονομική κατάσταση της εταιρείας στον ασφαλιστή κατά τη συμπλήρωση της πρότασης ασφάλισης. Όταν υποβληθεί απαίτηση και όλα αυτά ανακαλυφθούν, ο ασφαλιστής θα αρνηθεί να παράσχει κάλυψη στον ανέντιμο διευθύνοντα σύμβουλο αλλά θα καλύψει τους άλλους αθώους διοικητικούς συμβούλους.

(9) Γνωστοποίηση απαίτησης στον ασφαλιστή

Ο ασφαλισμένος οφείλει να γνωστοποιήσει γραπτώς στον ασφαλιστή το συντομότερο δυνατόν την υποβολή οποιασδήποτε απαίτησης εναντίον του κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης ή της πρόσθετης περιόδου ασφάλισης. Επίσης δύναται να αναφέρει στον ασφαλιστή οποιοσδήποτε περιστάσεις που λογικά αναμένεται να προκαλέσουν έγερση απαίτησης εναντίον του.

(10) Υπεράσπιση

Ο ασφαλισμένος υποχρεούται να υπερασπιστεί και να αμφισβητήσει οποιαδήποτε απαίτηση που υποβάλλεται εναντίον του και ο ασφαλιστής δικαιούται να συμμετέχει στην υπεράσπιση και στις διαπραγματεύσεις για διακανονισμό της.

Κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις είναι δυνατόν να αναλάβει την υπεράσπιση ο ίδιος ο ασφαλιστής. Αν δεν την αναλάβει, θα προκαταβάλλει τα έξοδα υπεράσπισης που υφίσταται ο ασφαλισμένος.

(11) Υποκατάσταση

Αν ο ασφαλιστής προβεί σε πληρωμή δυνάμει του ασφαλιστηρίου, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του ασφαλισμένου για ανάκτηση από οποιοδήποτε υπαίτιο τρίτο μέρος.

(12) Η επιλογή της ασφαλιστικής εταιρείας

Η χωρητικότητα (capacity), όπως λέγεται στην ασφαλιστική ορολογία, των ασφαλιστικών εταιρειών να ασφαλίζουν την ευθύνη διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων δεν είναι η ίδια. Ούτε και η ποιότητα της εξυπηρέτησης όταν υποβληθεί απαίτηση. Είναι σημαντικό για τους πελάτες να αντιληφθούν ότι η ασφάλιση D&O δεν είναι εμπόρευμα. Η οικονομική ευρωστία της ασφαλιστικής εταιρείας που θα παράσχει την κάλυψη είναι ουσιαστικός παράγων που πρέπει να εξετάσει προσεκτικά ο πελάτης πριν αποφασίσει που θα ασφαλιστεί.

Οι ασφαλισμένοι θα πρέπει να είναι επιφυλακτικοί με ασφαλιστές που συμπεριφέρονται επιθετικά προσφέροντας χαμηλό συντελεστή ασφαλίστρου με σκοπό να καλύψουν αδυναμίες στον ισολογισμό τους. Οι ασφαλιστικές εταιρείες που τιμολογούν φθηνά έχουν την τάση να αυτοκαταστρέφονται. Τελικά, αυτό σημαίνει ότι τα ασφαλιστήριά τους δεν αξίζουν ούτε το χαρτί πάνω στο οποίο είναι τυπωμένα. Γι' αυτό οι πελάτες δεν πρέπει να εμπιστεύονται τις κενές υποσχέσεις ασφαλιστικής εταιρείας που το μόνο που την ενδιαφέρει είναι η κατάκτηση μεριδίου της αγοράς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Companies Act 2006

CHAPTER 2

GENERAL DUTIES OF DIRECTORS

Introductory

170 Scope and nature of general duties

- (1) The general duties specified in sections 171 to 177 are owed by a director of a company to the company.
- (2) A person who ceases to be a director continues to be subject—
 - (a) to the duty in section 175 (duty to avoid conflicts of interest) as regards the exploitation of any property, information or opportunity of which he became aware at a time when he was a director, and
 - (b) to the duty in section 176 (duty not to accept benefits from third parties) as regards things done or omitted by him before he ceased to be a director.

To that extent those duties apply to a former director as to a director, subject to any necessary adaptations.

- (3) The general duties are based on certain common law rules and equitable principles as they apply in relation to directors and have effect in place of those rules and principles as regards the duties owed to a company by a director.
- (4) The general duties shall be interpreted and applied in the same way as common law rules or equitable principles, and regard shall be had to the corresponding common law rules and equitable principles in interpreting and applying the general duties.
- (5) The general duties apply to shadow directors where, and to the extent that, the corresponding common law rules or equitable principles so apply.

The general duties

171 Duty to act within powers

A director of a company must—

- (a) act in accordance with the company's constitution, and
- (b) only exercise powers for the purposes for which they are conferred.

172 Duty to promote the success of the company

- (1) A director of a company must act in the way he considers, in good faith, would be most likely to promote the success of the company for the benefit of its members as a whole, and in doing so have regard (amongst other matters) to—
 - (a) the likely consequences of any decision in the long term,
 - (b) the interests of the company's employees,
 - (c) the need to foster the company's business relationships with suppliers, customers and others,
 - (d) the impact of the company's operations on the community and the environment,
 - (e) the desirability of the company maintaining a reputation for high standards of business conduct, and
 - (f) the need to act fairly as between members of the company.
- (2) Where or to the extent that the purposes of the company consist of or include purposes other than the benefit of its members, subsection (1) has effect as if the reference to promoting the success of the company for the benefit of its members were to achieving those purposes.
- (3) The duty imposed by this section has effect subject to any enactment or rule of law requiring directors, in certain circumstances, to consider or act in the interests of creditors of the company.

173 Duty to exercise independent judgment

- (1) A director of a company must exercise independent judgment.
- (2) This duty is not infringed by his acting—
 - (a) in accordance with an agreement duly entered into by the company that restricts the future exercise of discretion by its directors, or
 - (b) in a way authorised by the company's constitution.

174 Duty to exercise reasonable care, skill and diligence

- (1) A director of a company must exercise reasonable care, skill and diligence.
- (2) This means the care, skill and diligence that would be exercised by a reasonably diligent person with—
 - (a) the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person carrying out the functions carried out by the director in relation to the company, and
 - (b) the general knowledge, skill and experience that the director has.

175 Duty to avoid conflicts of interest

- (1) A director of a company must avoid a situation in which he has, or can have, a direct or indirect interest that conflicts, or possibly may conflict, with the interests of the company.
- (2) This applies in particular to the exploitation of any property, information or opportunity (and it is immaterial whether the company could take advantage of the property, information or opportunity).
- (3) This duty does not apply to a conflict of interest arising in relation to a transaction or arrangement with the company.
- (4) This duty is not infringed—
 - (a) if the situation cannot reasonably be regarded as likely to give rise to a conflict of interest; or
 - (b) if the matter has been authorised by the directors.
- (5) Authorisation may be given by the directors—
 - (a) where the company is a private company and nothing in the company's constitution invalidates such authorisation, by the matter being proposed to and authorised by the directors; or
 - (b) where the company is a public company and its constitution includes provision enabling the directors to authorise the matter, by the matter being proposed to and authorised by them in accordance with the constitution.
- (6) The authorisation is effective only if—
 - (a) any requirement as to the quorum at the meeting at which the matter is considered is met without counting the director in question or any other interested director, and
 - (b) the matter was agreed to without their voting or would have been agreed to if their votes had not been counted.
- (7) Any reference in this section to a conflict of interest includes a conflict of interest and duty and a conflict of duties.

176 Duty not to accept benefits from third parties

- (1) A director of a company must not accept a benefit from a third party conferred by reason of—
 - (a) his being a director, or
 - (b) his doing (or not doing) anything as director.
- (2) A "third party" means a person other than the company, an associated body corporate or a person acting on behalf of the company or an associated body corporate.

- (3) Benefits received by a director from a person by whom his services (as a director or otherwise) are provided to the company are not regarded as conferred by a third party.
- (4) This duty is not infringed if the acceptance of the benefit cannot reasonably be regarded as likely to give rise to a conflict of interest.
- (5) Any reference in this section to a conflict of interest includes a conflict of interest and duty and a conflict of duties.

177 Duty to declare interest in proposed transaction or arrangement

- (1) If a director of a company is in any way, directly or indirectly, interested in a proposed transaction or arrangement with the company, he must declare the nature and extent of that interest to the other directors.
- (2) The declaration may (but need not) be made—
 - (a) at a meeting of the directors, or
 - (b) by notice to the directors in accordance with—
 - (i) section 184 (notice in writing), or
 - (ii) section 185 (general notice).
- (3) If a declaration of interest under this section proves to be, or becomes, inaccurate or incomplete, a further declaration must be made.
- (4) Any declaration required by this section must be made before the company enters into the transaction or arrangement.
- (5) This section does not require a declaration of an interest of which the director is not aware or where the director is not aware of the transaction or arrangement in question.

For this purpose a director is treated as being aware of matters of which he ought reasonably to be aware.

- (6) A director need not declare an interest—
 - (a) if it cannot reasonably be regarded as likely to give rise to a conflict of interest;
 - (b) if, or to the extent that, the other directors are already aware of it (and for this purpose the other directors are treated as aware of anything of which they ought reasonably to be aware); or
 - (c) if, or to the extent that, it concerns terms of his service contract that have been or are to be considered—
 - (i) by a meeting of the directors, or
 - (ii) by a committee of the directors appointed for the purpose under the company's constitution.

Supplementary provisions

178 Civil consequences of breach of general duties

- (1) The consequences of breach (or threatened breach) of sections 171 to 177 are the same as would apply if the corresponding common law rule or equitable principle applied.
- (2) The duties in those sections (with the exception of section 174 (duty to exercise reasonable care, skill and diligence)) are, accordingly, enforceable in the same way as any other fiduciary duty owed to a company by its directors.

179 Cases within more than one of the general duties

Except as otherwise provided, more than one of the general duties may apply in any given case.

180 Consent, approval or authorisation by members

- (1) In a case where—
 - (a) section 175 (duty to avoid conflicts of interest) is complied with by authorisation by the directors, or
 - (b) section 177 (duty to declare interest in proposed transaction or arrangement) is complied with, the transaction or arrangement is not liable to be set aside by virtue of any common law rule or equitable principle requiring the consent or approval of the members of the company.

This is without prejudice to any enactment, or provision of the company's constitution, requiring such consent or approval.

- (2) The application of the general duties is not affected by the fact that the case also falls within Chapter 4 (transactions requiring approval of members), except that where that Chapter applies and—
 - (a) approval is given under that Chapter, or
 - (b) the matter is one as to which it is provided that approval is not needed, it is not necessary also to comply with section 175 (duty to avoid conflicts of interest) or section 176 (duty not to accept benefits from third parties).
- (3) Compliance with the general duties does not remove the need for approval under any applicable provision of Chapter 4 (transactions requiring approval of members).
- (4) The general duties—
 - (a) have effect subject to any rule of law enabling the company to give authority, specifically or generally, for anything to be done (or omitted) by the directors, or any of them, that would otherwise be a breach of duty, and

- (b) where the company's articles contain provisions for dealing with conflicts of interest, are not infringed by anything done (or omitted) by the directors, or any of them, in accordance with those provisions.
- (5) Otherwise, the general duties have effect (except as otherwise provided or the context otherwise requires) notwithstanding any enactment or rule of law.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Περί Εταιρειών Νόμος (Κεφ. 113)

Ακύρωση Διατάξεων σε Καταστατικό ή Συμβάσεις που απαλλάσσουν αξιωματούχους από ευθύνη

Διατάξεις ως προς την ευθύνη αξιωματούχων και ελεγκτών

197. Εκτός από τις πιο κάτω διατάξεις, οποιαδήποτε διάταξη, είτε αυτή περιλαμβάνεται στο καταστατικό εταιρείας ή σε οποιαδήποτε σύμβαση με εταιρεία ή διαφορετικά, για απαλλαγή οποιουδήποτε αξιωματούχου της εταιρείας ή οποιωνδήποτε προσώπων, είτε αυτός είναι αξιωματούχος της εταιρείας είτε όχι, που εργοδοτείται από την εταιρεία ως ελεγκτής ή για την κάλυψη του εναντίον οποιασδήποτε ευθύνης που δύναμει οποιοδήποτε κανόνα δικαίου ή διαφορετικά θα είχε σχετικά με οποιαδήποτε αμέλεια, παράλειψη, παράβαση καθήκοντος ή παραβίαση εμπιστεύματος που δυνατό αυτός να είναι ένοχος σχετικά με την εταιρεία, είναι άκυρη:

Νοείται ότι –

- (α) καμιά διάταξη στο άρθρο αυτό δεν ενεργεί για να στερήσει οποιοδήποτε πρόσωπο από οποιαδήποτε εξαίρεση ή δικαίωμα για αποζημίωση σχετικά με οτιδήποτε που έγινε ή παραλήφθηκε να γίνει από αυτό ενώ ίσχυε η διάταξη αυτή, και
- (β) ανεξάρτητα από οποιαδήποτε διάταξη που περιέχεται στο άρθρο αυτό, εταιρεία δύναται, σύμφωνα με οποιαδήποτε τέτοια διάταξη όπως προαναφέρθηκε, να αποζημιώσει οποιοδήποτε τέτοιο αξιωματούχο ή ελεγκτή για οποιαδήποτε ευθύνη που προέκυψε σε αυτόν για υπεράσπιση οποιασδήποτε διαδικασίας είτε αστικής είτε ποινικής, κατά την οποία δόθηκε απόφαση υπέρ του ή κατά την οποία αθώθηκε ή αναφορικά με οποιαδήποτε αίτηση με βάση το άρθρο 383 στην οποία το Δικαστήριο του έδωσε απαλλαγή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Companies Act 2006

CHAPTER 7

DIRECTORS' LIABILITIES

Provision protecting directors from liability

232 Provisions protecting directors from liability

- (1) Any provision that purports to exempt a director of a company (to any extent) from any liability that would otherwise attach to him in connection with any negligence, default, breach of duty or breach of trust in relation to the company is void.
- (2) Any provision by which a company directly or indirectly provides an indemnity (to any extent) for a director of the company, or of an associated company, against any liability attaching to him in connection with any negligence, default, breach of duty or breach of trust in relation to the company of which he is a director is void, except as permitted by—
 - (a) section 233 (provision of insurance),
 - (b) section 234 (qualifying third party indemnity provision), or
 - (c) section 235 (qualifying pension scheme indemnity provision).
- (3) This section applies to any provision, whether contained in a company's articles or in any contract with the company or otherwise.
- (4) Nothing in this section prevents a company's articles from making such provision as has previously been lawful for dealing with conflicts of interest.

233 Provision of insurance

Section 232(2) (voidness of provisions for indemnifying directors) does not prevent a company from purchasing and maintaining for a director of the company, or of an associated company, insurance against any such liability as is mentioned in that subsection.

234 Qualifying third party indemnity provision

- (1) Section 232(2) (voidness of provisions for indemnifying directors) does not apply to qualifying third party indemnity provision.
- (2) Third party indemnity provision means provision for indemnity against liability incurred by the director to a person other than the company or an associated company.

Such provision is qualifying third party indemnity provision if the following requirements are met.

- (3) The provision must not provide any indemnity against—
 - (a) any liability of the director to pay—
 - (i) a fine imposed in criminal proceedings, or
 - (ii) a sum payable to a regulatory authority by way of a penalty in respect of non-compliance with any requirement of a regulatory nature (however arising); or
 - (b) any liability incurred by the director—
 - (i) in defending criminal proceedings in which he is convicted, or
 - (ii) in defending civil proceedings brought by the company, or an associated company, in which judgment is given against him, or
 - (iii) in connection with an application for relief (see subsection (6)) in which the court refuses to grant him relief.
- (4) The references in subsection (3)(b) to a conviction, judgment or refusal of relief are to the final decision in the proceedings.
- (5) For this purpose—
 - (a) a conviction, judgment or refusal of relief becomes final—
 - (i) if not appealed against, at the end of the period for bringing an appeal, or
 - (ii) if appealed against, at the time when the appeal (or any further appeal) is disposed of; and
 - (b) an appeal is disposed of—
 - (i) if it is determined and the period for bringing any further appeal has ended, or
 - (ii) if it is abandoned or otherwise ceases to have effect.
- (6) The reference in subsection (3)(b)(iii) to an application for relief is to an application for relief under—

section 661(3) or (4) (power of court to grant relief in case of acquisition of shares by innocent nominee), or section 1157 (general power of court to grant relief in case of honest and reasonable conduct).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΝΟΜΟΣ 2190/1920

Περί Ανωνύμων Εταιρειών

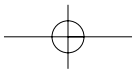
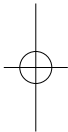
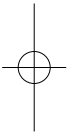
(Κωδικοποιημένος μέχρι τον Ν. 3604/2007)

Άρθρο 22 α

Ευθύνη μελών του διοικητικού συμβουλίου

1. Παν μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου ευθύνεται έναντι της εταιρείας κατά την διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων δια παν αυτού πταίσμα. Ευθύνεται ιδία εάν ο ισολογισμός περιέχει παραλείψεις ή ψευδείς δηλώσεις αποκρύπτουσας την πραγματική κατάσταση της εταιρείας.
2. Η ευθύνη αυτή δεν υφίσταται, εάν το μέλος του διοικητικού συμβουλίου αποδείξει ότι κατέβαλε την επιμέλεια του συνετού επιχειρηματία. Η επιμέλεια αυτή κρίνεται με βάση την ιδιότητα του κάθε μέλους και τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί. Η ευθύνη αυτή δεν υφίσταται προκειμένου για πράξεις ή παραλείψεις που στηρίζονται σε σύννομη απόφαση της γενικής συνέλευσης ή που αφορούν εύλογη επιχειρηματική απόφαση η οποία ελήφθη με καλή πίστη, με βάση επαρκείς πληροφορίες και αποκλειστικά προς εξυπηρέτηση του εταιρικού συμφέροντος.
3. Παν μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου υποχρεούται εις αυστηρά τήρησιν των απορρήτων της επιχειρήσεως τα οποία κατέστησαν αυτώ γνωστά λόγω της ιδιότητος αυτού ως συμβούλου.
 - 3α. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και κάθε τρίτο πρόσωπο στο οποίο έχουν ανατεθεί από αυτό αρμοδιότητες του απαγορεύεται να επιδιώκουν ίδια συμφέροντα που αντιβαίνουν στα συμφέροντα της εταιρείας.
 - 3β. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και κάθε τρίτο πρόσωπο στο οποίο έχουν ανατεθεί αρμοδιότητες του οφείλουν να αποκαλύπτουν έγκαιρα στα υπόλοιπα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου τα ίδια συμφέροντά τους, που ενδέχεται να ανακαλύψουν από συναλλαγές της εταιρείας, οι οποίες εμπίπτουν στα καθήκοντά τους, καθώς και κάθε άλλη σύγκρουση ιδίων συμφερόντων με αυτά της εταιρείας ή συνδεδεμένων με αυτήν επιχειρήσεων κατά την έννοια της παραγράφου 5 του άρθρου 42ε του παρόντος νόμου, που ανακύπτει κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

4. Η εταιρεία μπορεί, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, να παραιτηθεί των αξιώσεών της προς αποζημίωση ή να συμβιβασθεί για αυτές μετά πάροδο δύο (2) ετών από τη γένεση της αξίωσης και μόνο εφόσον συγκατατίθεται η γενική συνέλευση και δεν αντιτίθεται μειοψηφία που εκπροσωπεί το ένα πέμπτο (1/5) του εκπροσωπούμενου στη συνέλευση κεφαλαίου.
5. Αι ως άνω αξιώσεις υπόκεινται σε τριετή παραγραφήν από της τελέσεως της πράξεως, εφ' όσον δε πρόκειται περί ζημίας εκ δόλου εις δεκαετή.
6. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται και ως προς την ευθύνη των προσώπων που δεν είναι μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και που ασκούν εξουσίες σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 22.



ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Gower's "*Principles of Modern Company Law*"
Sixth Edition, Sweet & Maxwell 1997.

Arsalidou Demetra "*The Impact of Modern Influences on the Traditional Duties of Care, Skill and Diligence of Company Directors*"
Kluwer Law International 2001

Boyle A. J. "*Minority Shareholders' Remedies*"
Cambridge 2002.

Tricker Bob "*Essential Director*"
The Economist 2003

"*The Independent Director*"
IOD 1999.

Advanced Study Group Report 234 "*Directors and Officers Liability Insurance*"
The Insurance Institute of London 1999

Youngman Ian "*Directors' and Officers Liability Insurance*"
Second Edition, Woodhead 1999.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΠΟΙΟΙ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	3
(1) Η εταιρεία ως νομικό πρόσωπο	5
(2) Ορισμός του διοικητικού συμβούλου	6
(3) Μη εκτελεστικός σύμβουλος (non executive director)	8
(4) Διορισμένος διοικητικός σύμβουλος (nominee director)	12
(5) Εταιρικός διοικητικός σύμβουλος (corporate director)	15
(6) Ποιοι θεωρούνται αξιωματούχοι	16
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΔΙΚΑΙΟ	19
(1) Τα είδη ευθύνης	21
(2) Καθήκοντα πίστης με βάση το κοινό δίκαιο	22
(3) Καθήκοντα επιμέλειας και δεξιότητας με βάση το κοινό δίκαιο	26
(4) Ο περί Αστικών Αδικημάτων Νόμος	29
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΚΕΙΜΕΝΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	31
(1) Ευθύνη με βάση το Εταιρικό Δίκαιο	33
(2) Ευθύνη με βάση το Χρηματιστηριακό Δίκαιο	35
(3) Ευθύνη με βάση άλλες νομοθεσίες	38
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ	41
(1) Αποκλεισμός από διοικητικά συμβούλια	43
(2) Θεραπείες για παράβαση καθήκοντος	44
(3) Οι επιλογές του διοικητικού συμβούλου	47
ΠΙΘΑΝΟΙ ΑΠΑΙΤΗΤΕΣ	51
(1) Η εταιρεία	53
(2) Παράγωγη αγωγή εκ μέρους της εταιρείας	54
(3) Οι μέτοχοι	57

(4) Άλλα είδη αγωγών εκ μέρους των μετόχων	60
(5) Τρίτοι που έχουν συμβατική σχέση με την εταιρεία	61
(6) Ανταγωνιστές	63
(7) Τρίτοι που επικαλούνται αστικό αδίκημα	64
(8) Πιστωτές	65
(9) Εργοδοτούμενοι	66
(10) Δημόσιες αρχές	66
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ	67
(1) Νομοθετικές εξελίξεις	69
(2) Τροποποιήσεις του εταιρικού δικαίου στην Αγγλία	71
(3) Η κωδικοποίηση στην Ελλάδα	74
(4) Η εταιρική διακυβέρνηση	75
(5) Υποχρεωτική ασφάλιση	76
Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ	77
(1) Η προστασία που προσφέρει η ασφαλιστική κάλυψη	79
(2) Δημόσιες εταιρείες	80
(3) Ιδιωτικές εταιρείες	81
(4) Οργανισμοί δημοσίου δικαίου	82
(5) Κριτήρια αξιολόγησης του κινδύνου	84
ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ	87
(1) Ποιος είναι ο ασφαλισμένος	89
(2) Η βασική ασφαλιστική κάλυψη της προσωπικής ευθύνης	90
(3) Η κάλυψη της εταιρικής ευθύνης	91
(4) Ευθύνη εργοδοτικών πρακτικών	91
(5) Οι επεκτάσεις της κάλυψης	92
(6) Οι εξαιρέσεις από την κάλυψη	93
(7) Τα όρια ευθύνης	95

ΑΛΛΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	97
(1) Περίοδος Ασφάλισης	99
(2) Ενεργοποίηση με βάση το Χρόνο Υποβολής της Απαίτησης	99
(3) Αναδρομική Ημερομηνία Ισχύος	99
(4) Ρήτρα Δικαιοδοσίας	100
(5) Επίλυση Διαφορών και Εφαρμοστέο Δίκαιο	100
(6) Κράτηση	100
(7) Ακύρωση	101
(8) Χωριστή φύση του ασφαλιστηρίου	101
(9) Γνωστοποίηση απαίτησης στον ασφαλιστή	101
(10) Υπεράσπιση	102
(11) Υποκατάσταση	102
(12) Η επιλογή της ασφαλιστικής εταιρείας	102
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	
Companies Act 2006 - GENERAL DUTIES OF DIRECTORS	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	
Περί Εταιρειών Νόμος (Κεφ. 113) – άρθρο 197	109
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	
Companies Act 2006 -DIRECTORS' LIABILITIES	110
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV	
ΝΟΜΟΣ 2190/1920 - Περί Ανωνύμων Εταιρειών – άρθρο 22 α	112
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	115